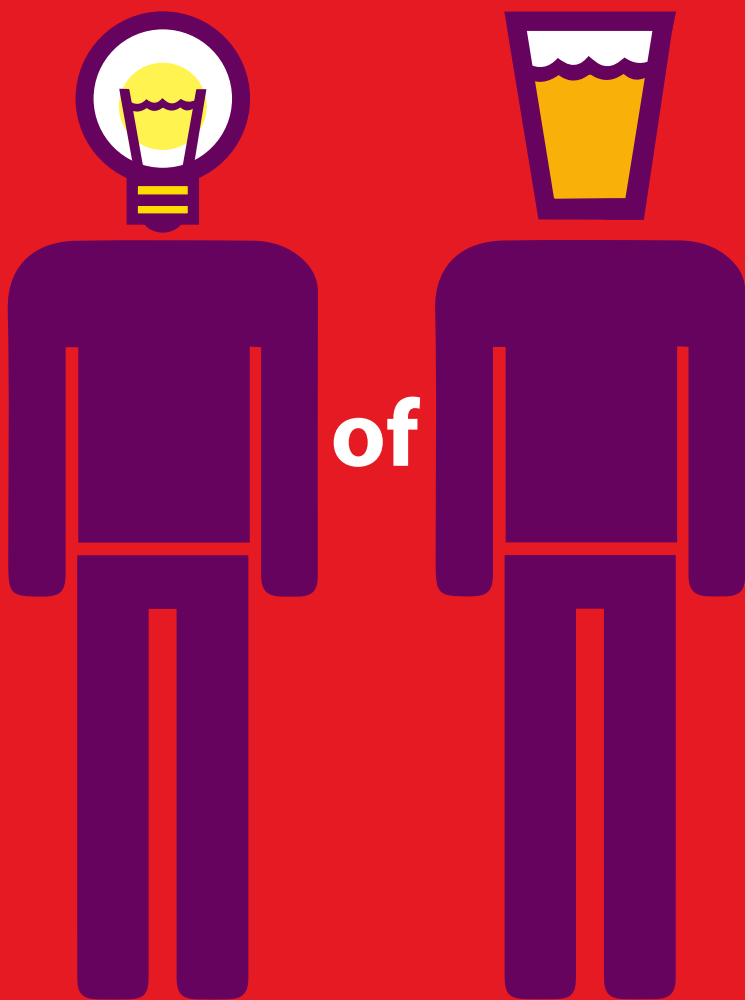

DOORDRINGEN

DOORDRINKEN

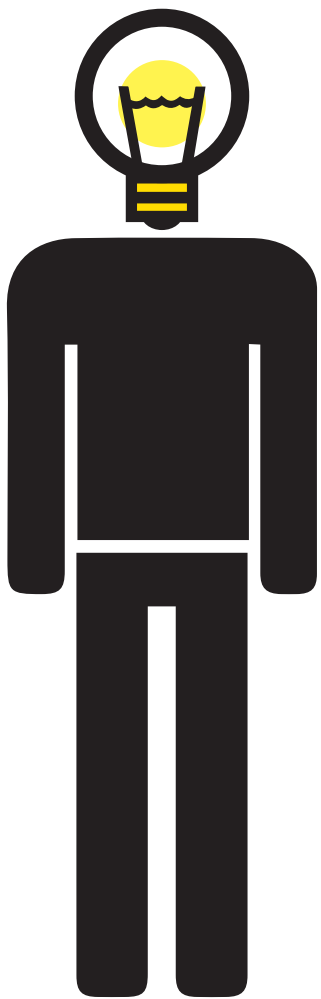
Effectevaluatie Halt-straf Alcohol

Jos Kuppens
Henk Ferwerda

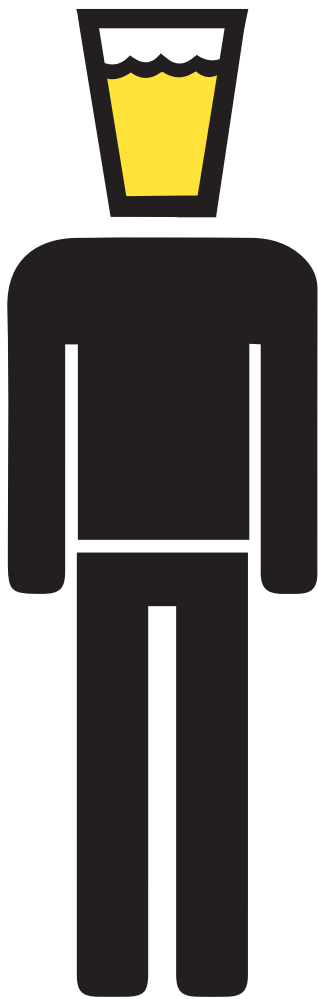
Beke *reeks*

Doordringen of doordrinken

DOORDRINGEN

of

DOORDRINKEN

Effectevaluatie Halt-straaf Alcohol

Jos Kuppens
Henk Ferwerda

Beke *reeks*

In opdracht van

Ministerie van Veiligheid en Justitie, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum,
afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen

Met medewerking van

M. Hardeman en K. Tijhof, Bureau Beke

Omslag en opmaak

M. Grotens, Bureau Beke

ISBN/EAN

978-90-75116-97-7

Jos Kuppens en Henk Ferwerda

Doordringen of doordrinken

Effectevaluatie Halt-straft Alcohol

© 2014 WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie. Auteursrechten voorbehouden. Voor deze publicatie is licentie verleend aan Bureau Beke.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

Vooraf	7
Samenvatting	9
Summary	13
1 Inleiding	19
1.1 Verhoogde aandacht voor alcoholgebruik onder jongeren	20
1.2 De Halt-straf Alcohol	26
1.3 Het traject van de Halt-straf Alcohol	28
1.4 De Halt-straf Alcohol: misdrijven, overtredingen en APV-feiten	33
1.5 Aanleiding effectevaluatie en onderzoeksvragen	35
1.6 Eerder onderzoek naar de effectiviteit van alcoholprogramma's bij jongeren	36
1.7 Leeswijzer	37
2 Methoden van onderzoek	39
2.1 Enkele belangrijke uitgangspunten van de effectevaluatie	39
2.2 De inhoud van de vragenlijsten	43
2.3 Halt-registratie en literatuur als extra informatiebronnen	45
2.4 Aantallen gewenste deelnemers: de poweranalyse	46
2.5 Respons	47
2.6 Missings: ontbrekende antwoorden binnen vragenlijsten	50
2.7 De wijze van analyseren	51
3 Literatuurverkenning	53
3.1 Kennis van alcoholgebruik	53
3.2 Attitude ten aanzien van alcohol	54
3.3 Drinkgedrag	57
3.4 Delict- en agressief gedrag	58
3.5 De invloed van ouders	60
3.6 Resumé: de bevindingen op een rij	64

4	Kenmerken onderzoekspopulatie	67
4.1	De landelijke Halt-populatie, de onderzoekspopulatie en de weigeraars	67
4.2	Inzoomen op de onderzoekspopulatie: de jongeren	70
4.3	Inzoomen op de onderzoekspopulatie: de ouders	73
4.4	Overeenkomsten in antwoorden tussen jongeren en ouders	74
4.4	Resumé: de bevindingen op een rij	75
5	Effecten van de Halt-straf Alcohol	77
5.1	Bevindingen op hoofdlijnen	77
5.2	Halt-straf Alcohol: inzoomen op bepaalde doelgroepen	79
5.3	Terugkoppeling van de aanknopingspunten uit de literatuur	81
5.4	Resumé: de bevindingen op een rij	84
6	Conclusie en discussie	85
6.1	Terugblik op het onderzoek	85
6.2	De onderzoeksvragen beantwoord	87
6.3	Discussie en suggesties	88
	Geraadpleegde literatuur	91
	Bijlagen	
1:	Folder Halt-straf Alcohol	109
2:	Inhoudsbeschrijving leeropdracht	111
3:	Onderzoeksprotocol	114
4:	Factsheets politie	124
5:	Factsheet trainers	127
6:	Inhoud brieven aan jongeren en ouders	128
7:	Weigeringsformulier	131
8:	Voor-, tussen- en eindmeting	133
9:	Herkomst vragen in metingen	155
10:	Analyse ontbrekende vragenlijsten	156
11:	Missinganalyse	157
12:	Woonsituatie naar onderzoeksgroep	161
13:	Drinkgedrag naar onderzoeksgroep	162
14:	Variabelenconstructie	163
15:	Tabellen analyses tabel 5.1	169
16:	Tabellen analyses paragraaf 5.2	175
17:	Tabellen analyses paragraaf 5.3	178
18:	Vragenlijst trainers	181

Vooraf

Om al in een vroeg stadium aandacht te besteden aan de relatie tussen alcohol en door jongeren gepleegde strafbare feiten wordt in een aantal regio's gewerkt met de Halt- straf Alcohol. Dit is een interventie waarin een Halt-traject is gekoppeld aan een leerstraf bij een instelling voor verslavingszorg. In 2011 is een procesevaluatie uitgevoerd, als voorloper op de effectevaluatie. Voor u ligt de rapportage van de effectevaluatie van de Halt- straf Alcohol, die in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het ministerie van Veiligheid en Justitie is uitgevoerd.

Voor het tot stand komen van het onderzoek zijn we veel mensen dank verschuldigd. Allereerst zijn dat de liaisons van drie Halt-regio's die intensief betrokken zijn geweest bij het uitzetten van de vragenlijsten. We zijn Rinske Janssen, Debby Oude Lutikhuis, Marieke Wijnen, Joke Jansen, Frank Stultjens en Jantien Tessemaker hiervoor zeer erkentelijk. In dit kader mag ook de inbreng van Elly van der Helm, Marleen van der Linde en Minnelaine Verhoeckx niet onvermeld blijven.

Verder hebben onze vaste contactpersonen bij de instellingen voor verslavingszorg (IrisZorg, Novadic-Kentron en Tactus), met name Annemarie Boersma, Marleen Ernst, Annelies Smits, Karlijn de Groot en Susanne Eijssen, ons ondersteund.

Ook willen we alle Halt-medewerkers van de drie Halt-regio's en alle trainers van de instellingen voor verslavingszorg bedanken voor hun inzet. Zij hebben de basis gelegd voor alle verzamelde enquêtes en hebben hiervoor veel inspanningen verricht.

Bij het aanleveren van externe data zijn twee personen belangrijk om te noemen. Ten eerste heeft Paul Poen van Halt Nederland ons bijgestaan bij het aanleveren van de landelijke Halt-data en bij het beantwoorden van vragen hierover. Daarnaast heeft Theo Jochoms van de Nationale Politie zorg gedragen voor de afhandeling van de aanvraag om politieregistraties.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar de Stuurgroep Halt-straft Alcohol. Deze stuurgroep heeft voor het onderzoek gefungeerd als ondersteuning, vooral op de momenten dat het noodzakelijk bleek om extra inspanningen te leveren rond het verzamelen van dossiers.

Ons laatste woord van dank gaat uit naar de leden van de begeleidingscommissie die ons in alle fasen van het onderzoek hebben ondersteund. We zijn voorzitter Wim Slot (Vrije Universiteit Amsterdam), Monique Kuunders (Huisartsen Gelderse Vallei, voorheen Nederlands Jeugdinstituut), André van der Laan (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum), Ivoline van Erpecum (Ministerie van Veiligheid en Justitie) en Annemarie ten Boom (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum) zeer erkentelijk voor hun inbreng bij de totstandkoming van dit rapport.

Arnhem, 2014

Jos Kuppens en Henk Ferwerda

Samenvatting

In de Halt-straaf Alcohol trekken Halt en instellingen voor verslavingszorg samen op om jongeren die onder invloed of in bezit van alcohol een strafbaar feit plegen inzicht te geven in de gevolgen van alcohol op hun gezondheid en op hun handelen. De Halt-straaf Alcohol is een interventie die zich niet alleen richt op de jongeren zelf, maar ook op (een van) hun ouders. Na acceptatie van de Halt-straaf Alcohol krijgen jongeren van een instelling voor verslavingszorg een leerstraf (twee bijeenkomsten en een huiswerkopdracht) van in totaal zes uur aangeboden en voor ouders een informatiebijeenkomst van tweeënhalf uur. Jongeren en ouders krijgen onder andere informatie over de werking van alcohol en de gevolgen van alcoholgebruik. Bij jongeren worden nog extra modules toegevoegd, zoals omgaan met groepsdruk en 'nee' leren zeggen als alcohol wordt aangeboden. Met de Halt-straaf Alcohol worden de volgende doelen beoogd:

- Meer kennis over de effecten van het eigen alcoholgebruik en alcoholgebruik in het algemeen voor jongeren en hun ouders;
- Het ontwikkelen van een betere attitude ten aanzien van het gebruik van alcohol door jongeren;
- Minder drinken door jongeren (minder *bingedrinken* en minder overmatig drinken);
- Minder delictgedrag door jongeren;
- Het door ouders ontwikkelen van een betere attitude ten aanzien van het alcoholgebruik van hun kind;
- Het vergroten van betrokkenheid van ouders bij hun alcoholgebruikende kinderen.

Aanleiding effectevaluatie en onderzoeksvragen

De Halt-straaf Alcohol is in 2006 ontwikkeld en toentertijd in enkele regio's uitgerold. Bij het ministerie van Veiligheid en Justitie bestaat de wens inzicht te krijgen in de effectiviteit van de Halt-straaf Alcohol, vanwege een eventuele landelijke uitrol. Aan deze effectevaluatie is een procesevaluatie (Kuppens, Nieuwenhuis en

Ferwerda, 2011) voorafgegaan. Naar aanleiding daarvan is de Halt-straf Alcohol bijgesteld.

De hoofdvraag van de effectevaluatie luidt: *‘in hoeverre is de straf effectief in termen van het vergroten van de kennis ten aanzien van de effecten van alcoholgebruik, de bewustwording ten aanzien van het eigen gebruik (zoals risico’s en effecten van eigen gebruik) en in termen van gedragsverandering en recidive?’*. Deze is uitgewerkt in de volgende deelvragen:

1. Leidt de interventie tot een verandering in kennis en attitude bij de jongeren?
2. Leidt de interventie tot minder alcoholconsumptie van jongeren, zowel in aantallen per keer als per week?
3. Leidt de interventie tot minder recidive, gemeten over een periode van zes maanden?
4. In hoeverre is de interventie effectiever naarmate de betrokkenheid van ouders groter is?
5. In hoeverre veranderen door de Halt-straf Alcohol de kennis en attitude bij ouders over alcoholgebruik en verandert hun visie op hun kind dat een strafbaar feit heeft gepleegd?
6. Welke andere factoren zijn van invloed op de effectiviteit van de straf?

Methoden van onderzoek

In de effectevaluatie staat een vergelijking tussen een gerandomiseerd toegewezen experimentele groep en controlegroep centraal. Binnen dit experimentele design wordt de Halt-straf Alcohol niet aangeboden aan jongeren en hun ouders in de controlegroep; na de introductie bij Halt krijgen zij, *na* het invullen van de eerste vragenlijst, te horen dat ze vanwege de effectevaluatie niet hoeven deel te nemen aan de Halt-straf Alcohol. De jongeren en ouders in de experimentele groep doorlopen de Halt-straf Alcohol.

Iedere jongere en een van de ouders in beide onderzoeksgroepen heeft drie vragenlijsten ontvangen, een voor-, tussen- en eindmeting. De voormeting is voorafgaand aan het intakegesprek bij Halt ingevuld, de tussenmeting na ongeveer zes weken en de eindmeting na ongeveer zes maanden. Er is met drie vragenlijsten gewerkt om zowel verslag te doen van kortetermijneffecten (de periode van ongeveer zes weken tussen voor- en tussenmeting) als van middellangetermijneffecten (de periode van ongeveer zes maanden tussen voor- en eindmeting). De verantwoordelijkheid voor het toesturen en laten invullen van de vragenlijsten lag bij de Haltmedewerkers; bewust is ervoor gekozen om interactie tussen onderzoekers enerzijds en jongeren en hun ouders anderzijds te vermijden. Reden daarvoor is om het proces en bijgevolg de effecten van de Halt-straf Alcohol niet te beïnvloeden.

De respons in het onderzoek is hoog, zelfs als alleen naar complete dossiers gekeken wordt. Van de 432 uitgezette dossiers (onder jongeren en hun ouders) zijn 343 volledig ingevulde dossiers (79,4 procent) ontvangen. Omdat naast de volledige dossiers ook gebruikgemaakt is van 45 dossiers met een of meerdere ontbrekende vragenlijsten, zijn in totaal 388 onderzoeksdossiers (89,8 procent respons) in de effectevaluatie meegenomen. Daarvan zijn 201 jongeren en hun ouders ingedeeld in de controlegroep en 187 jongeren en ouders in de experimentele groep. Analyse wijst uit dat er geen verschillen in achtergronden en kenmerken tussen de controle- en de experimentele groep optreden en de gerandomiseerde toewijzing dus succesvol is geweest. Dit betekent dat we de groep met en zonder interventie kunnen vergelijken op de beoogde effecten.

Naast de zelfrapportage via vragenlijsten aan jongeren en ouders is in het onderzoek gebruikgemaakt van informatie die trainers via vragenlijsten hebben aangeleverd over onder meer de houding van jongeren en ouders tijdens de training. Ook is voor wat betreft informatie over het gepleegde feit en achtergronden en kenmerken van jongeren de registratie van Halt (AuraH) geraadpleegd. Om een zo volledig mogelijk beeld van de recidive te krijgen, zijn naast vragenlijstonderzoek en informatie uit AuraH ook politieregistraties geraadpleegd.

De effecten van de Halt-straft Alcohol

De analyse van eventueel voorkomende effecten van de Halt-straft Alcohol is toegespitst op zeven thema's die voortkomen uit de doelen van de interventie: alcoholkennis over alcohol van zowel jongeren als ouders, attitude ten opzichte van alcoholgebruik van jongeren en ouders, drinkgedrag van jongeren, recidive van jongeren en betrokkenheid van ouders. Op deze thema's is zowel voor de korte als de middellange termijn gekeken of het doorlopen van de Halt-straft Alcohol effecten teweegbrengt.

Het doorlopen van de Halt-straft Alcohol levert drie kortetermijneffecten op. Ten eerste leidt het volgen van de Halt-straft Alcohol tot de mening bij jongeren dat hun alcoholkennis is toegenomen. Dit is een subjectief en gedeeltelijk kenniseffect, want de kennisscores wijzen uit dat de daadwerkelijke kennis niet is toegenomen. Ten tweede komt hetzelfde effect ook voor bij ouders die de Halt-straft Alcohol doorlopen hebben; ook zij zijn van mening dat hun kennis is toegenomen, maar de daadwerkelijke kennis blijkt niet te zijn toegenomen. Ten derde wordt de betrokkenheid van ouders ten aanzien van hun kinderen door het volgen van de Halt-straft Alcohol bevorderd.

Ook bij jongeren die de Halt-straft Alcohol niet hebben gevolgd, komt een kortetermijneffect voor. Hoewel het een doelstelling van de Halt-straft Alcohol is, ontwikkelen juist de controlegroepjongeren, die de Halt-straft Alcohol niet hebben doorlopen, zich op korte termijn tot lichtere drinkers. Met andere woorden: het lijkt

voor het drinkgedrag van jongeren op korte termijn juist meer effect te hebben om alleen door de politie te zijn aangehouden en doorverwezen naar Halt, zonder de Halt-straft Alcohol te doorlopen.

Het heeft echter de voorkeur om meer naar effecten op de middellange termijn, in dit geval na ongeveer zes maanden, te kijken. Als namelijk alleen naar de korte termijn gekeken wordt, blijft het onduidelijk of behaalde effecten beklijven.

Op de middellange termijn blijkt de Halt-straft Alcohol aan effectiviteit in te boeten. Het doorlopen van de Halt-straft Alcohol heeft alleen nog effect op de subjectieve kenniscomponent van jongeren. Dit betekent dat de Halt-straft Alcohol op de middellange termijn geen aantoonbaar effect heeft opgeleverd op in ieder geval zes van de zeven doelen die zijn onderzocht. Concreet houdt dit in dat de Halt-straft Alcohol geen positief effect heeft op de alcoholkennis van jongeren, de attitude ten aanzien van alcoholgebruik van jongeren, het drinkgedrag en het delictgedrag van jongeren, de alcoholkennis van ouders, de attitude van ouders ten opzichte van alcoholgebruik van het kind en hun betrokkenheid richting het kind.

Los van het wel of niet doorlopen van de Halt-straft Alcohol komt uit het onderzoek naar voren dat onder kinderen van meer betrokken en straffende ouders minder drinkgedrag voorkomt.

Discussie en suggesties

Uit het onderzoek komt naar voren dat het met de Halt-straft Alcohol niet mogelijk is om de doelen die gesteld zijn te verwezenlijken. Dit roept de vraag op of er niet te veel en te ambitieuze doelen zijn gesteld in relatie tot de korte tijdsduur van de Halt-straft Alcohol (zes uur voor jongeren, tweeënhalf uur voor ouders).

Bij andere interventies blijft een onderzoek naar effecten regelmatig achterwege of is het niet mogelijk om een onderzoek naar effecten uit te voeren. Daardoor blijft onbekend of deze interventies de geclaimde effecten daadwerkelijk waarmaken. De Halt-straft Alcohol doet dit in ieder geval niet.

In de effectevaluatie is onverwacht een kortstondig effect onder de controle-groepjongeren gevonden. Zij worden namelijk op korte termijn lichtere drinkers. Dit resultaat wijst in ieder geval op het nut om een bepaalde vorm van handhaving door te zetten. In het geval van de controlegroep bestond deze handhaving uit de aanhouding door de politie en de doorverwijzing richting Halt. Mogelijk kan deze handhaving geïntensiveerd worden door de wijzigingen in de Drank- en Horecawet.

Bevindingen uit wetenschappelijke literatuur en aanvullende analyses wijzen erop dat meer betrokken ouders en straffende ouders kinderen hebben die minder drinken. Het onderzoek leidt echter tot de constatering dat de betrokkenheid van ouders niet via het doorlopen van de Halt-straft Alcohol te bevorderen is.

Summary

In the Halt Alcohol sanctioning programme, Halt and care organisations for addicts work together to provide young people who have committed a punishable offence under the influence or in possession of alcohol with insight into the consequences of alcohol consumption on their health and actions. Halt Alcohol sanctioning is an intervention focused not only on the actual youngsters but also on one or both of their parents. After the Halt Alcohol sanction is accepted, a care organisation for addicts implements a training order (comprising two meetings and a homework assignment) of six hours for the youngsters in question, and organises an information session of two and a half hours for their parents. The young people as well as their parents are given information on the effects of alcohol and the consequences of alcohol consumption, among other things. For the young people additional modules are added, such as on how to deal with group pressure and to say 'no' when alcohol is being offered. The intention of the Halt Alcohol sanctioning programme is to achieve the following objectives:

- Getting more knowledge about the effects of one's own consumption of alcohol, and about the consumption of alcohol in general, by young people and their parents;
- Developing a better attitude with regard to the consumption of alcohol by young people;
- Less drinking by young people (less binge drinking and less excessive drinking);
- Less delinquent behaviour by young people;
- Parents developing a better attitude in regard to their children's alcohol consumption;
- Enhancing parents' involvement with their children who use alcohol.

Reason for the effects evaluation and research questions

The Halt Alcohol sanctioning programme was developed in 2006, when it was rolled out in a number of regions. At the Ministry of Security and Justice, the wish to obtain greater insight into the effectiveness of Halt Alcohol sanctioning has been expressed, with a view to perhaps rolling it out on a national level. This effects evaluation was preceded by a process assessment (Kuppens, Nieuwenhuis and Ferwerda, 2011). The Halt Alcohol sanctioning programme was adjusted in response to this.

The principal question of the effects evaluation is: *'to what extent is the sanctioning effective in terms of enhancing knowledge about the effects of alcohol consumption and awareness of one's own consumption (e.g. the risks and effects this consumption may have) and in terms of behavioural changes and recidivism?'* This has been elaborated in the following subquestions:

1. Does the intervention result in a change in the young people's knowledge and attitude?
2. Does the intervention result in less alcohol consumption by young people, both in the number of units drunk each time and the number of drinking occasions a week?
3. Does the intervention result in less recidivism, measured over a period of six months?
4. To what extent is the intervention more effective as parents are more involved?
5. To what extent does Halt Alcohol sanctioning help change the knowledge and attitude of parents about alcohol consumption and change their views about their child who has committed a punishable offence?
6. What other factors affect the effectiveness of the sanctions?

Research methods

Central to the effects evaluation is a comparison between a randomly divided experimental group and control group. In this experimental design, the young people and their parents in the control group are not offered the Halt Alcohol sanctioning programme; after their introduction at Halt but not until *after* they fill out the initial questionnaire they are told that because of the effects evaluation, they need not take part in the Halt Alcohol sanctioning programme. The young people and their parents in the experimental group are asked to take part in the Halt Alcohol sanctioning programme.

All the youngsters and one of the parents in both groups receive three questionnaires, for pre-, interim- and final assessment. Pre-assessment forms are filled out prior to the intake talk at Halt; interim assessment is at around six weeks and the final assessment after about six months. We worked with three questionnaires

to be able to report both on the short-term effects (the period of about six weeks between the pre- and interim- assessment) and the medium-term effects (the period of about six months between pre- and final assessment). Halt staff were in charge of sending the questionnaires and making sure they were filled out; a conscious choice was made to avoid any interaction between the researchers on the one hand, and the young people and their parents on the other, so as not to affect the process and, as a consequence, the effects of the Halt Alcohol sanctioning programme.

The research response is high, even if only complete files are considered. Of the 432 dossiers that were initiated (among young people and their parents), 343 (79.4%) were received fully filled out. Since another 45 dossiers with one or several missing questionnaires were also used, a total of 388 research files (a 89.8% response rate) were considered in the effects evaluation. Of these, 201 young people and their parents were put in the control group and 187 young people and parents in the experimental group. Analysis shows that there are no significant differences in the backgrounds and characteristics between the control and the experimental group so that accordingly, the random division seems to have been effective. This means that the groups with and without intervention can be compared for the intended effects.

Besides the self-reports received from young people and parents in the questionnaires, in this study use was made of the information supplied by trainers in questionnaires regarding, among other things, the attitude of young people and parents during the training. For information on the offences committed and the backgrounds and characteristics of the young people, also the Halt (AuraH) registrations were consulted. To get the fullest possible picture of recidivism, apart from the questionnaires study and the AuraH information also police registrations were consulted.

The effects of the Halt Alcohol sanctioning programme

The analysis of the possible effects of Halt Alcohol sanctioning was focused on seven themes, related to the objectives of the intervention: the knowledge of both young people and parents, the attitude to alcohol consumption of young people and parents, the drinking behaviour of young people, recidivism of young people and parent involvement. In respect to those themes, both for the short and the medium term it was ascertained whether participation in the Halt Alcohol sanctioning programme has an effect.

Going through Halt Alcohol sanctioning yields three short-term effects. Firstly, following the Halt Alcohol sanctioning programme results in young people believing that their knowledge about alcohol has increased. This is a subjective and partial effect on their knowledge, since the knowledge scores indicate that their actual knowledge has not in fact increased. Secondly, the same effect is seen also in

parents who have gone through the Halt Alcohol sanctioning programme: also they believe that their knowledge has increased whereas effectively, it has not. Thirdly, parent involvement with their children is promoted by following the Halt Alcohol sanctioning programme.

There is a short-term effect also in young people who did not follow Halt Alcohol sanctioning. Although it is a Halt Alcohol sanctioning objective, it is actually the young people in the control group who develop into lighter drinkers in the short term; in other words: in the short term, for young people's drinking behaviour it actually seems to have more effect just to have been arrested by the police and referred to Halt than to also subsequently go through the Halt Alcohol sanctioning programme.

However, it is preferable to observe more closely the effects in the medium term, in this case after about six months. After all, if only the short term is considered it remains unclear whether any effect achieved are sustainable. In the medium term, Halt Alcohol sanctioning turns out to become less effective. Having gone through the Halt Alcohol sanctioning programme only still effects the subjective knowledge component in young people. This means that in the medium term, the Halt Alcohol sanctioning programme fails to yield any verifiable effect with regard to at least six of the seven objectives researched. More specifically, this means that Halt Alcohol sanctioning has no positive effect on young people's knowledge about alcohol, their attitude in regard to alcohol consumption, their drinking behaviour, their parents' knowledge about alcohol, their parents' attitude in regard to their children's alcohol consumption and parents' involvement with their children.

The study shows that, irrespective of whether the Halt Alcohol sanctioning programme was followed, there is less drinking behaviour among children of greatly involved parents and of parents who will punish their children.

Discussion and suggestions

The study shows that it is not possible to realise the objectives that were set, using Halt Alcohol sanctioning. This raises the question whether, looking at the limited duration of the Halt Alcohol sanctioning programme (six hours for young people, two and a half hours for parents), perhaps too many and overly ambitious objectives were set.

With other interventions, effects studies are frequently left out or may be impossible. Accordingly, whether those interventions actually achieve the effects they claim remains unknown. At any rate, the Halt Alcohol sanctioning programme does not achieve them.

In the effects evaluation, an unexpected and short-term effect was found among the control group of young people, who become lighter drinkers in the short term. If nothing else, this result indicates the usefulness of some form of enforce-

ment. In the case of the control group enforcement consisted of arrest by the police and referral to Halt. This enforcement may be intensified by the changes in the Dutch Licensing and Catering Act.

Findings from the scientific literature and additional analyses indicate that greatly involved parents and parents who punish their children have children who drink less. However, the research leads to the conclusion that the involvement of parents cannot be promoted by following the Halt Alcohol sanctioning programme.

1 Inleiding

Sinds 1981 kunnen jongeren in Nederland na een licht strafbaar feit kiezen voor de Halt-straf, een pedagogische interventie voor jongeren tussen de twaalf en achttien jaar. Een jongere die een strafbaar feit heeft gepleegd, kan door de politie of een buitengewoon opsporingsambtenaar worden doorverwezen naar Halt en een justitiële registratie ontlopen.¹ De achterliggende gedachte daarbij is dat de confrontatie met de gevolgen van het gedrag en het aanbieden van alternatieven hiervoor herhaald strafbaar gedrag (recidive) voorkomt. Daarnaast draagt de Halt-straf bij aan gedragsbewustwording van jongeren.

Om al in een vroeg stadium aandacht te besteden aan alcoholgebruik, alcoholkennis, delictgedrag en attitude wordt er sinds april 2009 gewerkt met een aparte modelaanpak, de Halt-straf Alcohol.² Kern van de Halt-straf Alcohol is de samenwerking tussen politie (als aanhoudende en doorverwijzende instantie), Halt (als instantie die de straf uitvoert, administreert en hierover rapporteert) en verslavingszorginstelling (als uitvoerder van een leeropdracht).

Bij het ministerie van Veiligheid en Justitie bestaat de wens om de Halt-straf Alcohol te beoordelen op effectiviteit. Deze rapportage vormt het resultaat van het effectonderzoek. Voordat de Halt-straf Alcohol en het effectonderzoek nader worden toegelicht, volgt eerst een aantal feiten over alcoholgebruik onder jongeren.

-
1. Omwille van de leesbaarheid gebruiken we daar waar politie of buitengewoon opsporingsambtenaar bedoeld wordt in het vervolg van de rapportage de term politie.
 2. Speciaal voor de modelaanpak is een checklist opgesteld (Bovens, 2009).

1.1 Verhoogde aandacht voor alcoholgebruik onder jongeren

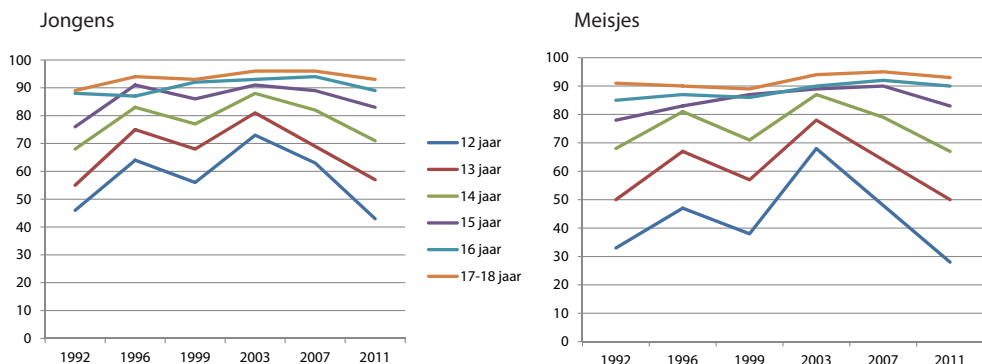
In onderzoek is vanuit diverse invalshoeken kennis opgedaan over jongeren en alcoholgebruik. Dit levert meerdere kengetallen op over onder andere leeftijd, gezondheidsaspecten en delictgedrag.³ Deze bronnen worden achtereenvolgens toegelicht.

Alcoholgebruik en leeftijd

Een deel van de jongeren heeft op zeer jonge leeftijd zijn eerste ervaring met alcohol. Uit onderzoek blijkt dat negentien procent van de scholieren in groep zeven en acht op de basisschool eens of vaker alcohol heeft gedronken (Verdurmen et al., 2012). Uit de Nationale Drug Monitor komt naar voren dat zeventien procent van de twaalf- tot zestienjarige het afgelopen jaar alcohol heeft gedronken. Onder de jongeren tussen de zestien en twintig jaar is dit 77 procent (Van Laar et al., 2013). Uit een onderzoek van het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP) komt naar voren dat 96 procent van de jongeren in de leeftijd van 16 tot en met 21 jaar al wel eens alcohol heeft gedronken (Van Dalen en Kingma, 2012).

Het alcoholgebruik onder jongeren tussen de twaalf en achttien neemt vanaf de jaren 90 toe en bereikt zijn hoogtepunt in 2003. Sindsdien neemt het af (Verdurmen et al., 2012). Uit de Nationale Drug Monitor (Van Laar et al., 2013) blijkt dat de afname ten opzichte van 2003 vooral bij jongeren van twaalf tot en met vijftien jaar groot is (zie figuur 1.1).

Figuur 1.1 – jongeren die ooit alcohol hebben gedronken (in procenten)

Bron: Nationale Drug Monitor (Van Laar et al., 2013)

3. Over alcoholafhankelijkheid bij jongeren zijn geen actuele cijfers bekend. Wat wel bekend is, is dat hoe jonger mensen beginnen met het drinken van alcohol, hoe groter het risico op het ontwikkelen van alcoholafhankelijkheid op latere leeftijd is (Boelema, Ter Bogt, Van den Eijnden en Verdurmen, 2009).

Bijna alle mensen die uitgaan, drinken alcohol, zo blijkt uit onderzoek van Goossens, Frijns, Van Hasselt en Van Laar (2013). De gemiddelde startleeftijd van alcoholgebruik tijdens het uitgaan ligt in hun onderzoek op 14,3 jaar.

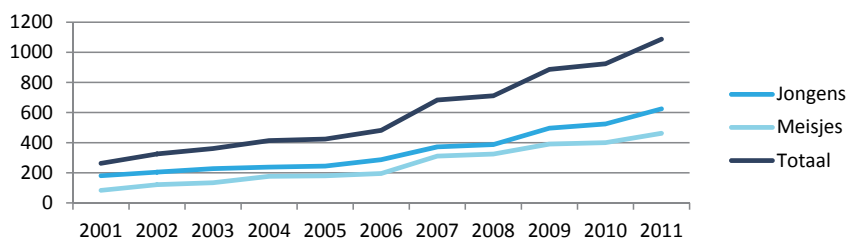
Binge drinking en ziekenhuisopnames

In 2011 had 30 procent van de scholieren in het voortgezet onderwijs in de afgelopen maand wel eens vijf of meer glazen alcohol bij één gelegenheid gedronken (Van Laar et al., 2013). Wanneer er vijf of meer glazen alcohol bij één gelegenheid worden gedronken dan wordt dit ook wel *binge drinking* genoemd. Uit een meta-analyse van Roerecke en Rehm (2011) en een onderzoek van Sundell et al. (2008) blijkt dat binge drinking een risicofactor is voor tal van medische aandoeningen. Bovendien wordt het risico op ongevallen vergroot. Het aantal binge drinkers onder jongeren neemt toe naarmate de drinkers ouder worden. Op twaalfjarige leeftijd heeft drie procent in de maand voorafgaand aan de enquête aan binge drinking gedaan. Onder de zestienjarigen is dat meer dan de helft (57 procent, Van Laar et al., 2013). Uit een onderzoek van STAP blijkt overigens dat er voor de gehele bevolking sprake is van een leeftijdseffect voor binge drinking: *“hoe hoger de leeftijd, hoe vaker er alcohol wordt gedronken, maar hoe lager het aantal glazen dat gemiddeld per keer wordt gedronken. Een hogere leeftijd gaat dan ook samen met minder binge drinking”* (Van Dalen en Kingma, 2012).

In 2011 dronk de helft van de alcoholgebruikende scholieren in de voorafgaande maand tussen de drie en tien keer alcohol. Vijftien procent van de drinkende jongens en zeven procent van de drinkende meisjes deed dit meer dan tien keer. Ten opzichte van 2007 zijn deze cijfers overigens weinig veranderd.

In 2011 vonden er 1.087 ziekenhuisopnames plaats van jongeren van zestien jaar of jonger vanwege alcoholgerelateerde gezondheidsproblematiek (Van Laar et al., 2013). Ten opzichte van 2001 is het aantal geregistreerde ziekenhuisopnames ongeveer vier keer zo groot geworden (zie figuur 1.2), met een relatief sterkere stijging onder meisjes dan onder jongens. De waargenomen stijging van het aantal ziekenhuisopnames is volgens de onderzoekers naast een reële stijging ook het gevolg van meer ziekenhuizen en specialisten die zich op deze problematiek richten en daardoor meer oplettend zijn.

Figuur 1.2 – aantal ziekenhuisopnames jongeren met alcoholproblematiek⁴ (in n)

Bron: Nationale Drug Monitor (Van Laar et al., 2013)

Voor een onderzoek van Boeynaems et al. (2013) inventariseert het Nederlands Signaleringscentrum voor Kindergeneeskunde sinds 2007 op kinderafdelingen van bijna 90 procent van alle Nederlandse ziekenhuizen de aantallen en kenmerken van jongeren tussen de tien en achttien jaar met een alcoholvergiftiging. De meeste jongeren komen in het ziekenhuis met een verminderd bewustzijn tot bijna drie uur, ook wel een alcoholcoma genoemd. In 2010 zijn 2.300 jongeren in de leeftijd van tien tot en met 24 jaar behandeld op de Spoedeisende Hulp naar aanleiding van een alcoholvergiftiging. Veertig procent van deze jongeren is na de behandeling opgenomen in het ziekenhuis. Een op de tien van deze jongeren is jonger dan vijftien jaar. Ruim de helft van de jongeren (1.300 jongeren) zit in de leeftijdsgroep van vijftien tot en met negentien jaar. Tussen 2011 en 2012 is er voor het eerst een lichte afname (ongeveer zeven procent) van gevallen van alcoholvergiftiging waarneembaar.

Gezondheidseffecten van alcohol op jeugdige leeftijd

Bekend is dat hersenen van de mens pas rond de leeftijd van 24 jaar zijn volgroeid. Tot die tijd zijn vooral de prefrontale cortex, verantwoordelijk voor onder meer impulscontrole en planning, en de hippocampus, belangrijk voor leervermogen en geheugen, in ontwikkeling. Alcohol kan deze ontwikkeling remmen of zelfs afbreken. Dit kan vervolgens leiden tot leer-, gedrags- en geheugenproblemen (zie onder andere Brown, Tapert, Granholm en Delis, 2000; Nagel, Schweinsburg, Phan en Tapert, 2005; Tapert en Schweinsburg, 2005; Ter Bogt, Van Lieshout, Doornwaard en Eijkemans, 2009). Bovendien verhoogt het op jonge leeftijd beginnen met alcoholgebruik de kans op verslaving op latere leeftijd.⁵ Ook de gemiddelde leeftijd van patiënten die lijden aan de ziekte van Korsakov, een vorm van hersenschade door alcoholgebruik en vitamine B1-tekort, neemt af omdat mensen op steeds jonger leeftijd gaan drinken (Novadic-Kentron, 2011).

4. De aantallen zijn niet gecorrigeerd voor dubbelstellingen van personen.

5. Bron: www.stap.nl: jongeren die voor hun vijftiende jaar met drinken beginnen, lopen vier maal zoveel risico op alcoholverslaving als jongeren die op hun 21-ste beginnen.

Internationaal vergelijkend onderzoek naar alcoholgebruik

Sinds 2003 wordt in Europees verband onderzoek gedaan naar onder andere het alcoholgebruik onder vijftien- en zestienjarige scholieren (Hibell et al., 2004; 2009; 2012). In dit onderzoek wordt gevraagd naar het gebruik van alcohol en de frequentie van dronkenschap. Internationaal gezien, scoort Nederland relatief hoog wat betreft de maat 'veertig keer of meer alcohol gedronken in het hele leven'. In Nederland is dit bij 33 procent van de scholieren het geval, terwijl het Europese gemiddelde op 24 procent ligt. Ten opzichte van 2003 is het Nederlandse percentage in 2011 wel gedaald. Ook scoort Nederland hoog bij 'minstens tien keer alcohol gedronken in de maand voorafgaand aan de peiling'. In Nederland was dit bij twintig procent het geval, terwijl het Europese gemiddelde op negen procent ligt.

Daarnaast wordt in het kader van het internationaal onderzoek Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) een overzicht gegeven van de leef-situatie en psychische gezondheid van scholieren van elf tot en met zeventien jaar (Currie et al., 2012).⁶ De gegevens worden gepresenteerd voor jongens en meisjes, grotendeels voor drie leeftijdsgroepen (elf-, dertien- en vijftienjarigen). Nederland scoort op alle leeftijdscategorieën rond het gemiddelde. Het percentage vijftienjarigen dat minstens één keer in de week bier drinkt, ligt in Nederland op veertien procent, tegen dertien procent gemiddeld. In 2008 lag dit percentage in Nederland nog op 24 procent (Currie et al., 2008).

Alcohol, delictgedrag en geweld

De invloed van alcoholgebruik van jongeren op hun delictgedrag wordt minder structureel gemonitord dan alcoholgebruik vanuit het gezondheidsperspectief van jongeren. Dit heeft te maken met de omstandigheid dat de politie, de instantie die het meest met delictgedrag en geweld in aanraking komt, nog niet standaard registreert of er bij een delict al dan niet alcohol in het spel is. Alcohol wordt bij incidenten beschouwd als een 'bijkomende factor' (Franken en Moll, 2012). Toch hebben deze onderzoekers op basis van een analyse van vrije teksten in de politieregistratie geconstateerd dat negen procent van alle door jongeren gepleegde incidenten in vijf gemeenten alcoholgerelateerd is.⁷

Hoewel het onderzoek niet specifiek op jongeren gericht is, blijkt uit een onderzoek van Bruinsma, Balogh en De Muijnck (2008) dat de proportie geweldsincidenten onder invloed van alcohol sterk varieert. De onderzoekers hebben voor

6. Sinds 1986 is dit onderzoek om de vier jaar uitgevoerd in meer dan 40 landen, waaronder veel Europese landen, de Verenigde Staten, Canada en Israël. Nederland doet sinds 2001 mee.

7. Het gaat om de gemeenten Barneveld, Ede, Nijkerk, Scherpenzeel en Wageningen. Bij het onderzoek zijn jongeren tot 25 jaar betrokken.

drie politieregio's de percentages geweldsincidenten onder invloed van alcohol bepaald. Deze blijken uiteen te lopen van 26 tot 43 procent, waarbij het maximum deels veroorzaakt wordt door de zomermaanden in toeristische gebieden. Deze percentages zijn zowel op basis van dranktests als op basis van eigen waarnemingen van politiemedewerkers tot stand gekomen.

Ook andere bronnen bieden enig zicht op de invloed van alcohol in relatie tot delictgedrag onder jongeren. Zo blijkt uit de Nationale Drug Monitor dat scholieren tussen de twaalf en zestien jaar die wekelijks drinken meer delinquent en agressief gedrag vertonen dan jongeren die niet wekelijks drinken. Hierbij is geen verschil tussen geslacht waarneembaar, maar wel in leeftijd (Van Laar et al., 2013). Andere auteurs nemen hetzelfde leeftijdsverschil waar; het verschil komt sterker naar voren bij de jongere leeftijdsgroepen (Verdurmen, Monshouwer, Van Dorselaer, ter Bogt en Vollebergh, 2005; Schrijvers en Schoemaker, 2008).

Diverse auteurs benoemen meer in algemene zin alcohol als hoofdoorzaak voor gewelddadig gedrag. Zo hebben De Groot en Van der Land (2012) op basis van observaties en dossieronderzoek vier factoren voor uitgaansgeweld benoemd: drank, drukte, drang en dolheid, de zogenaamde 'vier d's'. Daarvan benoemen de auteurs de invloed van alcohol als rode draad voor uitgaansgeweld: *“die is er in de regel de oorzaak van dat op een 'normale' interactie een overspannen reactie volgt en de zaak escaleert in geweld”*.

Van Hasselt (2013) benoemt alcoholgebruik als een van de factoren voor de strafbare feiten die zich rond de ongeregelde tijdens project X in Haren hebben voorgedaan: *“des te meer er wordt gedronken, des te groter de aanspraak op het gevoel van 'morele vakantie'”*.

In het onderzoek van Felson, Savolainen, Aaltonen en Moustgaard (2008) onder Finse jongeren is gepoogd de causale relatie tussen alcoholgebruik en delictgedrag in brede zin, niet alleen in relatie tot geweld, aan te tonen. Dit omdat de auteurs constateren dat de assumptie dat alcoholgebruik tot delictgedrag leidt vooral een theoretische en amper een empirische is. Ook blijken de onderzoeken die op dit terrein plaatsvinden niet altijd nauwkeurig genoeg. Het gaat dan bijvoorbeeld om de hoeveelheid drank (Huizinga, Menard en Elliott, 1989; Wells en Graham, 2003) of de controle op andere factoren, zoals de invloed van de soort groep waarin jongeren verkeren (Felson, 1998). Felson et al. (2008a) constateren dat alcoholgebruik zowel een verband met geweld heeft als met ander delictgedrag, vooral vandalisme. Een verband met winkeldiefstal wordt juist niet gevonden. Een mogelijke verklaring hiervoor is van praktische aard: als jongeren alcohol drinken, zijn winkels vaak gesloten. Geweld en vandalisme zijn dan meer voor de hand liggende delicten. In hoofdstuk 3 wordt vanuit theoretisch perspectief dieper ingegaan op de invloed van alcohol op delictgedrag en geweld.

Diverse manieren van aandacht voor alcoholgebruik onder jongeren

Er wordt op allerlei manieren aandacht besteed aan het reduceren van alcoholgebruik onder jongeren. Te denken valt aan campagnes via media, informatieverstrekking vanuit diverse kenniscentra en voorlichting op scholen.

Zo vindt voorlichting op scholen plaats met behulp van lespakketten als 'Gezonde school en genotmiddelen' en bestaat er digitale opvoedondersteuning via de website hoepakjijdataan.nl. Ook worden alcoholtesten via internet aangeboden, bijvoorbeeld drinktest.nl en alcohol.nl en kunnen sites geraadpleegd worden over verantwoord alcoholgebruik via minderalcohol.nl en drankjewel.nl.

Het eerder aangehaalde onderzoek naar geregistreerde ziekenhuisopnames valt ook onder deze voorlichting. Maar ook het bewust minder promoten van alcohol is een tactiek, getuige artikel 2.94 van de Mediawet, waarin een verbod op alcoholreclame tussen 6.00 en 21.00 uur staat beschreven. Deze werkwijzen richten zich vooral op de gezondheidsaspecten van alcoholgebruik en dan met name op de verhoogde veiligheids- en gezondheidsrisico's voor jongeren.

De aandacht die aan alcoholgebruik onder jongeren wordt besteed, richt zich deels ook op de ouders van jongeren. Veelal gebeurt dit via mediacampagnes en onderzoek naar de rol van ouders bij het stellen van regels omtrent alcoholgebruik.

Vanuit een meer restrictief oogpunt wordt via wetgeving getracht om verkoop van alcohol aan jongeren te beperken. Zo is de wijziging van de Drank- en Horecawet in twee fasen ingevoerd op respectievelijk 1 januari 2013 en 1 januari 2014. In 2013 is onder andere het toezicht naar de gemeenten gegaan, is bezit van alcohol voor jongeren onder zestien jaar strafbaar gesteld en kunnen gemeenteraden prijsacties in de horeca reguleren. In 2014 is de leeftijdsgrens voor de verkoop van zowel zwak als sterk alcoholhoudende drank op achttien jaar gesteld. Daarnaast zijn jongeren onder achttien jaar strafbaar als ze op voor het publiek toegankelijke plaatsen alcoholhoudende drank bij zich hebben (Centrum Veilig en Gezond Uitgaan, 2013).

Uit onderzoek van Van Hoof en Kroké (2011) naar de naleving van leeftijdsgrenzen bij alcoholverstreking blijkt dat alcohol in Nederland in ruime mate beschikbaar is voor jongeren onder de zestien jaar. Voor dit onderzoek deden 58 jongeren van veertien en vijftien jaar in totaal 1.338 aankoop pogingen van alcoholhoudende dranken in verschillende typen verkooppunten door het hele land. Bij meer dan de helft van de aankopen (56 procent) is geen poging gedaan om de leeftijd van de minderjarige kopers te achterhalen. Uit recent onderzoek blijkt dat alcohol voor jongeren in 2013 nog volop te verkrijgen is; in 47 procent van de gevallen is de Drank- en Horecawet nageleefd. In 2011 was dit percentage nog 28 procent. Bij slijterijen en supermarkten is de naleving het best, maar de controle op de verkoop via thuisbezorgkanalen ontbreekt volledig (Roodbeen, Joe Lie en Schelleman-Offermans, 2014). Begin 2014 is de berichtgeving rond de (overtreding van de)

naleving van leeftijdsgrenzen opgevoerd.⁸ In diverse steden wordt bijvoorbeeld met behulp van mystery guests gecontroleerd bij winkels en in horecagelegenheden.⁹

1.2 De Halt-straaf Alcohol

Via de Halt-straaf krijgt een jongere die een strafbaar feit heeft gepleegd en door de politie wordt doorverwezen de gelegenheid om “*na te denken over zijn gedrag, (de gevolgen van) dit gedrag te herstellen en bij te sturen*” (Halt Nederland, 2013b). Getracht wordt dit te bereiken door gesprekken, werk- of leeropdrachten¹⁰ uit te voeren, excuses aan het slachtoffer aanbieden en de mogelijkheid om de schade te herstellen (financiële vergoeding, teruggave van gestolen goederen).¹¹

De Halt-straaf Alcohol is een interventie voor jongeren en hun ouders die zich kenmerkt door een combinatie van een te doorlopen Halt-traject en een leerstraaf bij een instelling voor verslavingszorg. De Halt-straaf Alcohol wijkt op drie punten af van het reguliere Halt-traject. Ten eerste is een Halt-straaf Alcoholfeit onder invloed of in bezit van alcohol gepleegd of vormt het alcoholgebruik zelf (op basis van de APV) de reden voor doorverwijzing naar de Halt-straaf Alcohol. Ten tweede doorlopen jongeren als onderdeel van de Halt-straaf Alcohol een leeropdracht bij een instelling voor verslavingszorg, in het reguliere traject gebeurt dit niet. En ten derde krijgt een ouder van de jongere in het traject van de Halt-straaf Alcohol een informatiebijeenkomst van de instelling voor verslavingszorg aangeboden.

De Halt-straaf Alcohol bestaat sinds 2006. Onder strafbare feiten die in aanmerking komen voor de Halt-straaf Alcohol vallen zowel misdrijven, overtredingen als feiten uit de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV-feiten). Sinds 14 januari 2014 is door het College van procureurs-generaal bepaald dat het gebruik van alcohol in de openbare ruimte niet meer via de APV vervolgd wordt. Wel is het per 1 januari 2014 mogelijk om voor overtreding van artikel 45 Drank- en Horecawet naar Halt te verwijzen (College van procureurs-generaal, 2014).

8. Zie hiervoor bijvoorbeeld de berichtgeving op www.stap.nl.

9. De verhoging van de leeftijdsgrens in de Drank- en Horecawet per 1 januari 2014 heeft geen invloed op het onderzoek, omdat de laatste deelnemers in de zomer van 2013 zijn ingestroomd.

10. De term ‘leeropdracht’ is, naast de termen ‘leerstraaf’ en ‘leerproject’, een in het bestaan van de Halt-straaf Alcohol gebruikte term voor hetzelfde fenomeen. We gebruiken in onderhavig rapport de eerste term.

11. Na een onderzoek naar de effectiviteit van Halt (Ferwerda, van Leiden, Arts en Hauber, 2006) is de Halt-straaf aangepast. ‘*Prominenter aandacht voor excuses aanbieden en een actieve rol voor de ouders*’ zijn de belangrijkste vernieuwingen (Abraham en Buysse, 2013). Belangrijk daarbij is dat er meer aandacht is voor screening van de jongeren in combinatie met de werkzame elementen van de Halt-straaf. Bij Halt wordt gebruikgemaakt van een screeningsinstrument, dat eveneens gebruikt wordt om eventuele problemen thuis of op school te herkennen.

De Halt-straf Alcohol is oorspronkelijk ontwikkeld in de Achterhoek, waarna de straf tot en met 2010 is uitgerold in zeven pilotregio's.¹² In 2010 is als voorloper op een effect-evaluatie een procesevaluatie in de zeven pilotregio's uitgevoerd (Kuppens, Nieuwenhuis en Ferwerda, 2011). De inzichten uit de procesevaluatie hebben geleid tot een uniformering van de Halt-straf Alcohol, zowel bij Halt als bij de instellingen voor verslavingszorg die de leeropdracht voor jongeren en de ouderbijeenkomst verzorgen.¹³

In de beschrijving van de Halt-straf Alcohol die bij het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is ingediend en als theoretisch goed onderbouwde jeugdinterventie is beoordeeld, is het hoofddoel als volgt omschreven (Bovens, 2011): *“het bevorderen van alcoholmatiging bij jongeren tussen twaalf en achttien jaar als onderdeel van een Halt-straf, waardoor de negatieve effecten van alcoholgebruik, zoals vernieling en vandalisme worden verminderd. Daarnaast tracht de interventie de kennis van jongeren ten aanzien van de effecten van alcoholgebruik te vergroten, evenals het bewustzijn ten aanzien van het eigen gebruik. Dit is niet alleen uitgewerkt richting jongeren, maar ook richting hun ouders, waaronder ook voogden en opvoeders verstaan worden.”*

Doelen voor de jongeren zijn:

- Het nemen van besluiten ten aanzien van hun alcoholgebruik (minder *binge* drinken en minder overmatig drinken) en zijn bereid deze besluiten te realiseren. Bij realisatie hiervan worden de negatieve effecten van alcoholgebruik verminderd;
- Het ontwikkelen van een minder positieve attitude ten aanzien van het gebruik van alcohol (in samenhang met andere interventies landelijk en lokaal alcoholbeleid);

12. Het ging toentertijd om de Halt-regio's Flevoland, Gelderland, Gooi en Vechtstreek, IJsselland, Limburg Noord, Oost-Brabant en Twente. Sinds 1 januari 2013 is Halt één organisatie met vestigingen in het hele land. De nieuwe organisatie bestaat uit tien regio's (in aansluiting op de gerechtelijke kaart en de tien politieregio's), die worden aangestuurd door vier regiomanagers. De vier regiomanagers hebben elk een aantal teams onder hun hoede. Iedere team heeft een teammanager. Bron: www.halt.nl.

13. De uniformering is uitgewerkt in de Halt-procedure en in de werkprocessen bij de instellingen voor verslavingszorg. In het eerste geval gaat het onder andere om het gelijk trekken van de aantallen Halt-gesprekken bij een Halt-straf Alcohol en het unifiseren van de uitnodigingsbrieven. Voor de instellingen voor verslavingszorg zijn een trainersmap en een werkmap voor jongeren (Weingart en Bovens, 2011a en 2011b) opgesteld. Iedere instelling die de leeropdracht aanbiedt, moet volgens de werkwijze in deze twee documenten werken. Trainers worden sinds de introductie volgens deze nieuwe werkwijze geïnstrueerd.

- Het hebben van meer kennis ten aanzien van de effecten van alcoholgebruik in het algemeen en zijn zich meer bewust van het eigen alcoholgebruik en gedrag onder invloed van alcohol.

Doelen voor de ouders zijn:

- Het kennen van het doel en de werkwijze van de leerstraf en hun rol hierbinnen;
- Het hebben van algemene en opvoedingsspecifieke informatie over alcoholgebruik;
- Het hebben van inzicht in de mogelijkheden die zij als opvoeder hebben ten aanzien van verantwoord alcoholgebruik;
- Het zich bewust zijn van de invloed die zij kunnen uitoefenen op het gedrag van hun kind ten aanzien van alcoholgebruik;
- Het kunnen vinden van de weg naar meer informatie over dit onderwerp.

In de erkenningsaanvraag bij het NJI/het RIVM is recidivereductie uitgewerkt in de richting van een afname van specifieke misdrijven zoals vernieling en vandalisme. Indachtig de visie van Halt kijkt de Halt-straf Alcohol breder dan alleen naar deze strafbare feiten: het kan ook gaan om ‘lichtere’ feiten, zoals overtredingen van de APV. Maar ook de bewustwording van jongeren en de gezondheidsaspecten zijn voor het NJI/het RIVM van belang.

Verder zijn de confrontatie met eigen alcoholgebruik van jongeren en het informeren over de gezondheids- en gedragseffecten hiervan belangrijke pijlers van de Halt-straf Alcohol. Het stimuleren van verantwoord alcoholgebruik staat voorop, met als achterliggende gedachte dat daardoor de kans op toekomstig delictgedrag onder invloed van alcohol vermindert (Moorman, 2009). De verantwoordelijkheid daarvoor wordt niet alleen bij de jongere gelegd, maar ook bij zijn ouders.

1.3 Het traject van de Halt-straf Alcohol

Naast het Halt-traject bestaat de Halt-straf Alcohol uit een leeropdracht bij een instelling voor verslavingszorg. Beide procedures worden achtereenvolgens beschreven.

De Halt-procedure

Nadat een jongere door de politie is doorverwezen naar Halt, wordt bij Halt gekeken om welk van de drie varianten het gaat (Halt Nederland, 2013c):

- Er is sprake van een strafbaar feit waarbij een jongere alcohol heeft genuttigd of zich had. De zaak wordt afgedaan als een reguliere Halt-straf,

met als extra voorwaarde een verwijzing naar de instelling voor verslavingszorg voor een leeropdracht.

- Er is sprake van het nuttigen of bij zich hebben van alcohol door de jongere, met name overtreding van artikel 453 Sr. (openbare dronkenschap) of een strafbaar alcoholgerelateerd feit in de APV. De Halt-straf omvat alleen een start- en eindgesprek en een verwijzing naar de instelling voor verslavingszorg voor een leeropdracht.
- Er is sprake van een zaak waarin alcohol speelt, maar die voor de Halt-medewerker geen aanleiding vormt om door te verwijzen naar de instelling voor verslavingszorg. De leeropdracht is dan de Halt-leeropdracht alcohol.

Afhankelijk van de aard van de zaak wordt bij Halt nader invulling gegeven aan bijvoorbeeld het aantal gesprekken bij Halt, het eventueel betalen van schadevergoeding, het aanbieden van excuses (aan het slachtoffer of aan ouders) en het deelnemen aan de leeropdracht. Het alcoholgebruik of -bezit van de jongere vormt in alle drie de varianten een minimale voorwaarde. Wanneer de jongere en zijn ouder instemmen met de interventie,¹⁴ volgen voor de jongere twee bijeenkomsten bij een instelling voor verslavingszorg en voor de ouder een informatiebijeenkomst. Het traject sluit af met een eindgesprek bij Halt.¹⁵ In figuur 1.3 op de volgende pagina is het verloop van de Halt-straf Alcohol schematisch weergegeven.

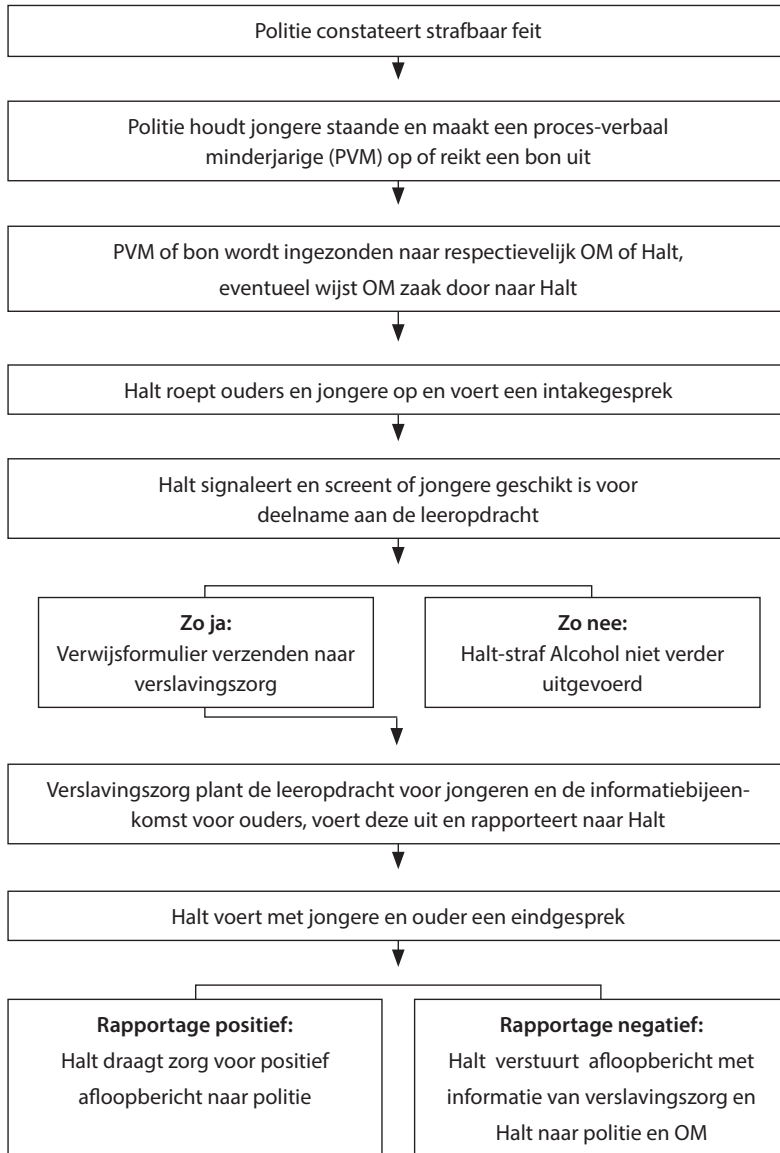
De leeropdracht bij de instelling voor verslavingszorg

In iedere regio waar de Halt-straf Alcohol wordt aangeboden, werkt Halt samen met een lokale instelling voor verslavingszorg. Als Halt heeft besloten de jongere een leeropdracht aan te bieden en het aanbod geaccepteerd wordt, worden een jongere en de ouders uitgenodigd. De leeropdracht voor jongeren duurt zes uur, de informatiebijeenkomst voor ouders tweeënhalf uur. De visie van de samenstellers van de bijeenkomsten is in een trainersmap uitgewerkt. Hierin staat wat er van trainers verwacht wordt, wat de visie op alcoholgebruik is en op welke theoretische uitgangspunten de leeropdracht gestoeld is.

14. Bij jongeren onder zestien jaar moeten ouders toestemming geven voor de Halt-straf Alcohol. Als de jongeren en/of hun ouders niet instemmen met de interventie, volgt het reguliere traject via het Openbaar Ministerie (OM). Afhankelijk van het gepleegde feit kan een jongere dan een aantekening in het justitiële documentatieregister krijgen.

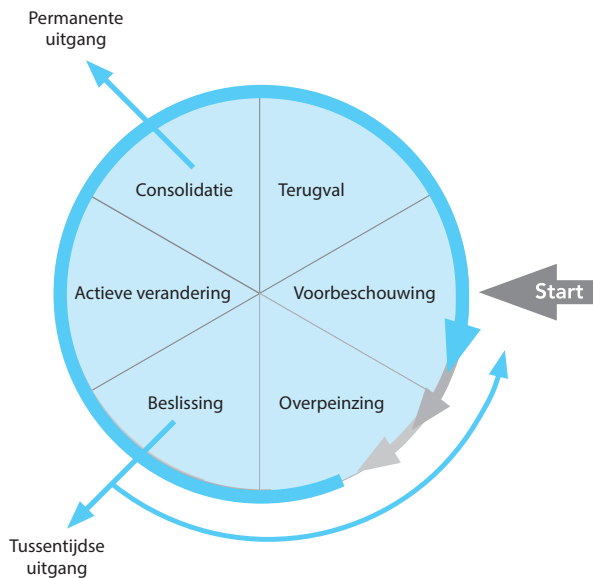
15. Zie voor een meer gedetailleerde beschrijving van het traject bijlage 1.

Figuur 1.3 – traject Halt- straf Alcohol

Intermezzo: Prochaska en DiClemente, motiverende gespreksvoering en GGGG

In de leeropdracht wordt gebruikgemaakt van het verandermodel van Prochaska en DiClemente. Dit model gaat uit de volgende zes fasen voor effectieve gedragsverandering: In de leeropdracht gaat het om de fasen voorbeschouwing, overpeinzing, beslissing en actieve verandering, waarbij vanwege de korte duur van de interventie vooral de eerste twee fasen aan bod komen. Het verandermodel wordt in de leeropdracht door middel van de gesprekstechniek van de motiverende gespreksvoering aangeboden. Dit is een op interactie gerichte gespreksmethode die als doel heeft mensen intrinsiek gemotiveerd te krijgen. De methode behelst onder andere het stellen van open vragen, het reflectief luisteren naar mensen en het uitlokken van uitspraken die gericht zijn op verandering. Het gaat om het 'selectief, niet moraliserend, voorhouden van gegevens' (Weingart en Bovens, 2011a). Het zogenaamde GGGG-schema wordt als aanvullende werktheorie gebruikt. Hierin gaat het om het benoemen van de volgende fasen van een gebeurtenis: gebeurtenis, gedachte, gevoel, gedrag. Een vijfde fase, namelijk gevolgen, wordt daar vaak aan gekoppeld.

Bron: Bovens (2009)

De informatiebijeenkomst voor ouders en de leeropdracht voor jongeren bevatten de in tabel 1.1 weergegeven onderdelen.¹⁶

16. In bijlage 2 staat een korte beschrijving van ieder onderdeel.

Tabel 1.1 – modules, onderdelen en tijdsbestek van de leeropdracht

Module	Onderdeel	Tijd (min.)
<i>Informatie- bijeenkomst ouders</i>	1. Introductie	5
	2. Kennismaking en info over het leertraject	20
	3. Informatie over alcohol	20
	4. Toen en nu	10
	5. Informatie over puberteit	10
	6. Motieven van gebruik en invloed ouders	10
	7. Waarden en normen: stellingenspel	10
	8. Praten met een puber	10
	9. Praten met een puber in de praktijk	30
	10. Evaluatie en afsluiting	10
<i>Eerste jongeren- bijeenkomst</i>	1. Introductie	10
	2. Kennismaking	20
	3. Dronken voelen en de afbraak van alcohol	20
	4. Kennisquiz	20
	5. Eigen gebruik	10
	6. Drinkmomenten	30
	7. Bespreking huiswerkopdracht	10
	8. Evaluatie en afsluiting	10
<i>Tussenfase</i>	Huiswerkopdracht	Geen tijd vermeld
	Telefonisch contact (facultatief)	15
<i>Tweede jongeren- bijeenkomst</i>	1. Introductie	10
	2. Bespreking huiswerkopdracht	20
	3. Zeg ik "nee"?	20
	4. "Nee"-zeggen en dan?	20
	5. Motieven en voor- en nadelenbalans	20
	6. Het besluit	20
	7. Evaluatie en afsluiting	10

1.4 De Halt-straf Alcohol: misdrijven, overtredingen en APV-feiten

De Halt-straf is oorspronkelijk bedoeld voor jongeren die een eerste feit plegen (*first offenders*), maar is tegenwoordig open gesteld voor jongeren die een tweede en/of derde keer feiten plegen (*second en third offenders*). Dit is, onder voorwaarden, geregeld in de zogenaamde recidiveregeling. In hoofdstuk 7 van de Aanwijzing Halt-straf (College van procureurs-generaal, 2014a) staat deze regeling verwoord. Daarin staat vermeld dat na het plegen van het tweede of derde strafbare feit rekening gehouden wordt met de aard van het feit: misdrijf of overtreding. De recidiveregeling geldt niet als een eerste misdrijf of schoolverzuim heeft geresulteerd in een Halt-straf. Overigens staat het de officier van justitie altijd vrij om af te wijken van de recidiveregeling.

De basis voor de Halt-straf ligt in artikel 77e Sr. In het wetsartikel worden geen soorten feiten genoemd, maar wordt verwezen naar strafbare feiten die bij algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. In het Besluit Aanwijzing Halt-feiten (Minister van Justitie, 1995) is nader geëxpliciteerd om welke zaken 'van eenvoudige aard, waarbij sprake is van overlast veroorzakend gedrag van geringe ernst' het gaat. In de Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt (College van procureurs-generaal, 2014a) wordt gesproken over 'strafbare feiten van betrekkelijk geringe ernst'. De Halt-waardige feiten zijn opgedeeld in misdrijven en overtredingen (Halt Nederland, 2010).

Tabel 1.2 – Halt-waardige feiten per 1 januari 2010

Artikel	Omschrijving	Misdrijf/ overtreding (M/O)
141 lid 1 Sr	Openlijke geweldpleging	M
142 lid 2 Sr	Misbruik maken van alarmnummers	M
310 Sr	Diefstal en poging tot	M
311 Sr	Diefstal in vereniging	M
321 Sr	Verduistering	M
326 Sr	Oplichting	M
350 Sr	Vernieling	M
416 Sr	Heling	M
417bis Sr	Schuldheiling*	M

Tabel 1.2 – vervolg

424 Sr	Baldadigheid/straatschenderij	O
453 Sr	Openbare dronkenschap	O
461 Sr	Verboden toegang onbevoegde	O
72/73 Wet personenvervoer	Verstoren van orde, rust, veiligheid, bedrijfs-gang in het openbaar vervoer	O
1.2.2/1.2.4/2.3.6 Vuurwerkbesluit	Vuurwerkdelicten waaronder: bezit van illegaal vuurwerk en afsteken van vuurwerk buiten de toegestane tijd	O
2/3/4c Leerplichtwet	Schoolverzuim	O
Algemene Plaatselijke Verordeningen	APV-feiten die per gemeente zijn vastgesteld en te maken hebben met baldadigheid, overlastgevend gedrag, gebruik van alcohol/verdovende middelen in openbare ruimten en brandstichting	O

* In tegenstelling tot heling volgens art. 416 Sr, de zogenaamde opzetbeling, is bij schuldbeling in art. 417 Sr geen sprake van opzet, maar van een vermoeden dat de gehele goederen of rechten door een misdrijf verkregen zijn.

Bron: Halt Nederland, 2010.

De in de tabel genoemde feiten vormen het kader voor de doorverwijzing naar Halt, maar het OM kan op basis van de discretionaire bevoegdheid anders besluiten. Bij deze bevoegdheid gaat het om door het OM te vervolgen ‘lichte’ delicten die in de categorie ‘laag recidiverisico’ vallen, zoals eenvoudige mishandeling, belediging en bedreiging. Er bestaat geen limitatieve lijst van deze buiten de kaders liggende delicten, aangezien het “*van belang is dat jongeren (...) de kans krijgen om met een stevige interventie bij Halt hun fout te herstellen, zonder dat er justitiële documentatie ontstaat*” (Halt, 2013b). Daarbij kan “*rekening gehouden worden met de persoon van de verdachte en omstandigheden van het delict*” (College van procureurs-generaal, 2014a).

Tot en met 2013, eveneens de periode waarin de data voor de effectevaluatie zijn verzameld, zijn de feiten waarvoor de Halt-straf Alcohol kan worden opgelegd in een handhavingsarrangement vastgelegd. Dit was een onder de verantwoordelijkheid van het OM vallend lokaal document waarin de strafbare feiten vermeld stonden. Nu de Halt-straf Alcohol een landelijke Halt-straf is en er mede op basis van artikel 45 van de Drank- en Horecawet naar Halt verwezen kan worden (College van procureurs-generaal, 2014b), worden de handhavingsarrangementen niet meer gebruikt.

In de handhavingsarrangementen zijn ook gemeentelijke APV-feiten opgenomen. Het gaat dan om feiten zoals het verbod op het drinken van alcohol op voor het publiek toegankelijke plaatsen of het in bezit hebben van alcoholhoudende drank door jongeren onder, toentertijd, zestien jaar. Naast misdrijven en overtre-

dingen zijn ook deze APV-feiten in de periode van de effectevaluatie door de politie doorverwezen naar Halt en meegenomen in het onderzoek. Het uitgangspunt in deze effectevaluatie is het strafbare feit dat door de politie wordt geregistreerd op het proces verbaal. Deze gegevens gelden namelijk ook voor Halt als basis voor de verdere procedure. Niettemin kan het voorkomen dat pas bij Halt blijkt dat het om een strafbaar feit onder invloed van alcohol gaat, deels omdat eventuele andere gepleegde feiten in de registratie ontbreken.

1.5 Aanleiding effectevaluatie en onderzoeksvragen

Bij het ministerie van Veiligheid en Justitie bestaat de wens om inzicht te krijgen in de effectiviteit van de Halt-straft Alcohol op de eerdergenoemde gebieden kennis, attitude, drinkgedrag en delictgedrag. Dit met het oog op een eventuele landelijke uitrol van de Halt-straft Alcohol. De hoofdvraag van de effectevaluatie luidt: *“in hoeverre is de straf effectief in termen van het vergroten van de kennis ten aanzien van de effecten van alcoholgebruik, de bewustwording ten aanzien van het eigen gebruik (zoals risico’s en effecten van eigen gebruik) en in termen van gedragsverandering en recidive?”* De rode draad voor effectiviteit in dit onderzoek is het vergelijken van twee groepen jongeren en hun ouders. In de experimentele groep zitten jongeren die een Halt-waardig feit hebben gepleegd en de Halt-straft Alcohol, samen met hun ouders, hebben doorlopen. Tegelijkertijd wordt de interventie onthouden aan een controlegroep van jongeren en ouders. Dit is een ongeveer even grote groep waarvan de jongeren eenzelfde soort Halt-waardig feit gepleegd hebben.¹⁷ De hoofdvraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen:

1. Leidt de interventie tot een verandering in kennis en attitude bij de jongeren?
2. Leidt de interventie tot minder alcoholconsumptie van jongeren, zowel in aantallen per keer als per week?
3. Leidt de interventie tot minder recidive, gemeten over een periode van zes maanden?
4. In hoeverre is de interventie effectiever naarmate de betrokkenheid van ouders groter is?
5. In hoeverre veranderen door de Halt-straft Alcohol de kennis en attitude bij ouders over alcoholgebruik en verandert hun visie op hun kind dat een strafbaar feit heeft gepleegd?
6. Welke andere factoren zijn van invloed op de effectiviteit van de straf?

17. De exacte implicaties van dit aanbieden dan wel onthouden van de Halt-straft Alcohol komen in hoofdstuk 2 nader aan bod.

De derde onderzoeksvraag verdient enige toelichting. In de effectevaluatie betreft het recidive op betrekkelijk korte termijn, namelijk over een periode van zes maanden na het afronden van de Halt-straft Alcohol. Dit is anders dan de termijnen die het ministerie van Veiligheid en Justitie hanteert in zijn WODC-recidivemonitor (Wartna, Blom en Tollenaar, 2011). In deze monitor wordt een onderscheid tussen meettermijn en rapportage gemaakt. Er wordt over alle jaren die beschikbaar zijn na een justitiecontact gemeten, maar meestal wordt over tweejaarsrecidive gerapporteerd. Een reden voor deze termijn van twee jaar is dat rekening gehouden wordt met vertragingen in de justitiële registraties. Een andere reden is dat justitiabelen na een justitiecontact enige tijd vrij moeten zijn om te recidiveren.

In onderhavige effectevaluatie wordt recidive op grond van zelfrapportage, de registratie van Halt (in AuraH) en politieregistratie (in BVH) bepaald. Bij deze bronnen is vertraging niet aan de orde. Bovendien gaat het bij de Halt-straft Alcohol om recidive van zowel misdrijven, overtredingen als APV-feiten. Dit is anders dan het strafrechtelijke karakter van de WODC-recidivemonitor. In de methoden van onderzoek (hoofdstuk 2) wordt dieper ingegaan op de operationalisering van de term recidive voor deze effectevaluatie.

1.6 Eerder onderzoek naar de effectiviteit van alcoholprogramma's bij jongeren

In het afgelopen decennium is een aantal maal eerder onderzoek verricht naar de effectiviteit van alcoholprogramma's bij jongeren.¹⁸ Het gaat dan om effectevaluaties waarin geen sprake is van een sanctionerend kader zoals in de Halt-straft Alcohol, maar van een educatief programma. Zo is een effectevaluatie naar *peer*-educatie op het gebied van alcoholgebruik uitgevoerd (Kruize en Bieleman, 2005).¹⁹ Een experimentele groep heeft in deze evaluatie de peereducatie voor of tijdens diverse festivals gekregen en een controlegroep niet. De uitkomst van de evaluatie is dat er geen verschil is tussen de twee groepen in de mate waarin jongeren hebben nagedacht over (eigen) alcoholgebruik. Juist jongeren uit de controlegroep hebben vaker over het eigen alcoholgebruik gepraat. Daarnaast zijn hoger opgeleide jongeren meer bezig met het onderwerp alcohol dan lager opgeleide jongeren. Wel hebben jonge-

18. Evaluaties naar alcoholinterventies bij volwassenen blijven buiten beschouwing, hoewel bijvoorbeeld de Preventie Alcoholgerelateerde Delicten (Bovens en Timmerman, 1992) effectief blijkt.

19. Bij peereducatie gaat het om het overbrengen van informatie tussen gelijkgestemden. In het geval van de effectevaluatie brengen jongeren met alcoholervaring (zogenaamde '*peer educators*') de boodschap over aan jongeren die het festival bezoeken (zogenaamde '*peers*').

ren uit de experimentele groep achteraf meer kennis over alcohol dan jongeren uit de controlegroep, maar de attitude vertoont bij beide groepen geen verschil.²⁰

Daarnaast is een effectevaluatie uitgevoerd naar het programma Preventie Alcoholgebruik Scholieren (PAS, Koning et al., 2009). Uit de evaluatie blijkt dat PAS het wekelijks drinken en zwaar wekelijks drinken bij jongeren die in het eerste jaar van de middelbare school zitten, kan uitstellen. Daarbij is wel van belang dat de school zowel de leerlingen- als de ouderinterventie uitvoert.²¹ Een essentie in PAS is dat jongeren overtuigd moeten zijn dat alcohol slecht voor hen is. Bovendien moeten ze weten hoe ze 'nee' tegen (het aanbod van) drank kunnen zeggen. Volgens het programma lukt dat alleen als jongeren daarin gesteund worden door regelstellende ouders.

Ten slotte hebben Heemskerk et al. (2011) een effectevaluatie uitgevoerd van het alcoholprogramma 'Alcohol een ander verhaal'. In dit programma wordt via een lespakket alcoholvoorlichting gegeven aan leerlingen van groep acht in het basis-onderwijs. De experimentele groep bestaat uit 209 leerlingen die de voorlichting gevolgd hebben en 169 leerlingen die geen voorlichting hebben gehad. De conclusies van de effectevaluatie zijn dat 'Alcohol een ander verhaal' tot meer alcohol-kennis en de gevolgen van alcoholgebruik leidt. Daarnaast voeren leerlingen die de voorlichting hebben gehad vaker een gesprek met hun ouders over de leeftijd waarop ze mogen gaan drinken. Interessant is de attitude van leerlingen: het programma heeft minder baat als leerlingen vooraf al een minder gewenste attitude hebben. Attitude is in deze evaluatie gericht op gedachten die kinderen aan het drinken van alcohol verbinden, zoals 'alcohol drinken vind ik gezellig'.

Zoals al aangegeven, richten bovenstaande studies zich op kennis, attitude en drinkgedrag waarbij de uitkomsten bepaald niet eenduidig zijn. Bovendien is er niet naar strafbare feiten gekeken, iets dat in de Halt-straf Alcohol wel gebeurt.

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van de gekozen onderzoeksmethodiek, een toelichting op de vragenlijsten, het verloop van de dataverzameling, de respons en de wijze van analyse. In hoofdstuk 3 worden literatuur over de vier doelgebieden van de Halt-straf Alcohol (kennis, attitude, drinkgedrag en delictgedrag) en de invloed van ouders beschreven. De achtergronden over de onderzoekspopulatie

20. Attitude is in deze evaluatie uitgewerkt als 'intentie om te gaan drinken'.

21. In het onderzoek is gebruikgemaakt van vier onderzoeksgroepen: een experimentele groep die zowel de leerling- als de ouderinterventie doorloopt, een controlegroep die niets aangeboden krijgt, een groep die alleen de leerlinginterventie doorloopt en een groep die alleen de ouderinterventie aangeboden krijgt.

worden in hoofdstuk 4 toegelicht. In hoofdstuk 5 volgen de resultaten van de effectevaluatie. De rapportage sluit in hoofdstuk 6 af met een terugblik op het onderzoek, het beantwoorden van de onderzoeksvragen en een discussie.

2 Methoden van onderzoek

De onderzoeksmethodiek is gebaseerd op een combinatie van eerdere ervaringen met een effectevaluatie van de reguliere Halt-straf (Ferwerda et al., 2006) en specifiek in de Halt-straf Alcohol opgenomen elementen. Evenals in de effectevaluatie van de reguliere Halt-straf is gekozen voor een experimenteel design met een experimentele groep en een controlegroep. Daarnaast is een overeenkomst met het eerdere onderzoek dat op drie verschillende momenten aan de respondenten (zowel jongeren als ouders) vragenlijsten zijn voorgelegd.

2.1 Enkele belangrijke uitgangspunten van de effectevaluatie

Om de effectevaluatie zo voorspoedig mogelijk te laten verlopen, is een aantal uitgangspunten vastgesteld. Deze hebben bijvoorbeeld betrekking op de wijze van toewijzing aan de onderzoeksgroepen, definities en de samenwerking met de medewerkers van Halt en de instellingen voor verslavingszorg. Achtereenvolgens worden de uitgangspunten toegelicht.

Random toewijzing

Een experimenteel design betekent dat ouders en jongeren willekeurig zijn toegewezen aan een van de twee onderzoeksgroepen. Voor de effectevaluatie van de Halt-straf Alcohol is alleen het feit of jongeren een groepsdelict dan wel een individueel delict hebben gepleegd bepalend voor de toewijzing aan de experimentele groep of controlegroep. Dit om toe te werken naar een evenredige verdeling in groeps- en individuele delicten over beide onderzoeksgroepen.

Definitie en operationalisering van de term recidive

Recidivereductie is een van de doelstellingen van de Halt-straf Alcohol. Onder Halt-straf Alcoholgerelateerde recidive worden in dit onderzoek alle strafbare

feiten verstaan die jongeren binnen een termijn van zes maanden na afloop van de Halt-straft Alcohol hebben gepleegd.

Deze definitie verdient enige toelichting. Als jongeren tijdens de Halt-straft Alcohol een hernieuwd strafbaar feit plegen, wordt dit feit niet meegenomen in de recidive; alleen strafbare feiten na de interventie (voor de experimentele groep is dit na het eindgesprek bij Halt) worden meegenomen. Verder betreft het nieuwe strafbare feiten in brede zin, dus ook niet-alcoholgerelateerde feiten.

Ten slotte is de termijn voor recidive beperkt tot zes maanden, zoals al eerder is aangegeven. Omdat de termijn van uitnodiging voor het intakegesprek bij Halt en het uitvoeren van de leerstraf kan verschillen, gaat de recidivetermijn in op het moment dat jongeren de Halt-straft Alcohol afgerond hebben.

Politie- en Halt-registratie naast zelfrapportage als basis voor recidive

In grove lijnen is de onderzoeksmethodiek gelijk aan de effectevaluatie van de reguliere Halt-straft (Ferwerda et al., 2006), met als verschil dat er naast zelfrapportage en politieregistratie ook gebruik is gemaakt van geregistreerde feiten in AuraH, het registratiesysteem van Halt. Deze drie bronnen zijn ingezet om een zo accuraat mogelijk beeld van de recidive van jongeren te krijgen. In de eindmeting is aan jongeren gevraagd of ze het laatste half jaar nogmaals met de politie in aanraking zijn geweest. Daarnaast is in AuraH gekeken of jongeren wederom zijn aangemeld voor een Halt-traject. Ten slotte zijn bij de politie registraties op naam van de aan het onderzoek deelnemende jongeren opgevraagd en is een nadere selectie op de recidivetermijn per jongeren gemaakt. Voor alle drie de bronnen geldt dat er dus alleen gekeken is naar nieuwe strafbare feiten in de zesmaandelijke periode na afronding van de Halt-straft Alcohol (voor de experimentele groep) of na het invullen van de tussenmeting (voor de controlegroep). De drie bronnen zijn cumulatief geanalyseerd. Dat wil zeggen dat een jongere is aangemerkt als recidivist als hij of zij binnen minimaal een van de drie bronnen wederom voorkomt.¹

Het gebruik van drie bronnen heeft als voordeel dat mogelijke hiaten per bron zoveel mogelijk worden opgevuld door de andere bronnen. Immers: de politie zal niet bij ieder nieuw feit dat door jongeren gepleegd wordt aanwezig zijn en dit feit registreren. En ook de jongeren zullen in hun zelfgerapporteerde recidive niet altijd aangeven dat na de Halt-straft Alcohol wederom een strafbaar feit is gepleegd. Aan zelfrapportage zitten namelijk enkele nadelen die ook van invloed kunnen zijn op de betrouwbaarheid van onderhavige effectevaluatie. Merckelbach, Giesbrecht, Jelacic en Smeets (2010) geven aan dat vragenlijsten hun beperkingen kennen. Met name

1. Als op naam van de jongere een politiemutatatie geregistreerd is, is de mutatie door de onderzoekers gelezen en gekeken of deze binnen de opgestelde definitie van recidive valt. Vervolgens is de aard van het feit bepaald.

het geheugen van respondenten is volgens de auteurs een zwakke schakel, vaak leidend tot onderschattingen van aantallen met tien procent. Dit is te verklaren door de moeite die mensen hebben met het plaatsen van gebeurtenissen in de tijd. Ook het geven van eerlijke antwoorden is een punt van aandacht. De redenen hiervoor kunnen de gevoeligheid van vragen zijn, maar ook verveling van respondenten of irritatie over de vragenlijst. Mede daarom is voor de combinatie zelfrapportage, politieregistratie en Halt-registratie gekozen.

Samenwerking met liaisons van Halt

De effectevaluatie is in de regio's Oost-Brabant, Gelderland en Twente uitgevoerd.² De werkwijze in de effectevaluatie is vooraf overlegd met liaisons van de drie Halt-regio's en een vertegenwoordiger van de landelijke stuurgroep Halt-straf Alcohol. Dit om de handelingen in de effectevaluatie af te stemmen op de procedure van de Halt-straf Alcohol. De procedure van de effectevaluatie is vervolgens vastgelegd in een onderzoeksprotocol (zie bijlage 3).

Nadat een jongere door de politie is doorverwezen, geven de Halt-medewerkers aan de onderzoekers aan dat een jongere ingedeeld kan worden in een controlegroep of experimentele groep. Rekening houdend met een evenredige verdeling in individueel gepleegde feiten en groepsfeiten zijn de jongeren vervolgens aan de experimentele of controlegroep toegewezen en dit is teruggekoppeld naar de liaison.

Tussentijds is met alle liaisons regelmatig overleg gepleegd om noodzakelijke verduidelijkingen door te voeren.³ De afspraken die daaruit zijn voortgekomen, zijn vervolgens door alle drie de Halt-regio's overgenomen en uitgevoerd.

Geen interactie tussen onderzoekers en jongeren en geen voorkennis bij politie en trainers

Om de Halt-straf Alcohol zo natuurgetrouw mogelijk te laten verlopen, hebben de onderzoekers geen contact gehad met jongeren. Alle correspondentie en contacten zijn via de Halt-regio's en de instellingen voor verslavingszorg gelopen. Naast het

2. Sinds 1 januari 2013, dus ten tijde van de effectevaluatie, is het aantal Halt-regio's teruggebracht naar tien, analoog aan de gerechtelijke kaart en de tien politieregio's. Binnen een regio kunnen verschillende teams benoemd zijn. Omdat een uniforme Halt-straf Alcohol en effectevaluatie het uitgangspunt zijn, worden de dossiers van de drie deelnemende regio's samengenomen. Het betreft namelijk een effectevaluatie van de Halt-straf Alcohol in het geheel, niet een evaluatie van de afzonderlijke interventies per regio. Dit is gezien het benodigde aantal dossiers (de zogenaamde power) ook niet mogelijk. Zie voor dit laatste verder in dit hoofdstuk.

3. Zo is nader bepaald dat jongeren die in een leefgroep wonen dan wel geen contact met hun ouders hebben niet meegenomen worden in de effectevaluatie. Daarnaast is bijvoorbeeld ook bepaald dat vervalste identiteitsbewijzen, om bijvoorbeeld een horecagelegenheid binnen te komen, als strafbaar feit in de effectevaluatie worden meegenomen.

streven naar zo min mogelijk beïnvloeding van de resultaten ligt de reden hiervoor ook in de privacybescherming van de jongeren en ouders. Ook de politie heeft doorverwezen naar Halt zonder te weten welke jongeren in de experimentele dan wel controlegroep geplaatst zijn.⁴

Aan de trainingen hebben twee soorten jongeren deelgenomen: jongeren die in de experimentele groep geplaatst zijn en jongeren die hebben ingestemd met de Halt-straft Alcohol, maar deelname aan de effectevaluatie hebben geweigerd. Om het verloop van de leerstraf zo normaal mogelijk te laten verlopen, is ervoor gekozen om de trainers van de instellingen voor verslavingszorg niet op de hoogte te stellen of jongeren in de effectevaluatie participeren.⁵

Geen extra zware zaken

Op voorhand zijn enkele jongeren uitgesloten van de effectevaluatie. Dit zijn ten eerste jongeren die conform de contra-indicaties bij Halt niet worden meegenomen in het traject van de Halt-straft Alcohol. Het gaat dan allereerst om jongeren met complexe problematiek.⁶ Ten tweede gaat het om jongeren die al eerder naar Halt zijn doorverwezen en jongeren die schadevergoeding moeten betalen. Bij alle drie de soorten jongeren sprake is van extra inzet van de Halt-medewerker en van extra uit te voeren onderdelen, en dus van een zwaarder traject.

Zo zuiver mogelijke controlegroep

Direct na het welkomstwoord tijdens het intakegesprek is door de Halt-medewerker aan jongeren en hun ouders medewerking aan de effectevaluatie gevraagd. Jongeren en ouders hebben vervolgens drie mogelijkheden: zowel de effectevaluatie als de Halt-straft Alcohol weigeren, alleen deelname aan de effectevaluatie weigeren of aan beiden meedoen. In het eerste geval krijgt de jongere via het OM een transactie. In het tweede geval vult de Halt-medewerker een voor het onderzoek bestemd weigeringsformulier in, waarna het traject van de Halt-straft Alcohol wordt ingezet. In het derde geval wordt jongeren en ouders de voormeting voorgelegd. Pas nadat de toestemmende jongeren en ouders de voormeting hebben ingevuld, is hen verteld dat ze zijn ingedeeld in de experimentele of de controlegroep. Voor de experimentele groep volgt daarna de Halt-straft Alcohol, terwijl de controlegroep de mededeling krijgt dat de Halt-straft Alcohol niet hoeft te worden doorlopen.

4. De politie is op de hoogte gehouden via twee factsheets. Zie hiervoor bijlage 4.

5. De trainers zijn geïnstrueerd via de liaisons bij de instellingen voor verslavingszorg. Daarnaast is er onder de trainers een factsheet verspreid. Zie hiervoor bijlage 5.

6. Voorbeelden hiervan zijn psychiatrische problematiek, groepsongeschiktheid, een niet-constructieve houding en het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal.

Alle jongeren en hun ouders zijn dus voor het intakegesprek bij Halt uitgenodigd. Strikt genomen is er bij de controlegroep dus geen sprake van een totale onthouding van de Halt-straf Alcohol. De eerste contacten zijn namelijk al door Halt gelegd. Daardoor kan er sprake zijn van een effect, hoewel dit effect naar verwachting conservatief, en dus recidivereducerend, zal zijn. Toch is voor deze werkwijze gekozen omdat alle jongeren en hun ouders bij Halt om medewerking aan het onderzoek verzocht wordt en ter plekke de voormeting wordt ingevuld.

Voor de controlegroep kan het niet-invullen van de tussen- en eindmeting alsnog leiden tot het opleggen van een Halt-straf.⁷ Er is dus voor de controlegroep sprake van meer stimuli om de eindmeting in te vullen dan voor de experimentele groep, die immers de Halt-straf Alcohol al doorlopen heeft.

Het onderzoeksprotocol

In het onderzoeksprotocol is de werkwijze voor de Halt-medewerkers gedetailleerd uitgewerkt (zie bijlage 3). Zo is uiteengezet welke jongeren op voorhand niet mogen deelnemen aan het onderzoek, zoals jongeren die schadevergoeding moeten betalen en jongeren die voor de tweede keer bij Halt terechtkomen. De vereiste acties per dossier zijn chronologisch in het onderzoeksprotocol weergegeven.

2.2 De inhoud van de vragenlijsten

In de effectevaluatie is gebruikgemaakt van veertien soorten vragenlijsten, opgedeeld in de volgende vijf typen: een weigeringsformulier, de voor-, tussen- en eindmeting en de trainersvragenlijst. De voor-, tussen- en eindmeting zijn op te delen in versies voor jongeren en ouders enerzijds en experimentele groep en controlegroep anderzijds.

7. Dit is ook gecommuniceerd in de begeleidende brieven bij het toesturen van de tussen- en eindmetingen aan de jongeren in de controlegroep. Zie hiervoor bijlage 6.

Tabel 2.1 – soorten vragenlijsten in de effectevaluatie

Type respondent	Soort vragenlijst (N=14)	Moment van invullen/verzenden
Halt-medewerker	Weigeringsformulier	Na Halt-intake
Jongeren		
<i>Experimentele groep</i>	Voormeting	Tijdens Halt-intake
	Tussenmeting	Tijdens eindgesprek Halt
	Eindmeting	Half jaar na de Halt-intake per post verzonden
<i>Controlegroep</i>	Voormeting	Tijdens Halt-intake
	Tussenmeting	Zes weken na de Halt-intake per post verzonden
	Eindmeting	Half jaar na de Halt-intake per post verzonden
Ouders/verzorgers		
<i>Experimentele groep</i>	Voormeting	Tijdens de Halt-intake
	Tussenmeting	Tijdens eindgesprek Halt
	Eindmeting	Half jaar na de Halt-intake per post verzonden
<i>Controlegroep</i>	Voormeting	Tijdens de Halt-intake
	Tussenmeting	Zes weken na de Halt-intake per post verzonden
	Eindmeting	Half jaar na de Halt-intake per post verzonden
Trainer	Trainersvragenlijst	Na de leerstraf

Als een jongere en/of zijn ouder deelname aan de effectevaluatie weigert, is door de Halt-medewerker een weigeringsformulier ingevuld (zie bijlage 7). Het doel hiervan is om in een vergelijkende analyse tussen de experimentele groep, de controlegroep en de groep weigeraars te kijken naar overeenkomsten en verschillen in soort feit, leeftijd en geslacht. De inhoud van het weigeringsformulier is deels gebaseerd op de effectevaluatie van de reguliere Halt-straf (Ferwerda et al., 2006) en deels op de specifieke inhoud van de Halt-straf Alcohol. De jongeren en ouders in de experimentele groep vullen ieder twee vragenlijsten bij Halt in, de jongeren en ouders in de controlegroep een. De eindmeting (voor de experimentele groep) en de tussen- en eindmeting (voor de controlegroep) zijn door de Halt-medewerkers aan jongeren en ouders per post toegestuurd. De inhoud van de voor-, tussen- en eindmetingen is gebaseerd op de eerdere effectevaluatie van Halt (Ferwerda et al., 2006), de inhoud van de leerstraf zelf en enkele al bestaande vragen uit andere onderzoeken en op internetsites.⁸ Omdat de controlegroep geen Halt-traject en leerstraf doorloopt, zijn aan deze groep over de inhoud van de Halt-straf geen vragen gesteld.

8. Zie voor de inhoud van de metingen en de herkomst ervan bijlagen 8 en 9.

Als laatste vergt de trainersvragenlijst nog enige toelichting (zie bijlage 18). Eerder is al aangegeven dat de trainers niet geïnformeerd zijn over welke jongeren in de leerstraf deelnemen aan de effectevaluatie. Daarom is de trainers gevraagd om gedurende de periode van de effectevaluatie voor alle deelnemende jongeren een trainersvragenlijst in te vullen. De vragenlijst voor de trainers bestaat grofweg uit twee delen. Het eerste deel heeft betrekking op persoonlijke trainerseigenschappen, zoals duidelijk zijn richting jongeren en met weerstand kunnen omgaan. Het tweede deel van de vragenlijst heeft betrekking op de indruk van de trainers over de houding van de jongere en zijn ouder.

2.3 Halt-registratie en literatuur als extra informatiebronnen

Naast de vragenlijsten zijn per deelnemende jongere door de Halt-medewerker enkele achtergrondgegevens bijgehouden. Dit zijn gegevens die eveneens in AuraH, het registratiesysteem van Halt, worden geregistreerd. Het gaat dan om de geboortedatum en het geslacht van jongeren, het gepleegde feit en de vraag of dit individueel of in een groep gepleegd is. Deze gegevens gelden als uitgangspunt voor het typeren van de doelgroep en zijn ter controle naast de zelfgerapporteerde kenmerken van jongeren gelegd.

In de zijlijn van het onderzoek is ook gekeken naar relevante en actuele literatuur die betrekking heeft op de vier doelen van de Halt-straf Alcohol en ouderlijke betrokkenheid. De literatuur is verzameld door middel van een internetscan en via aangedragen suggesties door leden van de begeleidingscommissie. De internetscan is via de zogenaamde sneeuwbalmethode uitgevoerd. Dit houdt in dat vanuit publicaties is gezocht naar relevante termen en daarop is doorgezocht. Verder zijn bestaande relevante publicaties uit literatuurlijsten meegenomen. Ook is gekeken of bestaande literatuurtitels in nieuwere publicaties voorkomen. Daarnaast is via bepaalde termen zoals 'alcohol', 'jongeren', 'onderzoek' en 'criminaliteit' een internetscan uitgevoerd. Deze termen zijn ook in het Engels gebruikt. Als laatste is ook op bepaalde kennissites gezocht, zoals die van het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP) en het Trimbos-instituut.

Het doel van de literatuurscan is voornamelijk het verkrijgen van een beeld van de ontwikkelingen op hoofdlijnen over alcoholgebruik onder jongeren en de gevolgen hiervan. Belangrijk om te vermelden, is dat de literatuurverkenning niet is bedoeld als uitputtende exercitie. De bevindingen uit het literatuurhoofdstuk worden in hoofdstuk 5 meegenomen om te reflecteren op de resultaten.

2.4 Aantallen gewenste deelnemers: de poweranalyse

Een belangrijke vraag in de effectmeting is de vraag naar het minimale aantal benodigde jongeren en ouders in de experimentele groep en controlegroep. Te veel personen betekent namelijk een onnodige belasting van allerlei bij de effectevaluatie betrokken instanties. Maar te weinig personen kan er juist toe leiden dat een werkelijk effect niet in de evaluatie gedetecteerd wordt en personen dus voor niets hebben deelgenomen. De effectevaluatie zal dan tot een fout-negatieve conclusie leiden. De *power* van een studie geeft de kans weer om een werkelijk effect in de populatie op te pikken. Het minimale aantal jongeren en hun ouders in de experimentele groep en de controlegroep is daarom via een zogenaamde poweranalyse bepaald.⁹

Voordat op de power wordt ingegaan, is het van belang om onderscheid te maken tussen aantallen doorverwijzingen en toewijzingen. In het eerste geval gaat het om jongeren die de politie na een geconstateerd en mogelijk Halt-waardig feit doorstuurt naar Halt. In het tweede geval gaat het om het aantal jongeren en ouders dat voor de effectevaluatie is toegewezen aan een van de onderzoeksgroepen. Voor de poweranalyse gaat het om het aantal toewijzingen.

Wat het aantal doorverwijzingen betreft, gaat het om kleinere aantallen dan bij de reguliere Halt-straft. Hiervoor zijn enkele redenen aan te wijzen. Zo is de Halt-straft Alcohol in vergelijking met de reguliere Halt-straft een in omvang kleine interventie die vooralsnog niet landelijk wordt uitgevoerd. Daarnaast participeert slechts een deel van de Halt-regio's in de effectevaluatie. Het gaat dan om de drie regio's die de meeste Halt-straffen Alcohol uitvoeren. Verder heeft de Halt-straft Alcohol door de jaren heen te maken met schommelende aantallen doorverwijzingen. Dit heeft, gezien het geringe totale aantal doorverwijzingen, een groter effect dan bij de reguliere Halt-straft. Arendse en Dalemans (2011) benoemen negen factoren die van invloed zijn op de instroom van de Halt-straft Alcohol. Een daarvan is het belang van goede communicatie richting de politie over de werkwijze van de Halt-straft Alcohol. Als dit niet goed verzorgd is, ziet de politie niet altijd de meerwaarde van de interventie en verwijst ze vervolgens niet of weinig door. Verder hangt de inzet van de Halt-straft Alcohol mede af van de (financiële) prioriteit die gemeenten afzonderlijk stellen op het gebied van alcoholmatiging onder jongeren, omdat zij de leerstraft betalen.

9. In een effectevaluatie wordt bepaald of groepen hetzelfde zijn (nulhypothese) of verschillend zijn (alternatieve hypothese). Hierbij zijn twee typen fouten te maken: type I-fouten (α) en type II-fouten (β). Bij een type I-fout wordt de nulhypothese onterecht verworpen (fout positief), bij een type II-fout wordt de nulhypothese onterecht geaccepteerd (fout negatief). De power van een studie is $1-\beta$, dat is 1 minus de kans op het ten onrechte accepteren van de nulhypothese.

Op basis van een poweranalyse is bepaald dat het benodigde aantal jongeren en ouders in de experimentele groep en de controlegroep ieder 166 is. Daarbij is uitgegaan van de volgende aannames: *F test-Anova*, *number of groups=2*, *number of measurements=3*, α *err prob=.05*, *power (1- β err prob)= .80*, *effect size f=0.2* en *correlation repeating measures = .75*. Dit laatste is voor de effectevaluatie een strenge maat, aangezien .50 ook voorkomt als criterium. In dat geval was een aantal van 133 dossiers per onderzoeksgroep voldoende geweest, maar 166 is de minimale norm per onderzoeksgroep gebleven. Op basis van een ingeschatte non-respons van alle opvolgende metingen in een dossier van 30 procent komt het benodigde aantal toewijzingen op 237 dossiers per onderzoeksgroep.¹⁰ De non-respons is dusdanig binnen de 30 procent gebleven, dat het verzamelen van in totaal 400 dossiers, ongeveer 200 per onderzoeksgroep, toereikend was.

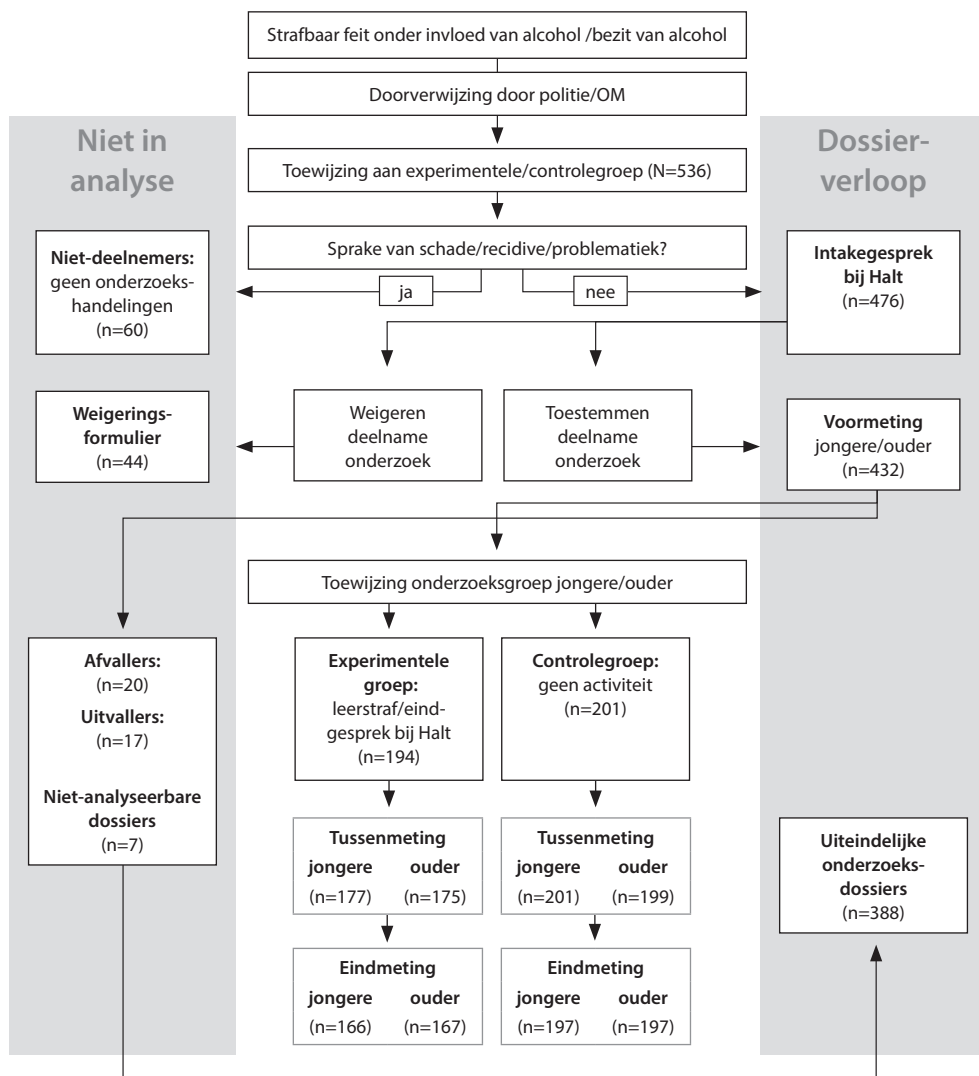
2.5 Respons

Bij aanvang van het onderzoek is aldus bepaald dat het van belang is om een minimaal aantal jongeren per onderzoeksgroep te hebben. Daarin speelt het punt van niet-responderende jongeren en ouders een belangrijke rol. Non-respons is alleen niet nader gedefinieerd. Gezien het aantal vragenlijsten dat per dossier aan zowel een jongere als zijn ouder voorgelegd wordt, is de kans op enige mate van non-respons groot. Van belang is daarom om te bepalen wat onder de non-respons valt. Immers, het niet-invullen van alleen de eindmeting door bijvoorbeeld de ouder maakt het onderzoeksdossier nog niet onbruikbaar, omdat de jongere alles heeft ingevuld en van de ouder een voor- en tussenmeting in het bezit is. Van belang bij de non-respons is te kijken naar de doelstellingen van het onderzoek: het gaat om inzicht in de effecten van de Halt-straf Alcohol op korte (na zes weken) en middellange termijn (na zes maanden). Vandaar dat dossiers die in ieder geval twee metingen voor minimaal de jongere of de ouder bevatten, meegenomen zijn in de effectevaluatie en meetellen als respons in het licht van het minimale aantal te behalen dossiers.

Het verloop van de respons staat weergegeven in figuur 2.1 en wordt daarna toegelicht.

10. De non-respons van 30 procent is gebaseerd op de eerdere ervaringen in de effectevaluatie van de reguliere Halt-straf (Ferwerda et al., 2006).

Figuur 2.1 – procesverloop Halt-straft Alcohol en respons (in n)

Meldingen (n=536) en toewijzingen (n=432)

In totaal zijn in de onderzoeksperiode van februari 2012 tot en met september 2013 536 meldingen ontvangen van door de politie naar Halt doorverwezen jongeren, waarvan er door de onderzoekers 299 aan de experimentele groep en 237 aan de controlegroep zijn toegewezen. Van de 536 toewijzingen zijn er 104 niet bruikbaar vanwege weigeraars en niet-deelnemers, waardoor er 432 resteren.

Weigeraars (n=44) en niet-deelnemers (n=60)

Onder de 104 niet-buikbare toewijzingen zitten 44 jongeren die deelname aan het onderzoek geweigerd hebben en 60 niet-deelnemers, jongeren die de voorkeur geven aan de boete, volgens de Halt-registratie recidivist zijn of schadevergoeding moeten betalen. Deze 104 toewijzingen vallen niet onder de non-respons omdat de jongeren en ouders geen enquêtes hebben ingevuld.

Afval (n=20) en uitval (n=17)

Verder is van belang om binnen de resterende 432 dossiers te kijken naar die dossiers waarvan op voorhand is aangenomen dat ze terug zouden komen, maar waarvan een deel voor het onderzoek niet bruikbaar is, de zogenaamde potentieel bruikbare respons. Van deze 432 dossiers valt namelijk een deel af, omdat bij nadere analyse bijvoorbeeld blijkt dat er geen sprake is geweest van deelname aan de effectevaluatie. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld dat een jongere te ver weg woont om de leeropdracht te volgen, de leeropdracht door ziekte van de trainer permanent is uitgevallen, de jongere na het intakegesprek alsnog voor de boete kiest of dat een jongere te maken heeft met een problematische gezinssituatie en in het geheel van de Halt-straf wordt afgezien. In totaal gaat het om twintig dossiers die afvallen, oftewel 4,6 procent niet-buikbare respons.

Vervolgens gaat het om niet-ontvangen non-respons, namelijk de jongeren en ouders die gaandeweg het onderzoek uitvallen door geen vragenlijsten in te vullen. Dit blijkt zeventien van de 412 keer (4,1 procent uitval) het geval. Dit betekent dat uiteindelijk 395 dossiers fysiek zijn ontvangen.

Niet-analyseerbare dossiers (n=7)

De 395 dossiers zijn onder te verdelen in 194 experimentele dossiers en 201 controledossiers. Een nadere analyse van deze dossiers levert een volgende responssoort op, namelijk de voor het onderzoek analyseerbare en niet-analyseerbare respons. Strikt genomen, gaat het niet meer om non-respons, omdat er minimaal een vragenlijst in een dossier voorkomt. Bij de bruikbare respons gaat het om de eerder aangehaalde definitie van het per dossier in ieder geval twee metingen voor minimaal de jongere of de ouder hebben. Een analyse wijst uit dat van de 395 dossiers zeven stuks, allen in de experimentele groep, niet-analyseerbaar zijn en er dus 388 voor het onderzoek resterende dossiers zijn.¹¹ Gezien het minimaal benodigde aantal van 166 dossiers per onderzoeksgroep is dit voldoende. Het aantal complete

11. Zie voor een gedetailleerd overzicht van de ontbrekende vragenlijsten bijlage 10.

dossiers in de experimentele groep, met daarin alle ingevulde vragenlijsten, blijft steken op 149 stuks. Voor de controlegroep gaat het om 194 complete dossiers.¹²

Wanneer de respons op de meest kritische wijze beschouwd wordt, namelijk het percentage complete dossiers op de in totaal uitgezette dossiers, dan betekent dit een respons van 79,4 procent (343 volledig ingevulde dossiers op 432 uitgezette dossiers). Omdat naast de complete dossiers ook gebruikgemaakt is van 45 dossiers met een of meerdere ontbrekende vragenlijsten, zijn in totaal 388 onderzoeksdossiers (89,8 procent respons) in de effectevaluatie meegenomen.

2.6 Missings: ontbrekende antwoorden binnen vragenlijsten

Daar waar gewerkt wordt met vragenlijstonderzoek komen missende waarden (zogenaamde *missings*) voor, bijvoorbeeld omdat vragen bewust niet zijn beantwoord of omdat vergeten is een vraag te beantwoorden. Doordat in de effectevaluatie veel vragenlijsten aan deelnemers worden voorgelegd, neemt de kans op missings in een dossier toe. In de vorige paragraaf zijn de ontbrekende vragenlijsten als missing al beschreven, in deze paragraaf gaat het om ontbrekende antwoorden op vragen bij de controle- en experimentele groep. Het is noodzakelijk om na te gaan of deze missings systematisch voorkomen op bepaalde vragen en verschillen met de niet-missings op bepaalde andere vragen. Dit om te bepalen of de noodzaak bestaat om de missings te imputeren.

Intermezzo: het eventueel imputeren van missings op individuele vragen

Als er geen systematische verschillen worden gevonden dan is het de vraag of er bij bepaalde analyses een voldoende grote n is. Pas als dat niet zo is, doet de vraag zich voor of imputeren van variabelen zinvol is. Dit lijkt alleen het geval bij multivariate analyses en alleen dan als er per *case* voldoende andere variabelen wel beschikbaar zijn. Imputeren van ontbrekende antwoorden is een optie, onder de aanname dat er sprake is van *random* missings, waarbij random afhankelijk kan zijn van de waarde op de wel bekende covariaten. Als gekozen wordt voor imputeren dan is multiple regressie imputatie een optie, bijvoorbeeld *switching regression* (Van Buuren, Boshuizen en Knook, 1999; Van Buuren, 2012). Alle bekende gegevens per individu worden dan gebruikt om de ontbrekende waarde te schatten.

12. Een verklaring voor het hogere deel volledige dossiers in de controlegroep is de opmerking in de begeleidende brieven bij de enquêtes dat het niet-invullen van vragenlijsten alsnog kan leiden tot het moeten volgen van de Halt-straf Alcohol. Voor de experimentele groep is dit niet mogelijk.

Op alle vragenlijsten is een missinganalyse uitgevoerd.¹³ De missinganalyse leidt tot de conclusie dat het imputeren van missings niet noodzakelijk is vanwege de volgende redenen:

- Het aantal dossiers met twaalf of meer missings blijft beperkt tot 32. Dit is 8,1 procent van de dossiers.¹⁴
- Op twee attitudevragen is mogelijk sprake van systematische missings. Het gaat om de vragen 24 in de tussen- en eindmeting jongeren.¹⁵ Vooral de plaats van de vraag (onderaan de vragenlijst) lijkt hiervan de oorzaak, omdat soortgelijke vragen over kennis en drinkgedrag veelal wel zijn beantwoord. Een verandering in attitude kan echter ook via een te construeren attitudevariabele in de voor-, tussen- en eindmeting bekeken worden.¹⁶
- Het percentage missings op de geconstrueerde variabelen bedraagt maximaal zeven procent. Dit wordt als een acceptabele waarde beschouwd.

2.7 De wijze van analyseren

De effectevaluatie heeft een fijnmazige structuur vanwege de vele vragenlijsten, opgedeeld naar onderzoeksgroepen, jongeren en ouders. Om zoveel mogelijk structuur in de analyses aan te brengen, is een analyseschema opgesteld. In dit schema is omschreven wat het onderwerp van analyse is, hoe dit geoperationaliseerd is, welke bronnen hiervoor ter beschikking staan en welke vormen van analyse worden gebruikt.¹⁷ Het schema is als volgt ingedeeld:

- een analyse van de achtergrondgegevens van de jongeren (experimentele groep, controlegroep en weigeraars);
- een analyse van het profiel van deelnemers (verschil tussen jongeren in de experimentele groep en de controlegroep);

13. Zie voor de uitwerking van de missinganalyse bijlage 11.

14. Ter controle is een extra analyse van de missings uitgevoerd, om te kijken of vragenlijsten (milde analysevariant) of dossiers (strengere analysevariant) met meer dan twaalf missings tot andere significante verschillen binnen de experimentele of de controlegroep leiden. Dit is niet het geval. Met andere woorden: of in een vragenlijst of in een dossier al dan niet twaalf of meer missings voorkomen, heeft geen invloed op de resultaten van het onderzoek.

15. Het gaat om de vragen 'Is jouw houding tegenover je eigen alcoholgebruik de laatste tijd anders dan daarvoor?' met 59 missings en 'Is jouw houding tegenover je eigen alcoholgebruik nu anders dan een half jaar geleden?' met 76 missings.

16. Zie voor de variabelenconstructie hoofdstuk 5.

17. Alle vragenlijsten, die aan de respondenten op papier zijn voorgelegd, zijn digitaal ingelezen in Teleform en overgezet naar het statistische programma SPSS. De statistische analyses zijn via SPSS uitgevoerd.

- variabelenconstructie vijf variabelen (kennis, attitude, drinkgedrag, recidive en betrokkenheid ouders);
- verdiepende analyses van de hiervoor genoemde vijf variabelen.

De gebruikte schaalconstructies en analysemethoden zijn afhankelijk van het spreidingsniveau van variabelen, de aard van de variabelen en de gestelde onderzoeksvraag. Specifiek gaat bij het analysemethoden om factoranalyse, frequentieverdelingen, kruistabellen, significantietoetsen (t-toets, χ^2 -toets, McNamar), het berekenen van correlaties en ordinale regressie.

3 Literatuurverkenning

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van inzichten en theorieën over de vier doelen van de Halt-straft Alcohol: alcoholkennis, attitude ten opzichte van alcohol, drinkgedrag en delictgedrag. Daarnaast komt de invloed van ouders op het drinkgedrag van hun kinderen ter sprake. Het hoofdstuk eindigt met een puntsgewijze samenvatting van de belangrijkste inzichten. De literatuurverkenning is uitdrukkelijk niet bedoeld als uitputtende analyse om alle bestaande inzichten weer te geven. Veeleer is de verkenning bedoeld om zicht te geven op de ontwikkelingen binnen de vijf hiervoor genoemde thema's.

3.1 Kennis over alcoholgebruik

Het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP) geeft aan dat er over de alcoholkennis van Nederlanders weinig bekend is, met name als het gaat om de kennis over de invloed van alcohol op gezondheid: *“de meeste mensen hebben wel enig idee van het risico van alcoholgebruik, maar onduidelijk is in hoeverre deze ideeën overeenkomen met de realiteit”* (Van Dalen en Kingma, 2012). De onderzoekers concluderen wel dat er *“een samenhang is tussen ‘kennis’ en respectievelijk woonomgeving, opleidingsniveau en leeftijd. Hoe minder stads de leefomgeving hoe lager de kennis. Daarnaast gaat een laag opleidingsniveau samen met een lage kennis en gaat jonge leeftijd eveneens samen met een lage kennis”*. In het onderzoek wordt dan ook aanbevolen om *“mensen met een negatieve houding aan te spreken, dus mannen, jongeren en/of mensen met een laag opleidingsniveau”*. Dit vanuit de gedachte dat *“kennis van invloed kan zijn op het alcoholgebruik en daarmee indirect op de gezondheid”*.

Niet alleen voor jongeren, maar ook voor volwassenen, met name ouders als opvoeders, is het belang van alcoholkennis groot. Hierbij gaat het ten eerste om het eigen besef van de gevolgen van het drinken van alcohol voor hun kinderen. In het Peilstationsonderzoek Ouders 2011 (Verdurmen et al., 2012a) is niet specifiek naar kennis over de gevolgen van alcohol gevraagd. Toch geeft 66 procent van de ouders

aan het (nogal of erg) schadelijk te vinden als een kind onder de zestien jaar ieder weekend een of twee glazen alcohol drinkt. Deze mening van ouders hangt samen met het eigen alcoholgebruik: als ouders zelf (veel) alcohol drinken, vinden zij het minder vaak schadelijk dat hun kind ieder weekend een of twee drankjes drinkt.

Ten tweede is alcoholkennis te interpreteren als het zicht op het alcoholgebruik van de eigen kinderen. Het percentage ouders dat aangeeft dat hun kind ooit alcohol heeft gedronken, ligt lager dan het percentage ooitgebruik van kinderen zelf (54 om 60 procent). Juist bij veertien- en vijftienjarigen wordt het gebruik van alcohol door het kind door ouders het meest onderschat (Verdurmen et al., 2012). Interessant is overigens dat het aantal genuttigde glazen alcohol door jongeren sterk wordt onderschat door ouders: zij denken dat scholieren onder zestien jaar gemiddeld een half glas per weekend nuttigen, terwijl scholieren zelf zes glazen opgeven (Verdurmen et al., 2012).

Cuijpers, Scholten en Conijn (2006) zijn van mening dat massamediale campagnes voornamelijk een effect hebben op de kennis over en houding ten aanzien van alcoholgebruik. Instellingen als het Trimbos-instituut, het Nederlands Jeugdinstituut, het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ) en het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP) waren landelijk actief met voorlichtingsprogramma's over alcohol, maar momenteel is vooral het Trimbos-instituut nog landelijk actief. Daarnaast zijn regionale instellingen voor verslavingszorg op lokaal niveau hiermee bezig.¹

Er wordt op verschillende manieren geprobeerd om de kennis van jongeren en ouders over alcoholgebruik te vergroten. Zo worden er grote mediacampagnes opgezet om jongeren bewust te maken van de risico's van het drinken van alcohol op jonge leeftijd en worden interventieprogramma's op school aangeboden. Daarnaast zijn er ouder- en gezinsinterventies om de kennis over alcohol binnen het gezin te verbeteren en tot slot zijn er multicomponenteninterventies waarin verschillende componenten zoals het individu, gezin en school samenkomen. Verder zijn er ook interventies in de drinkomgeving zelf en vanuit het gezondheids- en welzijnswerk om de kennis over alcoholgebruik bij jongeren te verbeteren (Van Hasselt, van Laar, Onrust en Verdurmen, 2010).

3.2 Attitude ten aanzien van alcohol

De verwachtingen die jongeren hebben over het gebruik van alcohol kunnen bepalend zijn voor de mate van het gebruik van alcohol (Scheier, 2001; Ham en Hope, 2003). Met name de verwachtingen over het eigen gedrag spelen een rol: jongeren

1. Een voorbeeld hiervan is de website www.jellinek.nl/test-uw-kennis-of-gebruik.

die verwachten dat zij niet goed in staat zijn matig alcohol te gebruiken, drinken doorgaans meer dan jongeren die verwachten dat zij goed in staat zijn om matig te drinken (Norman, Bennett en Lewis, 1998). Daarnaast zijn drinkmotieven (waarom iemand alcohol drinkt) bepalend voor de hoeveelheid alcohol die jongeren drinken. Jongeren die drinken om meer zelfvertrouwen te krijgen en jongeren die drinken om problemen te vergeten, hebben een grotere kans op overmatig alcoholgebruik (Cox en Klinger, 2004; Kuntsche, Van Fischer en Gmel, 2008). Jongeren die tijdens het uitgaan op zoek zijn naar spanning drinken vooral voor het plezier en zijn daardoor kwetsbaar voor *binge drinking* (Snoek, Wits en Van der Stel, 2010).

Franx en Bouwmeester (2012) hebben jongeren een aantal stellingen voorgelegd over alcoholgebruik van leeftijdsgenoten, hun eigen gezondheid en de publiciteit over alcoholgebruik. Uit dit onderzoek blijkt dat jongeren meer moeite hebben om alcohol op feestjes te laten staan dan volwassenen. Jongeren vinden echter wel dat ze over het algemeen te veel alcohol drinken. Ook vindt een meerderheid (78 procent) van de jongeren dat ze op een te vroege leeftijd starten met het drinken van alcohol. Opvallend veel jongeren (77 procent) hebben respect voor leeftijdsgenoten die geen alcohol drinken. Toch is voor het belonen van jongeren die tot hun zestiende jaar geen alcohol drinken niet veel draagvlak. Niet alle jongeren zijn tevreden over de manier waarop alcoholgebruik in de publiciteit komt. Bijna een derde van de zestien- tot 23-jarigen vindt dat de negatieve kanten van alcoholgebruik worden overdreven, de rest beoordeelt het beeld wel als in overeenstemming met de werkelijkheid.

Door Lempens (2007) is via internet een opiniepeiling uitgevoerd onder 3.100 personen, waaronder 500 personen jonger dan 24 jaar. Centraal staan de heersende normen en waarden over alcoholgebruik van jongeren. Op de stelling 'jongeren die nog geen zestien jaar zijn, zouden geen alcohol mogen drinken' antwoordt 83 procent van de 50-plussers bevestigend tegenover 42 procent van de mensen onder de 30. Veertien jaar wordt gemiddeld als een normale leeftijd gezien voor de eerste slok alcohol en met zestien jaar mag er volgens de meesten een glas gedronken worden. Van de jongeren tot 24 jaar vindt 48 procent een slok alcohol voor minderjarigen geen probleem, terwijl maar zestien procent van de oudere personen die mening is toegedaan. In het algemeen geldt: hoe jonger de persoon, des te toleranter de houding ten opzichte van alcohol.

Groepsdynamica

Naast een individuele attitude ten opzichte van alcoholgebruik zijn de rol van de groep en druk die hieruit voortkomt punten van aandacht. Uit onderzoek van Ferwerda, Van Hasselt, Van Ham en Voorham (2012) blijkt dat gezamenlijk middelengebruik het groepsgevoel kan versterken. Door het gebruik van alcohol zijn groepsleden sterker geneigd zich gewelddadig te gedragen, onder andere door de

verwachting die ze hebben van de werking van het middel (Bjork en Dougherty, 1998; Van der Linden, Knibbe en Joosten, 2004).

Groepsdynamica kan worden versterkt door groepsdruk. Dit is de druk die groepsleden ervaren om hun gedrag af te stemmen op wat zij inschatten dat de normen van de groep zijn (Van Gemert en De Jong, 2010). Groepsdruk is een veelvoorkomend fenomeen en speelt een rol in het ontstaan van antisociaal gedrag binnen groepen. Het gedrag wordt door de groepsdruk namelijk afgestemd op de gedragsverwachtingen die binnen de groep worden uitgedragen. Daardoor kan groepsge-drag afwijken van wat de meerderheid van de groepsleden persoonlijk acceptabel of wenselijk acht. Het fenomeen ‘meervoudige onwetendheid’ (*pluralistic ignorance*) is hierbij van toepassing: groepsleden vergissen zich door de overeenkomsten en verschillen tussen zichzelf en de andere groepsleden verkeerd in te schatten (Van Gemert en De Jong, 2010). Een voorbeeld van dit fenomeen kan gehaald worden uit een onderzoek naar opvattingen van studenten over overmatig alcoholgebruik. Er bestaat een systematische discrepantie tussen wat studenten persoonlijk vinden van overmatig alcoholgebruik en hun inschatting van de mate waarin andere studenten instemmen met uitbundig drinkgedrag. Studenten schatten in dat de andere studenten zich allemaal prettiger voelen bij de groepsnormen rond alcoholgebruik en dat deze opvattingen universeel door hen worden gedeeld. Studenten geloven dus dat er veel meer algemene steun bestaat voor overmatig alcoholgebruik dan er in werkelijkheid is (Van Gemert en De Jong, 2010). Sowieso blijkt uit meerdere onderzoeken een vorm van ‘aanpasgedrag’. Soms zonder het te beseffen passen jongeren hun drinkpatroon aan het drinkgedrag van anderen aan (Bot, 2007; Knibbe, Oostveen en Van de Goor, 1991).

Andersom blijkt er ook sprake van invloed van middelengebruik op het groepsgevoel. Zo concluderen Van Gorp, Lemmers en Pussen (1998) dat de reden voor het drinken van alcohol in de groep niet alleen een ‘verplichting’ is, maar dat de consumptie ook het groepsgevoel bevordert. Leeftijdsgenoten hebben veel invloed op adolescenten. Veel studies hebben aangetoond dat de alcoholconsumptie van adolescenten positief gerelateerd is aan alcoholconsumptie onder leeftijdsgenoten (zie onder andere Jones-Webb et al., 1997; Guo, Hawkins, Hill en Abbott, 2001; Cruz, Emery en Turkheimer, 2012; Larsen, Overbeek, Granic en Engels, 2012). Uit een onderzoek van de universiteit van Groningen blijkt dat de consumptie van alcohol door vrienden het meest bepalend is voor de alcoholconsumptie van adolescenten. Daarbij maakt het weinig uit of ouders positief of negatief over deze vrienden denken (Visser, De Winter, Veenstra, Verhulst en Reijneveld, 2013).

3.3 Drinkgedrag

Veel sociale wetenschappers hebben onderzocht waarom sommige adolescenten wel en andere geen alcohol drinken. Er zijn talrijke theorieën om gezondheidsgedragingen bij mensen te verklaren. De belangrijkste theorieën worden kort besproken.

Invloed van leeftijdsgenoten op alcoholconsumptie kan begrepen worden door middel van de *Theory of Reasoned Action* (Fishbein en Ajzen, 1975) en de *Theory of Planned Behavior* (Taylor, 2003). Volgens de Theory of Reasoned Action is de intentie tot het verrichten van een bepaald gedrag de beste voorspeller van gedrag. Om tot de intentie te komen, zijn twee factoren van belang: de attitude ten opzichte van bepaald gedrag en subjectieve normen. Subjectieve normen zijn gedachten over wat anderen van je verwachten en de motivatie om aan deze normen te voldoen (Fishbein, 1980). De Theory of Planned Behavior is een vervolg op de eerste theorie en voegt *perceived control* (waargenomen gedragscontrole) toe als derde determinant van intentie. Waargenomen gedragscontrole heeft betrekking op de mate waarin iemand zich in staat acht een bepaald gedrag uit te voeren. Vertaald naar alcoholgebruik betekent dit dat een positievere attitude ten opzichte van drinkgedrag leidt tot een grotere intentie tot drinken en bijgevolg een grotere kans dat iemand daadwerkelijk drinkt.

Sociale beelden of prototypes die met bepaalde gedragingen worden geassocieerd, zoals het drinken van alcohol, beïnvloeden het gedrag van jongeren. Het *Prototype/Willingness Model* is hierop gebaseerd. De bereidwilligheid (willingness) van adolescenten om bepaald riskant gedrag te vertonen, hangt af van welke prototypes of beelden zij van leeftijdsgenoten hebben die deze gedragingen uitvoeren (Spijkerman, Van den Eijnden, Vitale en Engels, 2004).

Een van de meest gebruikte theorieën in de criminologie is de sociale controletheorie.² Deze theorie is ontwikkeld in de jaren vijftig van de vorige eeuw en gesystematiseerd door Hirschi (1969). De theorie is oorspronkelijk ontworpen om delinquent gedrag te verklaren. Hirschi stelt dat delinquent gedrag het gevolg is van zwakke of verdwenen banden met de samenleving. De volgende vier elementen van een sociale band spelen een rol bij het al dan niet ontstaan van delinquentie: afhankelijkheid, toegewijdsheid, betrokkenheid en geloof. De sociale controletheorie wordt ook toegepast bij het verklaren van alcoholgebruik. De resultaten van diverse onderzoeken laten alleen zien dat de predicties die gedaan zijn met de sociale controletheorie niet opgaan bij het verklaren van alcoholgebruik, bijvoorbeeld bij het voorspellen van alcoholconsumptie aan de hand van de band met vrienden (Junger-Tas, 1972; Hindelang, 1973; Johnson, 1979; Warr, 2002). De sociale controletheorie stelt dat deviant gedrag minder speelt naarmate er meer betrokkenheid bij het

2. Deze theorie wordt ook wel de Sociale Bindingentheorie genoemd.

sociale leven is. Bij het gebruik van alcohol blijkt het tegenovergestelde aan de orde: hoe meer betrokkenheid bij het sociale leven, hoe meer er sprake is van alcoholgebruik (Igra en Moos, 1979).

3.4 Delict- en agressief gedrag

In het eerste hoofdstuk is al aangegeven dat uit onderzoek blijkt dat wekelijks drinkende scholieren tussen de twaalf en zestien jaar meer delinquent en agressief gedrag vertonen dan jongeren die niet wekelijks drinken (Van Laar et al., 2013).

Bij jongeren die van het platteland komen, bestaat een duidelijke relatie tussen enerzijds de omvang van het alcoholgebruik en frequentie van cafébezoeken en anderzijds delinquent gedrag (Weenink, 2011). Uit onderzoek van Malmberg et al. (2010) blijkt dat enkele persoonsprofielen gerelateerd zijn aan alcoholgebruik op jonge leeftijd. De kans om op jonge leeftijd alcohol te drinken, is bijvoorbeeld groter voor elf- tot vijftienjarigen die sensatiezoekend gedrag vertonen of zich hopeloos voelen.

Er zijn diverse onderzoeken, vooral van buitenlandse origine, waarin een verband tussen alcohol en geweld is geconstateerd. Deze onderzoeken hebben alleen niet specifiek betrekking op jongeren. Zo blijkt uit de Britse *Crime Survey* dat 40 procent van het geweld in dit land alcoholgerelateerd is (Budd, 2003). Andere Europese landen komen uit op cijfers die variëren van 25 procent in Frankrijk, 42 procent in Spanje en 66 procent in Finland tot 80 en 86 procent in respectievelijk Noorwegen en Zweden (Anderson en Baumberg, 2006). Goossens et al. (2013) geven in het 'Groot Uitgaansonderzoek 2013' aan dat agressie in minimaal 80 procent van de gevallen met alcoholgebruik te maken heeft, al dan niet in combinatie met drugsgebruik.

Individuele factoren spelen rol bij alcoholgebruik als risicofactor voor agressief gedrag. Alcohol als risicofactor is overigens niet hetzelfde als alcohol als oorzaak van agressief gedrag. Niet iedereen wordt namelijk agressief van alcoholgebruik. Adolescenten die van zichzelf een hoge mate van impulsiviteit bezitten, zullen eerder agressief gedrag vertonen na alcoholgebruik (Fulwiler, Eckstine en Kalsy, 2005). Daarnaast spelen verwachtingen over de effecten van alcoholgebruik eveneens een rol: adolescenten die verwachten agressief te worden van alcohol, vertonen dit gedrag onder invloed ook vaker (Leonard, Quigley en Collins, 2003; Pihl en Sutton, 2009).

Ook leeftijd en geslacht spelen een belangrijke rol bij alcoholgebruik en agressief gedrag. Jonge mannen worden onder invloed sneller agressief dan oudere mannen en vrouwen (onder andere Reiss en Roth, 1993; Van Hasselt, Bovens en Bunningen, 2011). Testosteron speelt hierbij een grote rol (Ferwerda et al., 2012). Bovendien zijn adolescenten in vergelijking met volwassenen minder goed in staat

het eigen gedrag te controleren en de consequenties van het eigen gedrag te overzien. Dit doordat de hersendelen die verantwoordelijk zijn voor deze cognitieve functies in de adolescentie nog niet volgroeid zijn (Reyna en Farley, 2006; Jimenez et al., 2007). Dergelijke geweldsfaciliterende factoren kunnen door middelengebruik worden versterkt (Van Laar, Monshouwer en Van den Brink, 2010).

Naast individuele factoren spelen ook omgevingsfactoren een rol. Uit onderzoek blijkt dat jongeren die veel tijd met leeftijdsgenoten doorbrengen, vaker grote hoeveelheden alcohol drinken (onder andere Schrijvers en Schuit, 2010). Er is dan vaak geen ouderlijk toezicht, vooral wanneer er sprake is van alcoholconsumptie. De kans op escalatie van agressief gedrag wordt hierdoor vergroot (White, Lee, Mun en Loeber, 2012). Tevens vindt het drinken vaak plaats in een groepscontext, waardoor de mogelijkheden op vechten met en andere vormen van agressie ten opzichte van leeftijdsgenoten worden vergroot (Felson, Teasdale en Burchfield, 2008). Mede door de verwachtingen die er zijn over de effecten van alcohol, zijn personen binnen een groep vervolgens sterker geneigd zich gewelddadig te gedragen (zie onder andere Bjork en Dougherty, 1998; Van der Linden et al., 2004).

De wetenschappelijke literatuur over alcoholgebruik biedt weinig allesverklarende inzichten in de achterliggende processen van alcoholgerelateerde jongerenoverlast (Dubbeld, 2009). Dat er sprake is van alcoholgebruik als risicofactor voor agressiviteit gedurende de adolescentie is duidelijk (Junger-Tas, Steketee en Mol, 2008). Het is echter onduidelijk of alcoholgebruik de oorzaak is van het toenemen van agressief gedrag (White en Gorman, 2000; White et al., 2012). Een aantal onderzoekers suggereert dat de associatie tussen alcoholgebruik en agressief gedrag bestaat dankzij een aantal gemeenschappelijke risicofactoren, waaronder de mate waarin mensen bereid zijn grensoverschrijdend gedrag te vertonen (zie onder andere White, 1990, 1997; Maruna, 2001). Uit ander onderzoek komt naar voren dat alcoholgebruik een direct effect heeft op agressief gedrag van adolescenten, met name op fysiek geweld (zie onder andere White, Tice, Stouthamer-Loeber en Loeber, 2002; Felson Teasdale en Burchfield, 2008). De assumptie is dan dat alcohol de neiging tot risicovol gedrag vergroot, waardoor er een grotere bereidheid ontstaat tot het plegen van delicten (Dijk, Sagel-Grande en Toornvliet, 2006).

Een theorie die veel aangehaald wordt in publicaties is de meer op de biologie toegespitste *Alcohol Myopia Theory* van Steele en Josephs (1990). De theorie wordt gebruikt om de relatie tussen agressief gedrag en alcoholgebruik te begrijpen. Er wordt gesteld dat alcoholgebruik leidt tot het waarnemen van minder signalen enerzijds en een gebrekkig vermogen om goed na te kunnen denken anderzijds. De beperkte signalen die wel worden ontvangen, worden slecht begrepen. Tevens wordt er slecht gebruikgemaakt van de bestaande inzichten die een persoon bezit om de situatie te duiden of op te lossen. Deze status wordt alcohol myopia genoemd (Steele en Josephs, 1990).

Ook Van Hasselt en Lemmers (2014) gaan in op de biologische uitwerking van alcohol. Alcohol heeft met name een verdovende werking op het centrale zenuwstelsel, specifiek in de prefrontale cortex (cognitieve functies) en de amygdala (emotieregulatie). Als alcohol deze twee hersengebieden ontregelt, kan dit onder andere leiden tot meer zelfoverschatting en te veel focus op het hier en nu (te weinig op de langere termijn). Ook minder impulsbeheersing, minder goede beoordeling van situaties en minder angst voor sancties en riskante situaties kunnen optreden. Daar komt bij dat gedrag van anderen vaak niet goed beoordeeld wordt en te vaak wordt toegeschreven aan opzet in plaats van aan toevallige omstandigheden, hetgeen weer leidt tot eigen agressie.

Ten slotte zijn drug, set en setting als de drie factoren voor agressief gedrag nog vermeldenswaardig (Zinberg, 1984). Hij stelt dat het effect van een middel afhangt van de interactie tussen drug, set en setting. Drug is het middel dat is gebruikt, bijvoorbeeld alcohol. Set verwijst naar de invloed van de predisposities van de gebruiker en setting is de omgeving van de gebruiker, waaronder de sociale omgeving.

Een soortgelijke driehoeksverhouding tussen drug, set en setting is terug te vinden in de term *'time out'*. Goossens et al. (2013) geven aan dat een time out het moment is *"waarin de remmen los mogen en andere normen gelden dan op school of thuis. Dat draagt bij aan veel feestvreugde, maar ook aan riskant gedrag"*. Van Hasselt et al. (2010) merken op dat jongeren die frequent uitgaan meer alcohol drinken. Het logische gevolg is dat het middelengebruik onder jongeren en jongvolwassenen in het uitgaansleven hoger ligt dan onder de algemene bevolking (Van Laar et al., 2010). Er is dus bij dit middelengebruik (drug) vermoedelijk sprake van een samenspel van persoonlijkheidsfactoren (set) en omgevingsfactoren (setting). Enerzijds trekt het uitgaanscircuit jongeren die graag drinken. Anderzijds is de uitgaansomgeving uitnodigend voor alcoholgebruik. Er is sprake van een gevoel van time out en een hoge mate van beschikbaarheid van alcohol (Graham en Homel, 2008). Drinkgedrag van mannen blijkt bovenal te worden beïnvloed door onder andere groepsdruk om te drinken en de grootte van de groep waartoe iemand behoort (Knibbe et al., 1991).

3.5 De invloed van ouders

Ouders spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van het alcoholgedrag van hun kinderen, zo blijkt uit de Nationale Drug Monitor 2012 (Van Laar et al., 2013). Ter ondersteuning wordt aangedragen dat het percentage ouders dat strenge regels stelt ten aanzien van alcoholgebruik door jongeren onder zestien jaar in 2012 sterk is gestegen. In 2007 geeft de helft van de ouders (51 procent) aan dat hun kind niet voor zijn zestiende mag drinken, in 2011 is dit bijna driekwart (72 procent) van de

ouders. De stijging is het hoogst bij ouders van kinderen van veertien en vijftien jaar (Verdurmen et al., 2012a).

Uit onderzoek van onder andere Vet en Van den Eijnden (2007), Van den Eijnden, De Mheen, Vet en Vermulst (2011) en Schelleman-Offermans (2012) blijkt dat het hanteren van normen en het stellen van regels beginnend alcoholgebruik kunnen uitstellen en de kans op probleemgedrag verlagen. Het promotieonderzoek van De Looze (2013) laat zien dat wanneer ouders regels stellen over alcoholgebruik jongeren minder vaak alcohol drinken. Ook laat dit onderzoek zien dat Nederlandse ouders strenger zijn geworden tussen 2007 en 2011 wat betreft het alcoholgebruik van hun kinderen.

Van den Nieuwenhuizen, Diemers en Planken (2011) hebben onderzoek gedaan naar alcoholopvoeding door ouders in Nijmegen. Van de ouders met kinderen onder de zestien jaar geeft 90 procent aan dat ze het niet goedkeuren wanneer hun kind alcohol drinkt. Toch is 87 procent van de ouders niet bezorgd over het alcoholgebruik van hun kind. Uit het onderzoek blijkt echter dat 29 procent van de leerlingen uit de tweede klas van het voortgezet onderwijs en 74 procent van de leerlingen uit de vierde klas in de voorgaande maand alcohol heeft gedronken. Deze onderschatting door ouders van het alcoholgebruik van hun kinderen blijkt ook uit het 'Peilstationsonderzoek Ouders 2011' (Verdurmen et al., 2012a). Uit dit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat maar een op de vijftien ouders het goed vindt dat hun kind (jonger dan zestien jaar) op feestjes alcohol drinkt, terwijl een kwart van de kinderen aangeeft dat dit wel mag.

Al eerder is in diverse onderzoeken (onder andere Engels en Van der Vorst, 2003 en Van der Vorst, Engels, Meeus, Deković en Leeuwe, 2005) betoogd dat de alcoholregels die ouders stellen een sterk en direct effect hebben op het drinkgedrag van hun kinderen. In de kern is het adagium: hoe meer alcoholgebruik verboden wordt, hoe minder de kinderen drinken, zowel op korte als op middellange termijn. Hier is overigens wel een kanttekening bij te plaatsen, want het stellen van regels heeft vooral invloed als jongeren nog geen of nauwelijks alcohol nuttigen (zie ook Van der Vorst, Engels, Deković, Meeus en Vermulst, 2007). Mogelijk heeft dat te maken met een leeftijdsgerelateerde houding van ouders, want Van der Vorst et al. (2005) geven in hun onderzoek aan dat ouders strengere regels voor jongere kinderen dan voor oudere kinderen stellen.³

Higgins, McCann, McLaughlin, McCartan en Perra (2013) geven aan dat vroegtijdig alcoholgebruik en het stellen van regels met elkaar verbonden zijn.

3. In het onderzoek is de gemiddelde leeftijd voor de jongere kinderen 13,36 jaar en voor de oudere kinderen 15,22 jaar.

Zij stellen dat kinderen die op elfjarige leeftijd zijn begonnen met drinken een drie keer zo lage kans op controle door ouders hebben.

Uit een internationale studie van Steketee, Jonkman, Berten en Vettenburg (2013) blijkt dat bepaalde risicofactoren in verschillende domeinen het alcoholgebruik van jongeren beïnvloeden. Naast de persoonlijke risicofactoren, zoals een lage zelfcontrole, het voornamelijk gericht zijn op leeftijdsgenoten en veel spijbelen, gaat het om de relatie met en de rol van ouders. In dit kader worden minder gehecht zijn aan familie, een slechte band met ouders, weinig controle door ouders en opgroeien in een omgeving met weinig sociale cohesie genoemd.

Smit, Verdurmen, Monshouwer en Smit (2008) hebben een meta-analyse uitgevoerd van wetenschappelijke literatuur over de effecten van ouderlijke invloed op het (eerste) alcoholgebruik van hun kinderen. Op basis van achttien studies concluderen zij dat de ouders het eerste alcoholgebruik en de frequentie van drankgebruik kunnen beïnvloeden. Die invloed is zelfs na een onderzoeksperiode van twee jaar nog aanwezig. In de analyse wordt niet dieper ingegaan op de soort invloed van ouders.⁴

Dornbusch, Glasgow Erickson, Laird en Wong (2001) gaan wel specifiek in op ouderlijke determinanten voor alcoholgebruik van hun kinderen. Zij hebben in hun onderzoek gekeken naar de invloed van bijvoorbeeld de economische situatie, demografische kenmerken, de kracht van de familieband en de verbondenheid met school. Het blijkt dat juist de familieband, met name hoe dicht ouders bij hun kind denken te staan, een matigende invloed heeft op het alcoholgebruik.

Het eigen alcoholgebruik van de ouders en demografische kenmerken

Uit onderzoek van Verdurmen et al. (2012a) blijkt dat scholieren die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken vaker ouders hebben die matig of zwaar alcohol drinken dan scholieren die de afgelopen maand geen alcohol hebben gedronken. Dit blijkt ook uit het onderzoek van Vet en Van den Eijnden (2007). Laatstgenoemd onderzoek is echter een cross-sectionele studie, waardoor er alleen sprake is van een op een bepaald moment gemeten verband, geen verband over langere termijn. Dit laatste is wel gevonden tussen de blootstelling aan alcoholische dranken thuis en het aantal glazen dat het kind drinkt: hoe meer een kind thuis wordt blootgesteld aan alcoholische dranken, hoe meer het kind drinkt. Meerdere onderzoeken bevestigen dit gegeven (onder andere Van Zundert, Van der Vorst, Vermulst en Engels, 2006 en Tildesley en Andrews, 2008).

4. Er is in de literatuurstudie op termen als 'mother', 'father', 'parent', 'parent child relations', 'parenting style' en 'parenting skills' gezocht.

Onderzoek van Van der Vorst, Engels, Meeus en Deković (2006) laat zien dat ouders hun opstelling afzwakken als hun kind eenmaal drinkt. Ouders die zelf veel drinken en minder zwaar tillen aan het drinken door hun kinderen, stellen minder stevige regels. Als ouders veel drinken, vooral vaders, dan stimuleert dat het drinken van hun kinderen.

Uit het onderzoek van Vet en Van den Eijnden (2007) blijkt dat demografische kenmerken van ouders ook samenhangen met het drinkgedrag van jongeren, hoewel de onderzoekers op een ogenschijnlijk tegengesteld verschil stuiten. Het blijkt dat bij hoogopgeleide ouders meer en problematischer drinkgedrag van jongeren voorkomt. Daarentegen komt juist minder (problematisch) drinkgedrag onder jongeren voor bij hogere gezinsinkomens.

Communicatie tussen ouders en kinderen

De onderzoeken spreken elkaar tegen als het gaat om het praten van ouders met kinderen over alcohol. Uit onderzoeken van Jackson, Henriksen en Dickinson (1999) en Ennett et al. (2001) blijkt geen verband tussen alcoholspecifieke communicatie van ouders en het drinkgedrag van kinderen. Mares, Van der Vorsts, Engels en Lichtwarck-Aschoff (2011) trekken eenzelfde conclusie.⁵ Van der Vorst et al. (2005) en Van der Vorst, Burk en Engels (2010) concluderen in hun onderzoek juist dat communicatie over alcoholgebruik een verband heeft met meer drinkgedrag van jongeren. Van der Vorst et al. (2005) proberen dit verband via twee invalshoeken te verklaren. Ten eerste communiceren ouders mogelijk vooral op een destructieve, te frequente en ineffectieve wijze met hun kinderen.⁶ Ten tweede is communicatie met kinderen mogelijk voornamelijk reactief: hoe meer kinderen drinken, hoe meer ouders communiceren. De onderzoekers adviseren dan ook om de kwaliteit van de communicatie, constructief en duidelijk, te laten prevaleren boven de frequentie ervan. Mares et al. (2011) wijzen ook op het belang van kwalitatief goede communicatie, maar gaan verder niet in op wat dit inhoudt. In plaats daarvan doen zij de suggestie om de kwaliteit van communicatie tussen ouders en kinderen via observaties te onderzoeken.

Vet en Van den Eijnden (2007) geven aan dat ouders vaker met meisjes over alcoholgebruik praten dan met jongens. Ook is de kwaliteit van gesprekken over alcohol hoger bij meisjes dan bij jongens. Met betrekking tot de leeftijd van het kind blijken moeders vaker met hun kinderen over alcoholgebruik te praten naarmate de kinderen ouder zijn. De ouders zijn echter minder streng en stellen minder

5. Wanneer alcoholgerelateerde problemen van ouders in de analyse worden meegenomen, zien de onderzoekers zelfs een negatief verband.

6. Van der Vorst noemt dit in een artikel op de site ouders.nl het 'Forbiden fruit-effect'.

regels als de leeftijd van hun kinderen toeneemt. Daarnaast merken de auteurs op dat hoe beter de kwaliteit van communicatie over alcohol tussen vooral de moeder en het kind is, hoe minder glazen alcohol jongeren twee jaar later drinken.⁷

Jongeren en het geven van openheid van zaken

Finkenauer, Engels, Meeus en Oosterwegel (2002) geven aan dat de invloed van ouders op alcoholgebruik minder wordt naarmate de adolescentie vordert. Dit is in verband te brengen met de bevindingen van onder andere Stattin en Kerr (2000) over de mate waarin ouder wordende adolescenten steeds minder open zijn richting hun ouders over zaken zoals gedragsproblemen, middelengebruik en delinquentie.

Smetana, Metzger, Gettmann en Campione-Barr (2006) geven hiervoor een praktische verklaring: naarmate de leeftijd van adolescenten stijgt, zijn ze meer van huis weg en minder in het zicht van ouders. Redenen om zaken te openbaren of juist te verheimelijken, zijn volgens de auteurs divers: het verkrijgen van macht of autonomie, manipulatie van ouders, afkeuring vermijden of zaken privé willen houden.

Het is de vraag of de verminderde openheid van jongeren ook geldt voor het verstrekken van informatie over hun alcoholgebruik. Eerder in dit hoofdstuk is al aangegeven dat ouders het alcoholgebruik van hun kinderen onderschatten (Verdurmen et al., 2012), hetgeen een bevestiging lijkt van een (deels) gesloten houding van jongeren richting hun ouders op dit onderwerp. Higgins et al. (2013) concluderen dat er vooral op jonge leeftijd, rond elf jaar, sprake is van openheid richting ouders over alcoholgebruik. Naarmate jongeren de leeftijd van vijftien à zestien jaar bereiken, is dit gegeven niet meer waarneembaar.

3.6 Resumé: de bevindingen op een rij

Samenvattend staan in het volgende overzicht de bevindingen per thema (kennis, attitude, drinkgedrag, delictgedrag en rol van de ouders) opgesomd. Het gaat hierbij niet om een uitputtende opsomming van literatuur op deze thema's. De literatuurverkenning biedt daarmee aanknopingspunten voor zicht op ontwikkelingen op de vijf thema's.

7. Van der Vorst et al. (2005; 2010) zien dat moeders meer dan vaders het gesprek over alcohol starten en opener in het gesprek staan. In de effectevaluatie wordt niet ingegaan op verschillen tussen vaders en moeders, maar op ouders als geheel.

Tabel 3.1 – aanknopingspunten uit de literatuurverkenning

<p>Kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe lager het opleidingsniveau van jongeren hoe lager de alcoholkennis - Hoe lager de leeftijd van jongeren hoe lager de alcoholkennis - Ouders die zelf (veel) alcohol drinken, vinden het minder schadelijk dat hun kind ieder weekend drinkt - Ouders onderschatten het drinkgedrag van kinderen onder de zestien jaar
<p>Attitude</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jongeren die weinig drinken, denken beter maat te kunnen houden dan veel drinkende jongeren - Jongeren die drinken om problemen te vergeten, hebben kans op overmatig drankgebruik - Jongeren die drinken voor meer zelfvertrouwen, hebben kans op overmatig drankgebruik - Sensatiezoekers zijn kwetsbaar voor meer alcoholgebruik - Hoe jonger de persoon, hoe toleranter de houding ten opzichte van alcohol - Door het gebruik van alcohol zijn groepsleden sterker geneigd zich gewelddadig te gedragen - Jongeren passen hun drinkpatroon in negatieve en positieve zin aan het drinkgedrag van anderen aan
<p>Drinkgedrag</p> <ul style="list-style-type: none"> - De alcoholconsumptie van vrienden, is positief gerelateerd aan die van jongeren - Een positievere attitude ten opzichte van drinkgedrag leidt tot een grotere drinkintentie en kans op daadwerkelijk drinken - Hoe meer betrokkenheid bij het sociale leven, hoe meer er sprake is van alcoholgebruik
<p>Delictgedrag</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jongeren die (wekelijks) drinken, vertonen meer delinquent en agressief gedrag - Impulsieve adolescenten vertonen eerder agressief gedrag na alcoholgebruik - Adolescenten die verwachten agressief te worden van alcohol zijn vaker agressief, vooral als ze binnen een groep verkeren
<p>Rol ouders</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het stellen van regels door ouders leidt tot later beginnen met drinken door jongeren - Het stellen van regels door ouders leidt tot minder drinken door jongeren - In 2011 geeft driekwart van de ouders aan dat kinderen voor hun zestiende jaar niet mogen drinken - Ouders onderschatten het alcoholgebruik van hun kinderen (in glazen) - Ouders stellen strengere alcoholregels voor jongere kinderen dan voor oudere - Een hechte band tussen ouders en kinderen bevordert lager alcoholgebruik bij kinderen - Als ouders hun kinderen minder controleren, beginnen deze op jongere leeftijd met drinken - Scholieren die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken, hebben vaker ouders die matig of zwaar alcohol drinken - Hoe meer drank thuis voorhanden is, hoe meer het kind drinkt

Tabel 3.1 – vervolg

- Als ouders zelf veel drinken, stimuleert dat het drinkgedrag van hun kinderen
- Ouders stellen minder duidelijke regels als ze zelf veel drinken
- Het is onduidelijk of de frequentie van communicatie tussen ouders en kinderen het drinkgedrag van kinderen afzwakt
- De kwaliteit van communicatie tussen ouders en kinderen is van belang voor het drinkgedrag van kinderen
- Ouders spreken vaker met meisjes over alcohol dan met jongens
- Jongeren zijn vooral rond elf jaar open tegen hun ouders over alcoholgebruik

4 Kenmerken onderzoekspopulatie

In dit hoofdstuk wordt als inleiding op de effectbeschrijving in hoofdstuk 5 dieper ingegaan op de onderzoekspopulatie die aan de effectevaluatie heeft meegewerkt. Het gaat dan ten eerste om achtergronden en kenmerken van alle jongeren en analyses van verschillende kenmerken, zoals soort strafbaar feit, leeftijd, geslacht en groeps- dan wel individueel delict. Ten tweede zal ingezoomd worden op bijvoorbeeld de woonsituatie en opleiding van jongeren, het drinkgedrag, de alcoholkennis, hun attitude en eerder gepleegde strafbare feiten. Ten derde is er aandacht voor de ouders. Ook voor hen worden enkele basale gegevens op een rij gezet. Te denken valt dan aan de relatie met het kind, eigen alcoholgebruik, de alcoholkennis en hun mening over de doorverwijzing naar Halt. Zowel voor de jongeren als de ouders zal een vergelijking tussen de controle- en de experimentele groep gemaakt worden.

Voordat deze zaken beschreven worden, volgt een vergelijkende analyse van basale kenmerken van de jongeren die deelnemen aan het onderzoek, kenmerken van alle jongeren die in 2012 en 2013 zijn doorverwezen naar Halt en kenmerken van de weigeraars. Daar waar significante verschillen voorkomen, is dit weergegeven met een asterisk.¹

4.1 De landelijke Halt-populatie, de onderzoekspopulatie en de weigeraars

Om te kijken of de onderzoeksgroep een afspiegeling is van jongeren die met Halt in contact komen, wordt een landelijk databestand met alle Halt-feiten vergeleken met de onderzoekspopulatie en met de jongeren die geweigerd hebben aan het onderzoek deel te nemen. Het landelijke databestand bestaat uit bijna 30.000 Halt-feiten over de jaren 2012 en 2013. Bewust is alleen voor deze periode gekozen, om een zo

1. Hierbij wordt gebruikgemaakt van * voor significantie op niveau $p < 0,05$ en ** voor significantie op niveau $p < 0,01$.

nauwgezet mogelijke vergelijking met de periode waarin de onderzoekspopulatie en de weigeraars zijn verzameld mogelijk te maken. In het landelijke databestand betreft het alle Halt-feiten, dus niet alleen Halt-straffen Alcohol. De alcoholfeiten zijn namelijk niet afzonderlijk uit het landelijk bestand te selecteren, omdat hierop niet (strikt) geregistreerd wordt. Zoals in hoofdstuk 2 al is aangegeven, bestaan de onderzoeks- en weigeraarspopulatie uit respectievelijk 388 en 44 personen.

Tabel 4.1 – vergelijking achtergrondgegevens tussen drie groepen (in n en %)²

	Landelijke populatie 2012-2013 (N=29.678)		Onderzoeks- populatie (N=388)		Weigeraars (N=44)	
	n	%	n	%	n	%
<i>Soort feit**</i>						
APV	2.873	9,7	228	58,8	21	47,7
Overtreding	14.033	47,3	148	38,1	23	52,3
Misdrijf	12.772	43,0	12	3,1	0	0,0
<i>Geslacht</i>						
man	21.682	73,1	266	68,6	31	70,5
vrouw	7.996	26,9	122	31,4	13	29,5
<i>Leeftijd**</i>						
12 ³	2.007	6,8	1	0,3	0	0,0
13	4.340	14,6	9	2,3	3	6,8
14	6.255	21,1	47	12,1	8	18,2
15	6.595	22,2	97	25,1	8	18,2
16	5.719	19,3	141	36,4	12	27,3
17	4.413	14,9	85	22,0	11	25,0
18 ⁴	349	1,2	6	1,6	2	4,5
20	0	0,0	1	0,3	0	0,0
<i>Gemiddelde leeftijd**</i>	14,8		15,7		15,6	
<i>Samenstelling tijdens het strafbare feit</i>						
groep	12.783	43,1	172	44,7	Onbekend	
individueel	16.895	56,9	213	55,3	Onbekend	

** significant op niveau $p < 0,01$

- Vanwege missings tellen de aantallen niet altijd op tot de totale onderzoekspopulatie. Voor het landelijke en het weigeraarsbestand is dit wel het geval. De significante verschillen in soort feit, leeftijd en gemiddelde leeftijd komen tussen de landelijke populatie enerzijds en de onderzoekspopulatie en weigeraarspopulatie anderzijds voor.
- In het landelijke bestand wordt de categorie '12 jaar en jonger' aangehouden.
- In het landelijke bestand wordt de categorie '18 jaar en ouder' aangehouden.

Uit tabel 4.1 is een aantal zaken te herleiden. Ten eerste bestaan de doorverwijzingen voor de Halt-straf Alcohol, in tegenstelling tot de landelijke Halt-straffen, voor een belangrijk deel uit APV-feiten. In het landelijke bestand gaat het in bijna gelijke mate om overtredingen en misdrijven.⁵ De Halt-straf Alcohol is dus te kenmerken als een interventie voor de iets lichtere strafbare feiten. Ook het aantal gepleegde misdrijven in de onderzoekspopulatie is laag.

De verdeling tussen mannen en vrouwen is voor alle drie de populaties vergelijkbaar. Halt-straffen worden in minimaal twee derde van de gevallen aan jongens opgelegd. De gemiddelde leeftijd is voor de onderzoekspopulatie en de weigeraars vergelijkbaar. Landelijk ligt de gemiddelde leeftijd lager. De verhouding tussen in groepen en individueel gepleegde feiten is voor de onderzoekspopulatie en de landelijke populatie vergelijkbaar. Van de weigeraars is dit niet bekend.

Ter controle is voor de hiervoor genoemde kenmerken (soort strafbaar feit, geslacht, leeftijd en samenstelling tijdens het strafbare feit) gekeken of de data die door Halt zijn aangeleverd, overeenkomen met de door de jongeren zelf ingevulde gegevens. Dit blijkt voor geslacht, leeftijd en groepsgewijs dan wel individueel gepleegd feit nagenoeg overeen te komen. Daar waar verschillen optreden, is gekeken welke gegevens aangepast dienen te worden. De verschillen tussen het door Halt geregistreerde feit in relatie tot de zelfrapportage van de onderzoeksjongeren verdient vanwege de optredende verschillen enige toelichting.

Tabel 4.2 – geregistreerd Halt-feit versus zelfrapportage onderzoeksjongeren (in n)

	Zelfrapportage			Totaal N=386
	APV-feit n=160	Overtreding n=206	Misdrijf n=20	
<i>Geregistreerd Halt-feit</i>				
APV-feit	149	72	6	227
Overtreding	11	131	5	147
Misdrijf	0	3	9	12

In de grijsgearceerde cellen staat het aantal jongeren dat hetzelfde gepleegde feit als Halt opgeeft. Boven de grijsgearceerde cellen staan 83 jongeren (21,5 procent) die hun gepleegde feit zwaarder dan de Halt-registratie inschatten. Onder de grijsgearceerde cellen staan veertien jongeren (3,6 procent) die hun gepleegde feit lichter

5. De gepleegde feiten in de drie databestanden zijn gehercodeerd op grond van Halt-documentatie (Halt Nederland, 2010; 2013a) en in samenspraak met een Halt-medewerker.

inschatten dan de Halt-registratie aangeeft.⁶ Voor de indeling naar soort feit wordt in de analyses uitgegaan van de geregistreerde Halt-feiten. Dit vanwege een mogelijk grotere kans dat jongeren hun gepleegde feit verkeerd percipiëren.

4.2 Inzoomen op de onderzoekspopulatie: de jongeren

In deze paragraaf wordt dieper ingegaan op de kenmerken van de onderzoekspopulatie die in de voormeting zijn ingevuld. Het gaat om alle jongeren die aan de effectevaluatie deelnemen. De volgende resultaten zijn voor de onderzoekspopulatie op te tekenen als gekeken wordt naar het soort feit in relatie tot geslacht, leeftijd en samenstelling (groep of individueel):

Tabel 4.3 – achtergronden en kenmerken jongeren naar soort feit (in n en %)

	APV-feit n=228		Overtreding n=148		Misdrif n=12	
	n=228	%	n=148	%	n=12	%
<i>Geslacht</i>						
Vrouw	78	32,1	44	29,7	1	8,3
Man	150	65,8	104	70,3	11	91,7
<i>Gemiddelde leeftijd*</i>	15,6		15,8		16,4	
<i>Samenstelling**</i>	n=228	%	n=145	%	n=12	%
Groep	127	55,7	38	26,2	7	58,3
Individu	101	44,3	107	73,8	5	41,7

* significant op niveau $p < 0,05$ ** significant op niveau $p < 0,01$

Uit tabel 4.3 komt naar voren dat jongens relatief vaker zwaardere feiten plegen dan meisjes, maar dit beeld is enigszins vertekend door het geringe aantal misdrijven. De gemiddelde leeftijd neemt toe naarmate het feit zwaarder wordt. Interessant is dat juist onder de landelijke Halt-populatie een tegenovergestelde trend te zien is: voor de APV-feiten, de overtredingen en misdrijven zijn de leeftijden respectievelijk 15,2, 14,8 en 14,7 jaar. Het beeld rond de samenstelling van de gepleegde feiten levert op dat APV-feiten meer groepsgewijs gepleegd worden en overtredingen juist individueel.⁷

6. Nadere analyse wijst uit dat hierop geen significant verschil bestaat tussen de experimentele groep en de controlegroep.

7. De significante verschillen treden op tussen APV-feiten en overtredingen.

Achtergronden en kenmerken naar toegewezen onderzoeksgroep

Belangrijk voor het onderzoek is om te kijken of de vragen die in de voormeting gesteld zijn zonder al te veel verschillen tussen de controle- en de experimentele groep beantwoord zijn. Anders gesteld: het is de vraag of de random toewijzing van jongeren aan de twee onderzoeksgroepen heeft geleid tot twee, bij de start van het onderzoek met elkaar vergelijkbare groepen. Dit betekent concreet dat er bij voorkeur geen significante verschillen tussen beide groepen optreden bij de verschillende items die in de voormeting aan jongeren zijn voorgelegd.

Tabel 4.4 geeft zicht op de verschillen in de basiskenmerken geslacht, gemiddelde leeftijd en samenstelling als gekeken wordt naar de toewijzing aan experimentele of controlegroep.

Tabel 4.4 – achtergronden en kenmerken jongeren naar onderzoeksgroep (in n en %)

	Controlegroep		Experimentele groep	
	n=201	%	n=187	%
<i>Soort feit</i>				
APV	115	57,2	113	60,4
Overtreding	78	38,8	70	37,4
Misdrijf	8	4,0	4	2,1
<i>Geslacht</i>	n=201	%	n=187	%
Vrouw	143	71,1	122	65,2
Man	58	28,9	65	34,8
Gemiddelde leeftijd	15,7		15,6	
<i>Samenstelling</i>	n=201	%	n=184	%
Groep	86	42,8	86	46,7
Individu	115	57,2	98	53,3

Bij de achtergronden en kenmerken blijken bij de start van het onderzoek geen significante verschillen te bestaan. Hetzelfde geldt als gekeken wordt naar overige achtergronden en kenmerken, zoals de woonsituatie van jongeren. Ook hier treden geen significante verschillen tussen de controlegroep en de experimentele groep op.⁸ Wat de achtergronden en kenmerken betreft, heeft de toewijzing tot vergelijkbare onderzoeksgroepen geleid.

Drinkgedrag naar toegewezen onderzoeksgroep

Aan jongeren is een aantal vragen gesteld over hun drinkgedrag, bijvoorbeeld de leeftijd waar op voor het eerst alcohol is gedronken, het aantal dagen dat doorde-

8. Zie voor de tabel over de woonsituatie bijlage 12.

weeks en in het weekend gedronken wordt en het aantal glazen dat dan genuttigd wordt. Alleen de leeftijd waarop voor het eerst alcohol wordt gedronken, levert significante verschillen op tussen de controle- en de experimentele groep.⁹ Juist in de experimentele groep zitten meer jongeren die op dertienjarige leeftijd hun eerste alcohol hebben genuttigd.

Tabel 4.5 – leeftijd bij eerste alcoholconsumptie jongeren naar onderzoeksgroep (in n en %)

Leeftijd	Controlegroep		Experimentele groep	
	n=200	%	n=182	%
12 jaar of jonger ¹⁰	9	4,5	4	2,2
13 jaar	13	6,5	25	13,7*
14 jaar	65	32,5	45	24,7
15 jaar	82	41,0	88	48,4
16 t/m 18 jaar ¹¹	31	15,5	20	11,0

*significant op niveau $p < 0,05$

Kennis- en attitude-items in de voormeting naar toegewezen onderzoeksgroep

Alle overige items in de voormeting zijn onderworpen aan een analyse die erop is gericht om de verschillen tussen de controle- en de experimentele groep te duiden. Het blijkt dat beide onderzoeksgroepen op alle items over alcoholkennis, de eigen attitude ten opzichte van alcohol en de attitude van ouders richting de jongere niet significant verschillen.

Eerder gepleegde feiten en toekomstig delictgedrag naar onderzoeksgroep

Aan jongeren is in de voormeting gevraagd of ze al eens eerder zijn opgepakt door de politie en of ze denken nog eens iets soortgelijks te kunnen plegen als waarvoor ze naar Halt zijn verwezen. Daarvan geven 56 jongeren (14,4 procent) aan al eerder te zijn opgepakt door de politie.¹² Daarnaast geven 40 jongeren (10,4 procent) aan te denken dat ze een soortgelijk feit nogmaals zouden kunnen plegen. Er ontstaan geen significante verschillen als er een nadere onderverdeling op deze items voor de controle- en de experimentele groep gemaakt wordt.

9. Het verschil is significant op niveau $p < 0,05$. Voor de niet-significante data van de andere aspecten van drinkgedrag wordt verwezen naar bijlage 13.

10. Vier jongeren hebben aangegeven jonger dan twaalf jaar te zijn tijdens de eerste keer dat ze alcohol nuttigen.

11. Twee maal heeft een jongere aangegeven respectievelijk zeventien en achttien te zijn tijdens de eerste keer dat ze alcohol nuttigen.

12. Omdat deze eerder door jongeren gepleegde feiten niet in de Halt-registratie terecht zijn gekomen, zijn deze jongeren toch meegenomen in de effectevaluatie.

4.3 Inzoomen op de onderzoekspopulatie: de ouders

Naast vragen over Halt-straft Alcoholgerelateerde aspecten is ouders gevraagd naar hun relatie met het naar Halt doorverwezen kind en naar hun alcoholgebruik. Deze twee kenmerken staan in tabel 4.6 weergegeven, opgedeeld naar controle- en experimentele groep.

Tabel 4.6 – achtergronden en kenmerken ouders naar onderzoeksgroep (in n en %)

	Controlegroep		Experimentele groep	
	n=201	%	n=184	%
<i>Relatie met kind</i>				
(Stief)vader	62	30,8	60	32,6
(Stief)moeder	137	68,2	123	66,9
Pleegmoeder/anders	2	1,0	1	0,5
<i>Glazen alcohol per week</i>	n=195	%	n=165	%
0	46	23,6	34	20,6
1 tot 6	108	55,4	93	56,4
6 tot 11	35	17,9	30	18,2
11 tot 20 glazen	5	2,6	8	4,8
20 glazen of meer	1	0,5	0	0,0

De onderzoeksgroepen verschillen zowel voor de relatie met het kind als voor de door ouders genuttigde glazen niet-significant.

Evenals aan jongeren is ook aan ouders de serie kennisvragen voorgelegd. Op basis van de voormeting is te bepalen hoe het kennisniveau van ouders in de controlegroep zich verhoudt tot dat van ouders in de experimentele groep. Het blijkt dat ouders in de experimentele groep op een van de negen kennisvragen, namelijk “*wat doet alcohol met de nachtrust?*” vaker het correcte antwoord geven.¹³

Wat betreft de in de voormeting voorgelegde items over de attitude van ouders ten opzichte van het alcoholgebruik van jongeren komt op een item een noemenswaardig verschil tussen beide onderzoeksgroepen voor. Het is een stelling die gaat over alcoholregels thuis (“*mijn kind mag thuis een glas alcohol drinken als ik en mijn partner niet thuis zijn*”). De experimentele groep is op deze stelling minder toegeeflijk dan de controlegroep.¹⁴ Op de items over de doorverwijzing naar Halt lopen de onderzoeksgroepen alleen uiteen op de aan het kind opgelegde sanctie van het

13. Het gaat om 72 correcte antwoorden in de controlegroep en 83 in de experimentele groep. Het correcte antwoord is ‘een combinatie van alle mogelijke antwoorden is juist’. Het verschil is significant op niveau $p < 0,05$.

14 ‘Nooit’ wordt door 104 ouders in de experimentele groep en 92 in de controlegroep genoemd, ‘zelden’ door respectievelijk 29 om 47 ouders en ‘soms’ door 45 om 56 ouders ($p < 0,05$).

uitgaansverbod. Ouders in de experimentele groep leggen deze sanctie vaker op dan ouders in de controlegroep.¹⁵ Ouders in de experimentele groep lijken dus op voorhand al wat strenger te zijn.

4.4 Overeenkomsten in antwoorden tussen jongeren en ouders

Zowel aan jongeren als ouders is gevraagd waarvoor jongeren zijn doorverwezen naar Halt voor het volgen van de Halt-straf Alcohol. Als het feit genoemd is, zijn er drie opties: het feit is door beiden genoemd, door alleen de jongere of alleen de ouder.

Tabel 4.7 – consistentie in genoemd gepleegd feit tussen jongeren en ouders (in n)

Door wie genoemd	APV-feit n=223	Overtreding n=143	Misdrijf n=12	Totaal n=378
Beiden	173	115	9	297
Jongere wel, ouder niet	36	13	2	51
Ouder wel, jongere niet	14	15	1	30

Getuige de tabel is er sprake van enige inconsistentie in het beeld dat jongeren en ouders van het gepleegde feit hebben. Dit geldt voor alle drie de soorten feiten. In onderhavige effectevaluatie wordt uitgegaan van het door de jongeren genoemde feit.

Ook voor eerder gepleegde feiten hebben de jongeren en de ouders aangegeven of dit heeft plaatsgevonden en, zo ja, een of meerdere keren. Een analyse van de door jongeren en ouders gegeven antwoorden levert een betrekkelijk eensluidend beeld tussen jongeren en ouders op, want slechts weinig jongeren geven een ander antwoord dan hun ouders:

15 Het gaat om 67 ouders in de experimentele groep tegenover 51 ouders in de controlegroep. Het verschil is significant op niveau $p < 0,05$.

Tabel 4.8 – consistentie in eerder gepleegde feiten tussen jongeren en ouders (in n)

Eerder in aanraking geweest met de politie?	Ouders			Totaal N=379
	Meerdere keren	Een keer	Nee	
<i>Jongeren</i>				
Meerdere keren	4	5	1	10
Een keer	2	31	10	43
Nee	3	14	309	326
Totaal	9	50	320	379

De consistente antwoorden staan grijs gearceerd

4.5 Resumé: de bevindingen op een rij

Om inzicht te geven in de samenstelling van de onderzoekspopulatie is een vergelijkende analyse van een landelijk databestand met alle Halt-feiten uit 2012 en 2013, het onderzoeksbestand en het weigeraarsbestand uitgevoerd. Daaruit komt naar voren dat bijna zestig procent van de strafbare feiten in de Halt-straf Alcohol uit APV-feiten bestaat. Vergeleken met alle Halt-feiten die in 2012 en 2013 zijn geregistreerd, ligt dit percentage APV-feiten aanzienlijk hoger. Landelijk gaat het voornamelijk om overtredingen en misdrijven, APV-feiten zijn in de minderheid. De 44 jongeren die hebben geweigerd aan het onderzoek deel te nemen, hebben APV-feiten en overtredingen, maar geen misdrijven gepleegd. Wat betreft geslacht, leeftijd en samenstelling tijdens het strafbare feit (groep of individueel) komen de populaties meer overeen.

Binnen de onderzoeksgroep is zowel voor jongeren als voor ouders gekeken of en in hoeverre er verschillen optreden tussen de controle- en de experimentele groep. Te grote verschillen tussen beide groepen bij aanvang van het onderzoek kunnen namelijk de effecten in het onderzoek beïnvloeden. Het blijkt dat er bij de jongeren weinig verschillen tussen beide onderzoeksgroepen optreden. Het gaat dan bijvoorbeeld om kenmerken zoals geslacht, gemiddelde leeftijd, samenstelling tijdens het strafbare feit (individueel of groep) en kennis over alcohol en recidive. Hetzelfde geldt voor de meeste kenmerken van de ouders, zoals de relatie tot het kind en het aantal gedronken glazen per week en alcoholregels thuis. Ouders in de experimentele groep lijken op voorhand wel wat strikter te zijn dan ouders in de controlegroep, vooral als het gaat om het opleggen van een uitgaansverbod en het stellen van alcoholregels thuis.

5 Effecten van de Halt-straaf Alcohol

De eerste vier hoofdstukken in deze rapportage vormen de basis voor de eigenlijke kern van het onderzoek, het geven van inzicht in de effecten van de Halt-straaf Alcohol. De resultaten van de effectanalyse worden in dit hoofdstuk beschreven. De eerste paragraaf heeft een samenvattend karakter en is toegespitst op de bevindingen op hoofdlijnen. De voornaamste verschillen tussen beide onderzoeksgroepen op de onderwerpen kennis, attitude, drinkgedrag en delictgedrag van jongeren en kennis, attitude en betrokkenheid van ouders staan daarin centraal. Vervolgens wordt in paragraaf 5.2 via multivariate analyses dieper ingegaan op specifieke achtergronden en kenmerken van jongeren, om meer zicht te krijgen op subgroepen jongeren waarvoor de Halt-straaf Alcohol het meeste effect heeft. In de daaropvolgende paragraaf wordt teruggegrepen naar de aanknopingspunten in de literatuur.

5.1 Bevindingen op hoofdlijnen

Voor de analyses zijn op basis van de metingen onder jongeren en ouders variabelen geconstrueerd die zicht moeten geven op de centrale doelen van de Halt-straaf Alcohol (kennis, attitude, drinkgedrag en delictgedrag) en de betrokkenheid van ouders. De variabelenconstructie heeft geresulteerd in vijftien deelvariabelen.¹

Op iedere geconstrueerde variabele is een univariate analyse uitgevoerd om te kijken of er verschillen optreden tussen de controle- en de experimentele groep. De resultaten staan op hoofdlijnen in tabel 5.1. Ter verduidelijking: als het doel van de Halt-straaf Alcohol op een deelvariabele behaald wordt en er dus een effect bij de experimentele groep te zien is, is het effect aangeduid met een E. Een C betekent

1. Zie voor een beschrijving van de variabelenconstructie bijlage 14. In totaal zijn twintig deelvariabelen geconstrueerd. Omdat het in dit hoofdstuk over termijneffecten gaat, zijn vijf deelvariabelen die geen betrekking hebben op termijnontwikkelingen buiten de beschrijving gelaten.

dat er juist een significant verschil ten gunste van de controlegroep op de deelvariabele voorkomt.

Hoewel er binnen de gestelde doelen van de Halt-straft Alcohol verder geen termijnen van doelbereiking zijn benoemd, zijn de middellangetermijnverschillen het belangrijkste. De vooraf gestelde doelen hebben namelijk niet het karakter van een eenmalige verandering, maar van een langdurige tot bij voorkeur een permanente.

De middellangetermijnverschillen zijn gemeten over de periode van een half jaar. Omdat een tussenmeting is afgenomen, kunnen ook op korte termijn voor de variabelen die een ontwikkeling of verandering weergeven, verschillen geduid worden.

Tabel 5.1 – effecten op korte en middellange termijn op hoofdlijnen²

Doel	Geconstrueerde deelvariabele	Effect korte termijn	Effect middellange termijn
Kennis jongeren	- Daadwerkelijke ontwikkeling alcoholkennis jongeren	-	-
	- Eigen oordeel jongeren over ontwikkeling alcoholkennis	E **	E **
Attitude jongeren	- Jongeren die alcohol drinken om gezellig mee te doen	-	-
	- Jongeren die alcohol drinken vanwege groepsdruk	-	-
Drinkgedrag jongeren	- Ontwikkeling in aantal glazen per week tussen de metingen	-	-
	- Type drinker (niet-drinker, drinker en zware drinker)	C *	-
Recidive jongeren	- Eerder gepleegde feiten	nvt	-
	- Recidive na Halt-straft	nvt	-
	- Perceptie van jongeren over toekomstig delictgedrag	nvt	-
Kennis ouders	- Daadwerkelijke ontwikkeling alcoholkennis ouders	-	-
	- Eigen oordeel ouders over ontwikkeling alcoholkennis	E *	-
Attitude ouders	- Mate waarin alcoholgebruik van jongeren een probleem is	-	-
	- Mening over de invloed op alcoholgebruik van jongeren	-	-
	- Letten op alcoholgebruik van het eigen kind	-	-
Betrokkenheid ouders	- Ontwikkeling in betrokkenheid ouders tussen de metingen	E **	-

E = positief significant effect bij experimentele groep, C = positief significant effect bij controlegroep

- = geen significant verschil, nvt = de kortetermijnverschillen zijn voor dit item niet gemeten

- Daar waar significante verschillen voorkomen, is dit weergegeven met een asterisk. Hierbij wordt gebruikgemaakt van * voor significantie op niveau $p < 0,05$ en ** voor significantie op niveau $p < 0,01$. Zie verder bijlage 15 voor toelichtende analysetabellen.

Een blik op de korte termijn leidt tot de bevinding dat er enkele verschillen tussen de experimentele groep en controlegroep bestaan. Enerzijds zijn dit verschillen die te herleiden zijn tot het volgen van de Halt-straft Alcohol. Het gaat dan om het eigen oordeel van jongeren over de ontwikkeling van hun alcoholkennis: jongeren die de Halt-straft Alcohol hebben doorlopen, oordelen vaker dat hun alcoholkennis is toegenomen. Hetzelfde geldt voor de ouders die de Halt-straft Alcohol hebben doorlopen; ook zij zijn vaker van mening dat ze meer alcoholkennis hebben gekregen. Deze constatering staat wel in contrast met de bevinding dat zowel bij jongeren als ouders op korte termijn geen daadwerkelijke ontwikkeling in alcoholkennis is gemeten. Ook blijkt het volgen van de Halt-straft Alcohol op korte termijn tot meer betrokken ouders te leiden.

Anderzijds komt op de korte termijn ook een positieve ontwikkeling voor die alleen bij de controlegroep geconstateerd is. Het gaat dan om de bevinding dat beduidend meer jongeren uit de controlegroep dan uit de experimentele groep lichtere drinkers zijn geworden.

Omdat het bij de kortetermijnverschillen gaat om een periode van ongeveer zes weken, is het relevanter om te kijken naar de verschillen die op middellange termijn resteren. Dit zegt namelijk meer over de mate waarin de Halt-straft Alcohol beklijft wat betreft de benoemde doelen. Uit tabel 5.1 is te herleiden dat drie van de vier geconstateerde positieve kortetermijneffecten, zowel bij de experimentele als de controlegroep, op middellange termijn niet meer voorkomen. Alleen over het eigen oordeel van jongeren over hun ontwikkeling in alcoholkennis kan gesteld worden dat de Halt-straft Alcohol hierop een positieve invloed heeft. Omdat deze perceptie niet de werkelijke alcoholkennisontwikkeling weergeeft, is er eveneens geen sprake van een werkelijk positief effect op kennis. Dit betekent dat de Halt-straft Alcohol op middellange termijn op geen enkel doel voor jongeren (betere kennis, betere attitude ten aanzien van alcohol en minder drink- en delictgedrag) effect heeft. Dit geldt eveneens ten aanzien van de middellangetermijneffecten op de kennis, attitude en betrokkenheid van ouders.

5.2 Halt-straft Alcohol: inzoomen op bepaalde doelgroepen

Om te bepalen of bepaalde doelen van de Halt-straft Alcohol voor bepaalde groepen jongeren beter haalbaar zijn dan voor andere groepen, zijn zogenaamde multivariate analyses uitgevoerd. Binnen deze analyses wordt de samenhang tussen verschillende variabelen tegelijkertijd geanalyseerd, met de gedachte om bepaalde profielen van jongeren te vinden die kunnen profiteren van de Halt-straft Alcohol. In deze paragraaf worden alleen de significante effecten beschreven.

In een multivariate analyse wordt bepaald of en in hoeverre meerdere onafhankelijke variabelen de afhankelijke variabele verklaren. De afhankelijke varia-

belen worden in onderhavige effectevaluatie gevormd door de vier doelen van de Halt-straft Alcohol voor de jongeren. Per doel is een apart multivariaat model opgesteld. Voor de keuze van de onafhankelijke variabelen bestaan geen absolute richtlijnen; er moet een keuze gemaakt worden welke variabelen opgenomen worden in een multivariaat model. In het algemeen vindt de keus voor onafhankelijke variabelen plaats op basis van twee criteria:

1. Welke variabelen zijn relevant voor het model?
2. Voor welke variabelen geven de data aan dat er een effect zou kunnen optreden?

Van beide criteria wordt voor het bepalen van de in de analyse op te nemen variabelen gebruikgemaakt. Vanzelfsprekend wordt het al dan niet doorlopen van de Halt-straft Alcohol in het model opgenomen. Indachtig de effectevaluatie is dit de belangrijkste variabele om te bepalen of het doorlopen van de Halt-straft Alcohol effect heeft op de vooraf gestelde doelstellingen. De overige variabelen zijn in dat kader ook te beschouwen als aspecten die het eventueel behalen van de doelstellingen van de Halt-straft Alcohol positief dan wel negatief beïnvloeden.

Omdat de effectevaluatie van de Halt-straft Alcohol voor een belangrijk deel gericht is op de achtergrondvariabelen van de jongerenpopulatie, zijn deze als onafhankelijke variabelen meegenomen. Een nadere analyse wijst uit dat op de achtergrondvariabelen leeftijd, geslacht, opleiding en soort feit significante verschillen bestaan als deze een-op-een worden gerelateerd aan de doelen van de Halt-straft Alcohol (zie bijlage 16 voor een overzicht van de analyseresultaten). Voor het plegen van een groepsfeit of een individueel feit is dit niet het geval. Desondanks is deze variabele meegenomen om te kijken of het al dan niet behoren tot een groep tijdens het gepleegde feit van invloed is. Dit geldt ook voor het type drinker in de vormgeving, aangezien binnen deze variabele ook significante verschillen zijn opgetreden.

Verder is gekozen voor eerder gepleegde feiten, omdat deze ook als achtergrondvariabele van jongeren beschouwd kunnen worden. Ook de betrokkenheid van ouders is een interessante variabele, onder andere vanwege de bestaande kortetermijneffecten bij de experimentele groep. Ten slotte is nog een speciale variabele voor deze analyse geconstrueerd die betrekking heeft op het al dan niet onder invloed plegen van het strafbare Halt-feit.³

3. Deze onderverdeling is op basis van het door Halt geregistreerde strafbare feit opgesteld. Feiten die bijvoorbeeld duiden op alleen het bezit van alcohol zijn gekenmerkt als feiten die niet onder invloed van alcohol gepleegd zijn. Omdat uitgegaan moet worden van alleen het geregistreerde feit en jongeren niet naar de omstandigheden (al dan niet onder invloed) van het feit gevraagd is, is deze onderverdeling mogelijk niet geheel nauwkeurig.

Doelen van de Halt- straf Alcohol waarop een jongerenprofiel te leggen is

Uit de multivariate analyse komt voor een van de vier vooraf gestelde doelen (meer alcoholkennis, betere attitude ten opzichte van alcohol, minder drinkgedrag en minder delictgedrag) van de Halt- straf Alcohol een profiel. Het gaat dan specifiek om het oordeel van jongeren over hun eigen ontwikkeling in alcoholkennis, niet de kennisscore of de ontwikkeling daarin. Het volgende profiel is van jongeren die van mening zijn dat hun alcoholkennis is verbeterd te maken. De jongeren:

- zijn vooral jong: hoe ouder ze zijn, hoe minder ze van mening zijn dat ze wat geleerd hebben;⁴
- zijn ingedeeld in de experimentele groep: het doorlopen van de Halt- straf Alcohol heeft in ieder geval bij de jongere de mening gevormd dat de alcoholkennis is verbeterd;
- hebben geen APV-feit, maar een overtreding of een misdrijf gepleegd.⁵

Kortom: bij jonge jongeren die op die leeftijd een betrekkelijk zwaar feit plegen, liggen via de Halt- straf Alcohol kansen voor een verbetering van het subjectieve alcoholkennisniveau. Let wel: dit is geen feitelijk vastgestelde kennisverbetering.

5.3 Terugkoppeling van de aanknopingspunten uit de literatuur

In hoofdstuk 3 zijn enkele aanknopingspunten genoemd waarvoor in een nadere analyse is gekeken of deze aansluiten op de bevindingen uit het onderzoek. Deze aanknopingspunten staan los van het al dan niet doorlopen hebben van de Halt- straf Alcohol. Getuige tabel 5.2 leveren de analyses reflectie op zeven van de 32 aanknopingspunten. De rest van de aanknopingspunten ligt buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

4. Nadere analyse wijst uit dat het bepalen van een leeftijdsgrens niet mogelijk is omdat leeftijd dan niet meer significant blijft.

5. De drie onafhankelijke variabelen zijn significant op respectievelijk de niveaus $p < 0,01$, $p < 0,01$ en $p < 0,05$. Zie bijlage 16 voor een cijfermatige toelichting.

Tabel 5.2 - aanknopingspunten uit de literatuurverkenning⁶

Thema en bijbehorend aanknopingspunt uit de literatuur	Resultaat analyse
<i>Kennis</i>	
- Hoe lager het opleidingsniveau van jongeren hoe lager de alcoholkennis	+
- Hoe lager de leeftijd van jongeren hoe lager de alcoholkennis	-
<i>Attitude</i>	
- Hoe jonger de persoon, hoe toleranter de houding ten opzichte van alcohol	-
<i>Drinkgedrag</i>	
- Een positievere attitude ten opzichte van drinkgedrag leidt tot een grotere drinkintentie en kans op daadwerkelijk drinken	+
<i>Delictgedrag</i>	
- Jongeren die (wekelijks) drinken, vertonen meer delinquent en agressief gedrag	+*
<i>Rol ouders</i>	
- Het stellen van regels door ouders leidt tot minder drinken onder jongeren	+
- Als ouders zelf veel drinken, stimuleert dat het drinkgedrag van hun kinderen	-

+ *het aanknopingspunt wordt bevestigd door de bevindingen*

- *het aanknopingspunt wordt niet bevestigd door de bevindingen*

* *de bevestiging geldt alleen ten aanzien van delinquent gedrag.*

Jongeren in de onderzoekspopulatie die aangeven meer te drinken, hebben een positiever standpunt ten aanzien van drankgebruik en vertonen meer delictgedrag. Deze bevinding komt overeen met de literatuur. De relatie tussen attitude en alcoholgebruik enerzijds en alcoholgebruik en delictgedrag anderzijds lijkt ook bij de jongeren in deze onderzoekspopulatie aanwezig, los van de vraag of jongeren de Halt-straft Alcohol doorlopen hebben of niet.

Wat betreft alcoholkennis van jongeren en de rol van ouders vinden de analysebevindingen slechts gedeeltelijk een aansluiting bij de literatuur. Lager opgeleiden hebben inderdaad een lagere alcoholkennis, maar de leeftijd van de jongeren is juist geen indicatie voor het alcoholkennisniveau. Bovendien zijn juist de jongere jongeren in deze onderzoekspopulatie minder tolerant ten opzichte van alcohol, een onderzoeksbevinding die niet strookt met de literatuur.

Verder hebben regelstellende ouders kinderen die minder drinken, een uitkomst die ook in de literatuur is gevonden. Weinig drinken onder jongeren komt overigens in de onderzoekspopulatie ook voor bij alcoholdrinkende ouders, iets dat in tegenspraak is met de literatuur.

6. Zie bijlage 17 voor een nadere specificatie van de analyseresultaten.

Naast het stellen van regels is in de effectevaluatie aan ouders ook gevraagd naar het al dan niet geven van straf. Een eerste constatering is dat bij ouders die ervoor hebben gekozen om hun kind na het gepleegde feit geen straf te geven het drinken van die kinderen niet afneemt. Er zitten bij aanvang van de Halt-straf Alcohol aanmerkelijk meer drinkers en zware drinkers onder de jongeren die geen straf hebben gekregen en juist minder niet-drinkers. Ook bevinden zich onder jongeren die straf hebben gekregen in de vorm van een uitgaansverbod bovenmatig veel niet-drinkers (zie bijlage 17, tabellen 4 en 5).

Wanneer de gegeven straf wordt gerelateerd aan de betrokkenheid van ouders dan is de eerste constatering dat minder betrokken ouders aanmerkelijk vaker geen straf geven dan meer betrokken ouders. Eenzelfde tendens is te zien bij het uitgaansverbod als straf, dat vaker door meer betrokken ouders gegeven wordt.

Ten slotte hebben ouders die minder gericht zijn op het alcoholgebruik van jongeren relatief vaker kinderen die eveneens geen straf hebben gekregen. Als ouders juist meer letten op het alcoholgebruik van hun kind, worden door hen ook meer uitgaansverboden opgelegd.

Ouders: betrokkenheid als smeermiddel

Een nog vermeldenswaardige uitkomst van de analyses zijn de verschillen die ontstaan als gekeken wordt naar de mate van betrokkenheid van ouders. Zo zijn juist ouders die aangeven het laatste half jaar alcohol genuttigd te hebben vaker meer betrokken. Dit terwijl eveneens blijkt dat bij de start van het Halt-traject niet-drinkende jongeren meer voorkomen onder meer betrokken ouders.

Verder verschilt de kennis tussen minder en meer betrokken ouders. Minder betrokken ouders hebben een slechtere kennisscore in de voormeting dan meer betrokken ouders: 4,0 om 4,3.⁷ Ook verbieden meer betrokken ouders alcoholgebruik van het kind vaker en zijn het vooral minder betrokken ouders die niets van alcoholgebruik van hun kind zeggen.

Ook het perspectief van jongeren verschilt naargelang de betrokkenheid van ouders. Zo staan kinderen van minder betrokken ouders beduidend vaker onverschillig ten opzichte van de Halt-straf Alcohol ('het maakt mij niet uit dat ik een Halt-straf Alcohol krijg').⁸ Daarnaast is de attitude van jongeren met meer betrokken ouders minder gericht op alcoholgebruik als gezelligheidsfenomeen en wordt juist meer groepsdruk ervaren.⁹

7. Het verschil is significant op niveau $p < 0,01$.

8. Het verschil is significant op niveau $p < 0,05$.

9. De verschillen zijn significant op respectievelijk niveau $p < 0,01$ en $p < 0,05$.

5.4 Resumé: bevindingen op een rij

Centraal in het onderzoek staan de effecten die de Halt- straf Alcohol heeft op de doelen kennis- en attitudeverbetering, minder drinkgedrag en minder recidive bij jongeren. Bij ouders staan kennis- en attitudeverbetering voorop, aangevuld met meer betrokkenheid bij hun kind. Op basis van de analyses blijkt dat het volgen van de Halt- straf Alcohol resulteert in enkele effecten op de korte termijn, zowel bij jongeren als bij ouders. Zo zijn jongeren die de Halt- straf hebben doorlopen van mening dat hun alcoholkennis is verbeterd, hoewel dit niet uit de daadwerkelijke ontwikkeling in kennisscore blijkt.

Juist in de controlegroep zijn jongeren op korte termijn, dus na zes weken, minder aan te duiden als (zware) drinker. Dit is een effect dat eigenlijk met het doorlopen van de Halt- straf Alcohol, dus in de experimentele groep, beoogd wordt, maar niet gerealiseerd is. Een ander kortetermijneffect is de toegenomen betrokkenheid onder ouders die de Halt- straf Alcohol hebben doorlopen.

Hoewel binnen de gestelde doelen van de Halt- straf Alcohol geen termijnen zijn benoemd, zullen deze meer beoogd zijn voor de middellange termijn. De middellange termijn komt bijvoorbeeld overeen met de in dit onderzoek vastgestelde recidivetermijn, namelijk zes maanden. Op middellange termijn resteert alleen een gunstig effect van de Halt- straf Alcohol voor het eigen oordeel van jongeren over de ontwikkeling in alcoholkennis. Dit is slechts een beperkt effect, omdat het eigen oordeel hooguit als een deelaspect van het doel (verbeterde alcoholkennis) te beschouwen is. Op de andere deelvariabele, de daadwerkelijke ontwikkeling in alcoholkennis, is geen effect van de Halt- straf geconstateerd.

In een nadere analyse is gekeken of doelen van de Halt- straf Alcohol bij sommige jongeren beter bereikt worden dan bij anderen. Dit levert wederom alleen voor het oordeel van jongeren over hun eigen ontwikkeling in alcoholkennis een profiel op. Vooral van jonge jongeren die op die leeftijd een betrekkelijk zwaar feit (overtreding of misdrijf) plegen, is dit oordeel positief beïnvloed. Zoals hiervoor al aangegeven, is alleen het eigen oordeel van jongeren strikt genomen niet het doel van kennisontwikkeling dat met de Halt- straf Alcohol beoogd wordt.

Ten slotte is nog een aantal analyses uitgevoerd om te kijken of er overeenkomsten met de aanknopingspunten uit de literatuur voorkomen. Een steeds terugkerend fenomeen is de invloed die ouders lijken te hebben op hun kind. Dit komt bijvoorbeeld terug in de perceptie van jongeren over de houding van ouders rond alcoholgebruik, de mening van ouders over de gesprekken bij Halt, het al dan niet straffen door ouders en hun betrokkenheid bij hun kind(eren). In het algemeen geldt dat juist onder kinderen van betrokken ouders en straffende ouders minder drinkgedrag voorkomt. Eerder onderzoek (onder andere Koning et al., 2013) bevestigt dit beeld.

6 Conclusie en discussie

In dit laatste hoofdstuk komen alle bevindingen uit voorgaande hoofdstukken bijeen. Ter introductie volgt in de eerste paragraaf een terugblik op het onderzoek, waarin kort uiteen wordt gezet hoe het onderzoek in technische zin is uitgevoerd. Vervolgens worden in de tweede paragraaf de onderzoeksvragen beantwoord. In de derde en laatste paragraaf volgt een discussie over de Halt-straft Alcohol, met daarin suggesties voor de toekomst.

6.1 Terugblik op het onderzoek

Deze evaluatie is over een periode van bijna drie jaar uitgevoerd om de effecten van de Halt-straft Alcohol zo nauwkeurig mogelijk te kunnen bepalen. De voorbereidingen op de effectevaluatie zijn feitelijk gestart vanaf het moment dat de procesevaluatie (Kuppens et al., 2011) is afgerond. Het vereiste minimale aantal jongeren in combinatie met de geringe instroom resulteerde in een dossierverzamelperiode van ruim twee jaar.

De respons in het onderzoek is hoog. Wanneer de respons kritisch wordt bekeken en alleen complete dossiers meetellen, blijken van de 432 uitgezette dossiers onder jongeren en ouders 343 complete dossiers (79,4 procent) bruikbaar. Samen met 45 onvolledige, maar wel bruikbare dossiers zijn uiteindelijk 388 voor de evaluatie analyseerbare dossiers aangelegd (89,8 procent respons). Dit zijn 201 dossiers met jongeren en ouders uit de controlegroep (die vrijgesteld was van de Halt-straft Alcohol) en 187 dossiers uit de experimentele groep (die de Halt-straft Alcohol opgelegd heeft gekregen). Het unieke aan het onderzoek was dat het minimaal aantal benodigde dossiers leidend is geweest voor de onderzoekstermijn, niet een vooraf vastgestelde einddatum. Dit heeft bijgedragen aan de betrouwbaarheid van de resultaten.

In de evaluatie is gewerkt met een experimentele groep en een controlegroep. De verdeling van jongeren over deze groepen is willekeurig gegaan. Het enige cri-

terium is geweest of jongeren het strafbare feit individueel of in een groep gepleegd hebben, om een evenwichtige verdeling hierin te bewerkstelligen. Uit de analyses die achteraf zijn uitgevoerd, blijkt dat er qua achtergronden en kenmerken van beide onderzoeksgroepen geen beduidende verschillen zijn opgetreden.

Jongeren in de controlegroep zijn, evenals de jongeren in de experimentele groep, met de politie in aanraking geweest en zijn samen met een ouder opgeroepen door Halt. De jongeren in de experimentele groep hebben de Halt-straf Alcohol vervolgens volledig doorlopen, de jongeren in de controlegroep is na het invullen van de voormeting door de Halt-medewerker medegedeeld dat ze uitgesloten zijn van de Halt-straf Alcohol.

Ten behoeve van de effectevaluatie hebben de jongeren en hun ouders gedurende een periode van ongeveer een half jaar een voor-, tussen- en eindmeting ingevuld. Dit om zowel op korte (na ongeveer zes weken) als op middellange (na ongeveer zes maanden) termijn te kijken naar de effecten van de Halt-straf Alcohol. Hiervoor is een protocol voor alle Haltmedewerkers uitgewerkt en zijn de medewerkers van verslavingszorg geïnstrueerd om het proces zoveel mogelijk te uniformeren. Bewust is ervoor gekozen om de onderzoekers niet te laten interacteren met de jongeren en hun ouders, om het verloop en daarmee de uitkomsten van de interventie niet te beïnvloeden.

In de effectevaluatie heeft het al dan niet bereiken van de zeven beschreven doelen van de Halt-straf Alcohol centraal gestaan. Het gaat bij de jongeren om meer alcoholkennis, een betere attitude ten aanzien van alcoholgebruik, minder drinkgedrag en minder delictgedrag. Voor ouders staan meer alcoholkennis, een betere attitude ten aanzien van alcoholgebruik en meer betrokkenheid bij het kind centraal.

Om tot een zo zuiver mogelijke bepaling van de effecten van de Halt-straf Alcohol te komen, is gebruikgemaakt van drie bronnen: vragenlijstonderzoek onder jongeren en ouders, politieregistratie en registratie van Halt (AuraH). Door drie bronnen te gebruiken, zijn enkele zwakke kanten van de drie bronnen zoveel mogelijk verholpen. Het gaat dan om over- en onderrapportage door jongeren en ouders, ontbrekende registraties bij de politie en jongeren die bij recidive niet meer worden doorverwezen naar Halt.

De voor de zelfrapportage samengestelde vragenlijsten die aan jongeren en ouders zijn voorgelegd, zijn grotendeels gebaseerd op eerder uitgevoerde onderzoeken naar de reguliere Halt-straf en alcoholgebruik onder jongeren. De vragenlijsten zijn aangevuld met specifieke, op de Halt-straf Alcohol gerichte vragen.

Ten slotte is in de zijlijn van het onderzoek gekeken naar aanknopingspunten die op de vaste thema's van de Halt-straf Alcohol (alcoholkennis, attitude ten aanzien van alcoholgebruik, drinkgedrag, delictgedrag en betrokkenheid van ouders) in de literatuur te vinden zijn. Dit om te bepalen of bevindingen uit het onderzoek,

los van het al dan niet doorlopen van de Halt- straf Alcohol, stroken met aanknopingspunten uit de literatuur.

6.2 De onderzoeksvragen beantwoord

In hoofdstuk 1 is de hoofdvraag van de effectevaluatie als volgt geformuleerd: “*in hoeverre is de straf effectief in termen van het vergroten van de kennis ten aanzien van de effecten van alcoholgebruik, de bewustwording ten aanzien van het eigen gebruik (zoals risico’s en effecten van eigen gebruik) en in termen van gedragsverandering en recidive?*”.

De hoofdvraag is vervolgens uitgewerkt in de volgende deelvragen:

1. Leidt de interventie tot een verandering in kennis en attitude bij de jongeren?
2. Leidt de interventie tot minder alcoholconsumptie van jongeren, zowel in aantallen per keer als per week?
3. Leidt de interventie tot minder recidive, gemeten over een periode van zes maanden?
4. In hoeverre is de interventie effectiever naarmate de betrokkenheid van ouders groter is?
5. In hoeverre veranderen door de Halt- straf Alcohol de kennis en attitude bij ouders over alcoholgebruik en verandert hun visie op hun kind dat een strafbaar feit heeft gepleegd?
6. Welke andere factoren zijn van invloed op de effectiviteit van de straf?

De evaluatie wijst uit dat effecten van de Halt- straf Alcohol nagenoeg ontbreken. Daarom is het niet noodzakelijk om de onderzoeksvragen afzonderlijk te beantwoorden, maar wordt volstaan met een gemeenschappelijk antwoord.

Effecten van de Halt- straf Alcohol op middellange termijn (na zes maanden)

De zeven doelen van de Halt- straf Alcohol zijn uitgewerkt in vijftien geconstrueerde deelvariabelen. Per doel zijn een tot drie deelvariabelen geconstrueerd. Voor een beeld van de effecten van de Halt- straf Alcohol is vooral een blik op de middellange termijn van belang. Dit komt voort uit de gedachte dat een effect van de Halt- straf Alcohol enige consistentie moet hebben en met de interventie niet slechts een korte, tijdelijke verandering beoogd wordt.

Op de middellange termijn is alleen op het doel van de kennisverbetering onder jongeren sprake van een beperkt effect. Niet de kennis van jongeren is aantoonbaar verbeterd, maar het eigen oordeel van jongeren over de ontwikkeling in alcoholkennis. Met andere woorden: het doorlopen van de Halt- straf Alcohol leidt tot de mening onder jongeren dat hun alcoholkennisniveau is verbeterd.

Op alle andere deelvariabelen, en daarmee ook alle andere doelen van de Halt-straf Alcohol, komen geen effecten op de middellange termijn voor. De conclusie luidt dan ook dat het volgen van de Halt-straf Alcohol op de middellange termijn in ieder geval niet tot een betere attitude ten aanzien van alcoholgebruik, minder drinkgedrag en minder recidive onder jongeren leidt. Dit geldt ook ten aanzien van betere alcoholkennis, een betere attitude ten opzichte van alcoholgebruik en meer betrokkenheid van ouders.

Een nadere multivariate analyse wijst uit dat een specifieke groep jongeren vatbaarder is voor beïnvloedingen van de eigen mening over de ontwikkeling in alcoholkennis door de Halt-straf Alcohol. Het gaat dan om jonge jongeren die een zwaar feit plegen (geen APV-feit).

Effecten van de Halt-straf Alcohol op korte termijn (na zes weken)

De Halt-straf Alcohol vertoont wel enkele kortetermijneffecten, die dus na ongeveer zes weken zijn gemeten. Het hiervoor genoemde middellangetermijneffect van het eigen oordeel van jongeren over hun ontwikkeling in alcoholkennis komt ook op de korte termijn voor. Hetzelfde geldt voor het oordeel van ouders over hun ontwikkeling in alcoholkennis. Een laatste kortetermijneffect dat aan de Halt-straf Alcohol toe te wijzen is, is de ontwikkeling in ouderlijke betrokkenheid: de Halt-straf Alcohol leidt op korte termijn tot meer betrokkenheid van ouders.

De effectevaluatie wijst uit dat er op korte termijn niet alleen sprake is van positieve effecten bij de groep die de Halt-straf Alcohol gevolgd heeft; de experimentele groep. Juist bij de controlegroep blijkt op korte termijn een verbetering in het type drinker. Dit betekent dat een substantieel deel van de jongeren in de controlegroep alleen al door de aanhouding door de politie en de daaropvolgende doorverwijzing naar Halt kortstondig een lichter type drinker lijkt te worden (van zware drinker richting (niet-) drinker of van drinker richting niet-drinker). Het doorlopen van de Halt-straf Alcohol leidt juist niet tot dit effect.

Aanknopingspunten uit de literatuur in combinatie met de bevindingen

Los van de vraag over de effectiviteit van de Halt-straf Alcohol zijn er aanwijzingen dat juist onder kinderen van betrokken ouders en ouders die straf opleggen minder drinkgedrag voorkomt.

6.3 Discussie en suggesties

De Halt-straf Alcohol is in de onderzoeksperiode een interventie gebleken die, als strikt naar de doelen gekeken wordt, bijna geen effect op de middellange termijn heeft. Alleen op het doel van de kennisverbetering onder jongeren is zijdelings een effect geconstateerd voor wat betreft de eigen perceptie van jongeren van de ont-

wikkeling in alcoholkennis. Het is in dit kader belangrijk om te bedenken dat de interventie slechts een beperkte programmaduur van zes uur voor jongeren en tweeënhalve uur voor ouders heeft. Hierdoor kan de discussie worden opgeworpen of de Halt- straf Alcohol, gezien de aard en de omvang van de doelen, wellicht te ambitieus is geweest in relatie tot het korte programma van de interventie. Het daadwerkelijk realiseren van meer alcoholkennis, een andere attitude, minder drink- en minder delictgedrag vergt kennelijk een ander of een intensiever programma.

De Halt- straf Alcohol is een interventie voor zowel jongeren als ouders. Uit de effectevaluatie blijkt, los van het al dan niet doorlopen van de interventie, dat onder kinderen van betrokken ouders en ouders die strikte regels hanteren minder drinkgedrag voorkomt. De eerste component, meer betrokken ouders, is verweven in een doel van de Halt- straf Alcohol. De interventie leidt echter alleen op de korte termijn tot meer betrokken ouders. De tweede component, de strikte ouders die regels hanteren, is geen doel in de Halt- straf Alcohol. Toch zijn er aanwijzingen in de wetenschappelijke literatuur dat dit fenomeen belangrijk is. In ieder geval wijzen de uitkomsten van de effectevaluatie van de Halt- straf Alcohol uit dat de rol van ouders belangrijk is, maar dat de betrokkenheid van ouders door deze interventie niet substantieel beïnvloed wordt.

Wat de Halt- straf Alcohol lijkt te ontberen, is de sterkere drang en dwang en de hogere intensiteit die bijvoorbeeld wel kenmerkend is voor de effectief bevonden Educatieve Maatregel Alcohol en verkeer (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid, 2010). Daarin worden de deelnemer meer verplichtingen opgelegd (bijvoorbeeld het zelf betalen van de cursus) en is er sprake van een langer en intensiever traject. Binnen het traject van de Halt- straf Alcohol bestaat een bepaalde mate van vrijblijvendheid: een jongere hoeft namelijk niet voor de Halt- straf Alcohol te kiezen, maar kan volstaan met het betalen van een boete. Toch blijkt door het optredende effect bij de controlegroep dat alleen al het opgepakt en doorverwezen worden door de politie naar Halt kan leiden tot minder drinkgedrag, hoewel dit effect zich alleen op de korte termijn manifesteert.

Uiteindelijk is het traject van proces- en effectevaluatie van de Halt- straf Alcohol volledig uitgevoerd en zijn de (voornamelijk uitblijvende) effecten bekend. Deze constatering staat in contrast tot andere uitgevoerde interventies waarvan de effecten niet gemeten kunnen worden. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld dat het niet wenselijk is om justitiabelen in een controlegroep te plaatsen en dus een interventie te onthouden of dat er onvoldoende instroom van justitiabelen is. Het is daarom voor Halt en de instellingen voor verslavingszorg enigszins wrang dat onderhavige effectevaluatie leidt tot de constatering dat de Halt- straf Alcohol niet de vooraf gestelde doelen behaalt. Zeker in het licht van de inspanningen die door deze instanties zijn gedaan.

Geraadpleegde literatuur

Abbey, A. (2002). Alcohol-related sexual assault: A common problem among college students. In: *Journal of Studies on Alcohol*, Supplement 14, 118 - 128.

Abraham, M. en Buysse, W. (2013). *Halt Vernieuwd. Procesevaluatie van de vernieuwde Halt-afdoening*. Amsterdam: DSP-groep.

Anderson, P. en Baumberg, B. (2006). *Alcohol in Europe. A report for the European Commission*. London: Institute of Alcohol Studies.

Arendse, L. en Dalemans, B. (2011). *De Leerstraf Alcohol en haar instroom*. Zwolle: Hogeschool Windesheim.

Bjork, J.M. en Dougherty, D.M. (1998). Differences in alcohol expectancy between aggressive and nonaggressive social drinkers. In: *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 22(9), 1943 -1950.

Boelema, S., Bogt, T. ter, Eijnden, R. van den en Verdurmen, J. (2009). *Fysieke, functionele en gedragsmatige effecten van alcoholgebruik op de ontwikkeling van 16-18-jarigen*. Utrecht: Universiteit van Utrecht/Trimbos-instituut.

Boeynaems, G., Lely, N. van der, Hoof, J.J. van, Dalen, W. van, Rodrigues Pereira, R. en Wetering, B.J.M. van de (2013). *Factsheet Alcohol intoxicaties NSCK 2007 tot en met 2012*. Utrecht/Utrecht/Delft/Enschede/Rotterdam: STAP/NCSK/Reinier de Graaf Groep/Universiteit Twente/Bouman GGZ.

- Bogt, T. ter, Lieshout, M. van, Doornwaard, S. en Eijkemans, Y. (2009). *Middelengebruik en voortijdig schoolverlaten – Twee onderzoeken naar de actuele en gepercipieerde rol van alcohol en cannabis in relatie tot spijbelen, schoolprestaties, motivatie en uitval*. Utrecht: Trimbos-instituut/Universiteit Utrecht.
- Bot, S. (2007). *Real life in the pub. An observational study on predictors of young adult social drinking*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Bovens, R. (2009). *Checklist Halt-straf Alcohol*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Bovens, R. (2011). *Werkbladbeschrijving interventie Halt-straf Alcohol*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Bovens, R. en Timmerman, H. (1992). *Eindrapport Follow-up onderzoek. Project Preventie Alcoholgerelateerde Delicten (PAD)*. Drenthe: CAD.
- Brown, S.A., Tapert, S.F., Granholm, E. en Delis, D.C. (2000). Neurocognitive functioning of adolescents: effects of protracted alcohol use. In: *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 164 -171.
- Bruinsma, M., Balogh, L. en Muijnck, J. de (2008). *Geweld onder invloed. Evaluatie van een nieuwe werkwijze van de politie gericht op versterking van de informatiepositie ten aanzien van alcohol- en drugsgebruik door geweldplegers*. Tilburg: IVA/Tilburg University.
- Budd, T. (2003). *Alcohol-related Assault: Findings from the British Crime Survey*. London: Home Office.
- Buuren, S. van, Boshuizen, C. en Knook, L. (1999). Multiple imputation of missing blood pressure covariates in survival analysis. In: *Statistics in Medicine*, 18.
- Buuren, S. van (2012). *Flexible imputation of missing data*. London: Chapman en Hall/CRC.
- Chermack, S.T. en Taylor, S.P. (1995). Alcohol and human physical aggression: Pharmacological versus expectancy effects. In: *Journal of Studies on Alcohol*, 56.
- Centrum Veilig en Gezond Uitgaan (2013). *Extra wijzigingen Drank- en Horecawet. Een toelichting en enkele praktijkvoorbeelden*. Utrecht: Centrum Veilig en Gezond Uitgaan.

College van procureurs-generaal (2014a). *Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt (2014R005)*. Den Haag: College van procureurs-generaal.

College van procureurs-generaal (2014b). *Art. DHW, 2:48 APV en Halt*. Kenmerk: PaG/WenR/16939. Den Haag: College van procureurs-generaal.

Cox, W. en Klinger, E. (2004). A motivational model for alcohol use: Determinants of use and change. In: Cox, W.M. en Klinger E. (eds.). *Handbook of motivational counseling: concepts approaches and assessment*, 121-138. Hoboken NJ: John Wiley en Sons.

Cruz, J.E., Emery, R.E. en Turkheimer, E. (2012). Peer network drinking predicts increased alcohol use from adolescence to early adulthood after controlling for genetic and shared environmental selection. In: *Developmental Psychology*, 48, 1390 - 1402.

Cuijpers, P., Scholten, M. en Conijn, B. (2006). *Verslavingspreventie. Een overzichtsstudie, deel 4*. Den Haag: ZonMw.

Currie, C., Gabhainn, S.N., Godeau, E., Roberts, C., Smith, R., Currie, D., Pickett, W., Richter, M., Morgan, A. en Barnekow, V. (2008). *Inequalities in young people's health: HBSC international report from the 2005/2006 survey*. Kopenhagen: World Health Organization, Regional Office for Europe.

Currie, C., Zanotti, C., Morgan, A., Currie, D., Looze, M. de, Roberts, C., Samdal, O., Smith, O.R.F. en Barnekow, V. (2012). *Social determinants of health and well-being among young people. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey*. Kopenhagen: WHO Regional Office for Europe.

Dalen, W. van en Kingma, J. (2012). *Ziek van alcohol. Een analyse van de kennis over de gevolgen van alcoholgebruik voor onze gezondheid onder de Nederlandse bevolking*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP).

Dijk, J.J.M. van, Sagel-Grande, H.I. en Toornvliet, L.G. (2006). *Actuele criminologie*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Dornbusch, S.M., Glasgow Erickson, K., Laird, J. en Wong, C.A. (2001). The Relation of Family and School Attachment tot Adolescent Deviance in Diverse Groups and Communities. In: *Journal of Adolescent Research*, 2001, 16, 396 - 422.

Dubbeld, L. (2009). Dronken en delinquent. In: *Secondant*, 5, 20 - 25.

Eijnden, R. van den, Mheen, D. van de, Vet, R., en Vermulst, A. (2011). Alcohol-specific parenting and adolescents' alcohol-related problems: the interacting role of alcohol availability at home and parental rules. In: *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 72(3), 408.

Engels, R.C.M.E. en Vorst, H. van der (2003). The roles of parents in adolescent and peer alcohol consumption. In: *The Netherlands' Journal of Social Sciences*, 39, 53 - 68.

Ennett, S.T., Bauman, K.E., Foshee, V.A., Pemberton, M. en Hicks, K. (2001). Parent-child communication about adolescent tobacco and alcohol use: what do parents say and does it affect youth behaviour? In: *Journal of Marriage and Family*, 63, 48 - 62.

Felson, M. (1998). *Crime and Everyday Life*, 2nd ed. Thousand Oaks (CA): Pine Forge Press.

Felson, R.B., Savolainen, J., Aaltonen, M. en Moustgaard, H. (2008). Is the Association between Alcohol Use and Delinquency Causal or Spurious? In: *Criminology*, 46 (3), 785 - 808.

Felson, R. B., Teasdale, B. en Burchfield, K. B. (2008). The influence of being under the influence. In: *Journal of Research in Crime en Delinquency*, 45, 119 - 141.

Ferwerda, H., Hasselt, N. van, Ham, T. van en Voorham, L. (2012). *De juiste snaar. Professionals met een publieke taak en de omgang met overlast, agressie en geweld als gevolg van alcohol- en/of druggebruik*. Arnhem/Utrecht: Bureau Beke/Trimbos Instituut.

Ferwerda, H., Leiden, I. van, Arts, N. en Hauber, A. (2006). *Halt: Het Alternatief? De effecten van Halt beschreven*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers

Finkenauer, C., Engels, R.C.M.E., Meeus, W. en Oosterwegel, A. (2002). Self and identity in early adolescence. In: Brinthaup, T.M. en Lipka, R.P. (eds.).

Understanding the Self of the Early Adolescent, 25-56. New York: State University of New York Press.

Fishbein, M. (1980). A theory of reasoned action: some applications and implications. In: *University of Nebraska Press*, 27, 65 - 166.

Fishbein, M. en Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading (Mass.): Addison-Wesley.

Franken, F. en Moll, M. (2012). *Registratie onderzoek Alcoholgerelateerde incidenten. Jongeren t/m 24 jaar in de Food Valley regio*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP.

Franx, K. en Bouwmeester, J. (2012). *Opinies en attitudes jeugd en alcohol in noordelijk Noord-Holland*. Programmabureau Integrale Veiligheid Noord-Holland Noord. Juni 2012. Hoorn: IenO Research.

Fulwiler, C., Eckstine, J. en Kalsy, S. (2005). Impulsive-aggressive traits, serotonin function, and alcohol-enhanced aggression. In: *Journal of Clinical Pharmacology*, 45, 94 - 100.

Gemert, F. van en Jong, J.D. de (2010). *Een studie naar het concept groepsdruk*. Den Haag: WODC.

Giancola, P. (2000). Executive functioning: A conceptual framework for alcohol-related aggression. In: *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 8, 576 - 597.

Goossens, F.X., Frijns, T., Hasselt, N.E. van en Laar, M.W. van (2013). *Het Grote Uitgaansonderzoek 2013. Uitgaanspatronen, middelengebruik en risicogedrag onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Gorp, K. van, L. Lemmers en T. Pussen (1998). *Waarom drinken mensen? Een empirische studie naar (sociaal) psychische determinanten van alcoholgebruik*. Woerden: NIGZ.

Graham, K. en Homel, R. (2008.) *Raising the bar: Preventing aggression in and around bars, pubs and clubs*. Cullompton: Willan Publishing.

Groot, I. de en Land, M. van der (2012). *Ingenomen en uitgebaald. Alcohol en geweld in Amsterdamse uitgaanssettings*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, Leerstoel Veiligheid en Burgerschap.

Guo, J., Hawkins, J.D., Hill, K. G. en Abbott, R.D. (2001). Childhood and adolescent predictors of alcohol abuse and dependence in young adulthood. In: *Journal of Studies on Alcohol*, 62, 754 -762.

Halt Nederland (2009). *Halt vernieuwt. Halt-factsheet ketenpartners*. Leiden: Halt Nederland.

Halt Nederland (2010). *Delictsomschrijvingen Halt-waardige feiten*. Utrecht: Halt Nederland.

Halt Nederland (2013a). *Lichte jeugdzaken OM. Met discretionaire bevoegdheid naar Halt*. Utrecht: Halt Nederland.

Halt Nederland (2013b). *Pedagogische visie Halt. "Vroeg Verantwoordelijkheid Versterken"*. Utrecht: Halt Nederland.

Halt Nederland (2013c). *Werkprocesbeschrijving Halt-straf Alcohol en drugs. De methodische aanpak*. Utrecht: Halt Nederland.

Halt Nederland (2013d). *Halt-straf Alcohol. Naar Halt. Wat nu?* Utrecht: Halt Nederland.

Ham, L. en Hope, D. (2003). College students and problematic drinking: A review of literature. In: *Clinical psychological review*, 23, 719 - 759.

Hasselt, N. van (2013). *De explosieve mix in Haren. De invloed van middelengebruik en uitgaanscultuur*. Utrecht: Trimbos-instituut/Centrum Veilig en Gezond Uitgaan.

Hasselt, N. van en Lemmers, L. (2014). *Alcohol en uitgaansgeweld. De stand van zaken*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Hasselt, N. van, Bovens. R. en Bunningen, N. van (2011). Alcohol en agressie: een complexe relatie. In: *Justitiële Verkenningen*, 37(4), 65 -81.

Hasselt, N. van, Laar, M. van, Onrust, S. en Verdurmen, J. (2010). *Preventie van schadelijk alcoholgebruik en drugsgebruik onder jongeren*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Heemskerk, M., Brink, M. van den, Steenhuis, I., Boer, M. de en Breebaart, G. (2011). 'Alcohol een ander verhaal', een gecontroleerde effectevaluatie op de basisschool. In: *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 89(3), 159 - 165.

Hibell, B., Andersson, B., Bjarnason, T., Ahlström, S., Balakireva, O., Kokkevi, A. et al. (2004). *The ESPAD report 2003: alcohol and other drug use among students in 35 european countries*. Stockholm: CAN.

Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, S., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A. et al. (2009). *The 2007 ESPAD report: substance use among students in 35 European countries*. Stockholm: CAN.

Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, S., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A. et al. (2012). *The 2011 ESPAD report: substance use among students in 36 European countries*. Stockholm: CAN.

Higgins, K., McCann, M., McLaughlin, A., McCartan, C. en Perra, O. (2013). Investigating parental monitoring, school and family influences on adolescent alcohol use. In: *Alcohol Insight*, 103.

Hindelang, M.J. (1973). Causes of delinquency: a partial replication and extension. In: *Social Problems*, 20(4), 471 - 487.

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.

Hoof, J. van en Krokke, J. (2011). *Alcoholverkoop aan jongeren. Een landelijk nalevingsonderzoek*. Enschede: Universiteit Twente.

Huizinga, D., Menard, S. en Elliott, D.S. (1989). Delinquency and drug use: Temporal and developmental patterns. In: *Justice Quarterly*, 6, 419 - 455.

Igra, A. en Moos, R.H. (1979). Alcohol use among college students: Some competing hypotheses. In: *Journal of Youth and Adolescence*, 8, 373 - 409.

Jackson, C., Henriksen, L. en Dickinson, D. (1999). Alcohol-specific socialization, parenting behaviours and alcohol use bij children. In: *Journal of Studies on Alcohol*, 60, 362 - 367.

Jimenez, E.Y., Fares, J., Filmer, D., Gauri, V., Gertler, P. en Hasan, A. (2007). *World Development Report 2007: Development and the next generation*. Washington DC: The World Bank.

Johnson, R.E. (1979). *Juvenile delinquency and its origins, an integrated theoretical approach*. Cambridge: University Press.

Jones-Webb, R., Short, B., Wagenaar, A., Toomey, T., Murray, D., Wolfson, M., et al. (1997). Environmental predictors of drinking and drinking-related problems in young adults. In: *Journal of Drug Education*, 27, 67 - 82.

Junger-Tas, J. (1972). *Kenmerken en sociale integratie van jeugddelinquenten*. Brussel: Studiecentrum voor Jeugdmisdadigheid.

Junger-Tas, J., Steketee, M. en Mol, M. (2008). *Achtergronden van jeugddelinquentie en middelengebruik*. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.

Knibbe, R.A., Oostveen, T. en Goor, I. van de (1991). Young people's alcohol consumption in public drinking places: Reasoned behaviour or related to the situation? In: *British Journal of Addiction*, 86 (11), 1425 - 1433.

Kobus, E., Meines, S. en Rixvoort, R. van (2011). *Alcohol en opvoeding*. Zwolle: Hogeschool Windesheim.

Koning, I.M., Eijnden, R.J.J.M. van den, Glatz, T., Verdurmen, J.E.E., Engels, R.C.M.E. en Vollebergh, W.A.M. (2013). Don't Worry! Parental worries, alcohol-specific parenting and adolescents' drinking. In: *Cognitive Therapy and Research*, 37, 1079 - 1088.

Koning, I.M., Vollebergh, W.A.M., Smit, F., Verdurmen, J.E.E., Eijnden, R.J.J.M. van den, Bogt, T.F.M. ter, Stattin, H. en Engels, R. (2009). Preventing heavy alcohol use in adolescents (PAS): cluster randomized trial of a parent and student intervention offered separately and simultaneously. In: *Addiction*, 104, 1669 - 1678.

Kruize, A. en Bieleman, B. (2005). *Alcoholkennis doorgespeeld. Evaluatie alcoholvoorzichting door peers op festivals*. Groningen: Intraval.

Kuntsche, E., Fischer, M. von en Gmel, G. (2008). Personality factors and alcohol use: A mediator analysis of drinking motives. In: *Personality and Individual Differences*, 45 (8), 796 - 800.

Kuppens, J., Nieuwenhuis, A. en Ferwerda, H. (2011). *Los van drank. Procesevaluatie Halt-straft Alcohol*. Den Haag: WODC.

Laar, M.W. van, Cruets, A.A.N., Verdurmen, J.E.E., Ooyen-Houben, M.M.J. van en Meijer, R.F. (2007). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2006*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Laar, M.W. van, Cruets, A.N.N., van Ooyen-Houben, M.M.J., Meijer, R.F. en Brunt, T. (2010). *Nationale Drug Monitor Jaarbericht 2009*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Laar, M.W. van, Cruets, A.A.N., Ooyen-Houben, M.M.J. van, Meijer, R.F., Croes, E.A., Ketelaars, A.P.M., Verdurmen, J.E.E. en Brunt, T. (2013). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2012*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Laar, M. van, Monshouwer, K. en Brink, W. van den (2010). Roken, drinken en blowen door de Nederlandse jeugd. In: *Kind en Adolescent*, 31(4), 204 - 220.

Larsen, H., Overbeek, G., Granic, I. en Engels, R.C.M.E. (2012). The strong effect of other people's drinking: Two experimental observational studies in a real bar. In: *The American Journal on Addictions*, 21, 168 - 175.

Lely, N., van der, Dalen, W., van, Hoof, J. van, Pereira, R.R. (2012). *Alcoholintoxicaties bij jongeren in Nederland. Een onderzoek bij kinderafdelingen in Nederlandse ziekenhuizen*. Leiden/Delft/Utrecht/Leiden/Enschede: NCSK/RdGG/STAP/TNO/Universiteit Twente.

Lempens, A. (2007). *Internetpeiling Attitudes Alcoholgebruik*. Alkmaar: Programmabureau Integrale Veiligheid Noord-Holland Noord.

Leonard, K.E., Quigley, B.M. en Collins, R.L. (2003). Drinking, personality and bar environmental characteristics as predictors of involvement in barroom aggression. In: *Addictive behaviors*, 28, 1681 - 1700.

Linden, J. van der, Knibbe, R.A. en Joosten, J. (2004). *Daders en Slachtoffers aan het woord: een exploratief onderzoek naar uitgaansgeweld*. Maastricht: Universiteit Maastricht.

Linden, J. van der, Knibbe, R.A., Verdurmen, J.E.E. en Dijk, A.P. van (2004). *Geweld bij uitgaan op straat: algemeen bevolkingsonderzoek naar de invloed van alcohol- en drugsgebruik*. Maastricht: Universiteit Maastricht.

Looze, M.E. de (2013). *Young, wild and free? The social and cultural context of adolescent risk behavior*. Utrecht: Universiteit van Utrecht.

Malmberg, M., Overbeek, G., Monshouwer, K., Lammers, J., Vollebergh, W.A. Engels, R.C. (2010). Substance use risk profiles and associations with early substance use in adolescence. In: *Journal of Behavioral Medicine*, 33 (6), 474 - 485.

Mares, S.H.W., Vorst, H. van der, Engels, R.C.M.E. en Lichtwarck-Aschoff, A. (2011). Parental alcohol use, alcohol-related-problems and alcohol-specific attitudes, alcohol-specific communication and adolescent excessive alcohol use and alcohol-related problems: An indirect path model. In: *Addictive Behaviors*, 36, 209 - 216.

Maruna, S. (2001). *Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild their Lives*. Washington: APA.

Merckelbach, H., Giesbrecht, T., Jelicic, M. en Smeets, T. (2010). Kretenzers in surveys: het probleem van onzorgvuldige respondenten. In: *Tijdschrift voor psychiatrie*, 52 (2010) 9, 663 - 669.

Miedema, M. (2010). *Alcoholmatigingsproject Jeugd in de Achterhoek: Evaluatie van een community-interventie: perceptie van ouders op het alcoholgebruik van tieners*. Wageningen: Universiteit Wageningen.

Minister van Justitie (1995). *Besluit aanwijzing Halt-feiten*. Den Haag: Ministerie van Justitie.

Ministerie van Justitie (1999). *Eenheid van begrip III*. Den Haag: Directoraat-Generaal Preventie, Jeugd en Sancties.

Monshouwer, K., Verdurmen, J., Dorsselaer, S., Smit, E., Gorter, A., Vollebergh, W. (2008). *Jeugd en riskant gedrag 2007. Kerngegevens uit het Peilstationonderzoek Scholieren*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Moorman, N. (2009). *Draaiboek 'Boete of Kanskaart' Halt-straaf Leerstraaf Alcohol*. Apeldoorn: GGD Gelre-IJssel.

Muller, E., Zannoni, M., Ammerlaan, K., Schaap, S., Uildriks, N., Varst, L. van der, Ferwerda, H., Ham, T. van, Leiden I. van en Adang, O. (2010). *Ordeverstoringen en groepsgeweld bij evenementen en grootschalige gebeurtenissen. Scherpte en Alertheid*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Nagel, B.J., Schweinsburg, A.D., Phan, V. en Tapert, S.F. (2005). Reduced hippocampal volume among adolescents with alcohol use disorders without psychiatric comorbidity. In: *Neuroimaging*, 139, 181 - 190.

Nieuwenhuizen, N. van den, Diemers, J. en Planken, M. (2011). *Alcoholopvoeding. Durf Nu! Onderzoek onder ouders in regio Nijmegen*. Nijmegen: IrisZorg en GGD.

Norman, P., Bennett, P. en Lewis, H. (1998). Understanding binge drinking among young people: an application of the Theory of Planned Behaviour. In: *Health Education Research*, 13(2).

Novadic-Kentron (2011). *De anatomie van verslaving. Alcohol en drugs van top tot teen*. In: *Inzien*, 11, 2.

Petraitis, J., Flay, B. en Miller, T. (1995). Reviewing Theories of Adolescent Substance Use: Organizing Pieces in the Puzzle. In: *Psychological Bulletin*, 117 (1), 67 - 86.

Pihl, R.O. en Peterson, J.B. (1995). Drugs and aggression: correlations, crime and human manipulative studies and some proposed mechanisms. In: *Journal of Psychiatric Neurosciences*, 20, 141 - 149.

Pihl, R.O. en Sutton, R. (2009). Drugs and alcohol readily mix. So what now? In: *Substance Use Misuse*, 44, (9 - 10), 1118 - 2203.

Pos, S. en Hekkink, C. (2004). *Review 'Determinanten van alcoholgebruik bij volwassenen' - versie december 2004*. Woerden: NIGZ.

Reiss, A.J. en Roth, J.A. (1993). Alcohol, other psychoactive drugs and violence. In: Reiss, A.J. en Roth, J.A. (Eds.), *Understanding and preventing violence*. Washington, DC: National Academy Press.

Reyna, V.F. en Farley, F. (2006). Risk and rationality in adolescent decision making. Implications for theory, practice and public policy. In: *Psychological Science in the Human Interest*, 7(1), 1 - 44.

Roerecke, M. en Rehm, J. (2011). Ischemic heart disease mortality and morbidity rates in former drinkers: a meta-analysis. In: *American Journal of Epidemiology*, 173 (3), 245 - 258.

Roodbeen, R., Joe Lie, K. en Schelleman-Offermans, K. (2014). *Alcoholverkoop aan jongeren 2013. Ontwikkeling in de landelijke naleving van de leeftijdsgrenzen*. Nijmegen: Nuchter, Kenniscentrum Leeftijdsgrenzen

Scheier, L. (2001). Etiologic studies of adolescent drug use: a compendium of data resources and their implications for prevention. In: *The journal of primary prevention*, 22(2), 125 - 168.

Schelleman-Offermans, K. (2012). *Growing up getting drunk. Development and prevention of adolescent alcohol use*. Maastricht: Universiteit Maastricht.

Schrijvers, C.T.M. en Schoemaker, C.G. (2008). *Spelen met gezondheid: leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd*. Bilthoven: RIVM.

Schrijvers, C.T.M. en Schuit, A.J. (2010). *Middelengebruik en seksueel gedrag van jongeren met een laag opleidingsniveau. Aangrijpingspunten voor preventie*. Bilthoven: RIVM.

Smetana, J.G., Metzger, A., Gettmann, D.C. en Campione-Barr, N. (2006). Disclosure and Secrecy in Adolescent-Parent Relationships. In: *Child Development*, 77, 201 - 217.

Smit, E., Verdurmen, J. Monshouwer, K. en Smit, F. (2008). Family interventions and their effect on adolescent alcohol use in general populations; a meta-analysis of randomized controlled trials. In: *Science Direct, Drug and Alcohol Dependence*, 97 (2008), 195 - 206.

Snoek, A., Wits, E. en Stel, J. van der (2010). *Kwetsbare groepen jeugdigen en (probleematisch) middelengebruik: visie en interventiematrix*. Rotterdam: IVO.

Spijkerman, R., Eijnden, R.J.J.M. van den, Vitale, S. en Engels, R.C.M.E. (2004). Explaining adolescents' smoking and drinking behavior: The concept of smoker and drinker prototypes in relation to variables of the theory of planned behavior. In: *Addictive Behaviors*, 29, 1615 - 1622.

Stattin, H. en Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. In: *Child Development*, 71, 1072 - 1085.

Steele, C.M. en Josephs, R.A. (1990). Alcohol myopia: its prized and dangerous effects. In: *American Psychologist*, 45, 921 - 933.

Steketee, M., Jonkman, H., Berten, H. en Vettenburg, N. (2013). *Alcohol use among adolescents in Europe. Environmental Research and Preventive Actions*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (2010). *SWOV-Factsheet Rehabilitatiecursussen voor verkeersdeelnemers*. Den Haag: SWOV.

Sundell, L., Salomaa, V., Vartiainen, E., Poikolainen, K. en Laatikainen, T. (2008). Increased stroke risk is related to a binge-drinking habit. In: *Stroke*, 39 (12), 3179 - 3184.

Tapert, S. en Schweinsburg, A.D. (2005). The human adolescent brain and alcohol use disorders. In: Galanter, M. (ed.). *Recent developments in alcoholism: vol. XVII*. Washington D.C.: American Psychiatric Press.

Taylor, S.E. (2003). *Health psychology (5th ed.)* Boston: McGraw-Hill.

Testa, M., Livingston, J.A. en Collins, R.L. (2000). The role of women's alcohol consumption in evaluation of vulnerability to sexual aggression. In: *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 8, 185 - 191.

Tildesley, E.A. en Andrews, J.A. (2008). The development of children's intentions to use alcohol: Direct and indirect effects of parent alcohol use and parenting behaviors. In: *Psychology of Addictive Behaviors*, 22, 326 - 339.

Verdurmen, J., Monshouwer, K., Dorsselaer, S. van , Bogt, T. ter en Vollebergh, W. (2005). Alcohol use and mental health in adolescents: Interactions with age and gender-findings from the Dutch 2001 Health Behaviour in School-Aged Children survey. In: *Journal of Studies on Alcohol*, 66 (5), 605 - 609.

Verdurmen, J., Monshouwer, K., Dorsselaer, S. van, Vermeulen, E., Lokman, S. en Vollebergh, W. (2012). *Jeugd en riskant gedrag 2011: kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek scholieren: roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Verdurmen, J., Vermeulen-Smit, E., Dorsselaer, S. van, Monshouwer, K., Schulten, I. (2012a). *Ouders over opvoeding ten aanzien van roken, alcohol, cannabis en internet 2011: kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek Ouders*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Vet, R. en Eijnden, R. van den (2007). *Het gebruik van alcohol door jongeren en de rol van ouders: resultaten van twee metingen*. Rotterdam: IVO.

Visser, L., Winter, A.F. de, Veenstra, R., Verhulst, F.C. en Reijneveld, S.A. (2013). Alcohol use and abuse in young adulthood: Do self-control and parents perceptions of friends during adolescence modify peer influence? In: *Addictive Behaviors*, 38, 2841 - 2846.

Vorst, H. van der, Burk, W.J. en Engels, R.C.M.E. (2010). The role of parental alcohol-specific communication in early adolescents' alcohol use. In: *Drug and Alcohol Dependence*, 111, 183 - 190.

Vorst, H. van der, Engels, R.C.M.E., Meeus, W. en Deković, M. (2006). The impact of alcohol-specific rules, parental norms about early drinking and parental alcohol use on adolescents' drinking behavior. In: *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47 (12), 1299 - 1306.

Vorst, van der, H., Engels, R.C.M.E., Deković, M., Meeus, W. en Vermulst, A. (2007). Alcoholspecific rules, personality and adolescents' alcohol use: a longitudinal person-environment study. In: *Addiction*, 102, 1064 - 1075.

Vorst, H. van der, Engels, R.C.M.E., Meeus, W., Deković, M. en Leeuwe, J. van (2005). The role of alcohol-specific socialization in adolescents' drinking behaviour. In: *Addiction*, 100, 1464 - 1476.

Warr, M. (2002). *Companions in crime – the social aspects of criminal conduct*. Cambridge UK: Cambridge University Press.

Wartna, B.S.J., Blom M. en Tollenaar, N. (2011). *De WODC-Recidivemonitor, Memorandum 2011-3, 4e, herziene versie*. Den Haag: WODC.

Weenink, D. (2011). Delinquent behavior of Dutch rural adolescents. In: *Journal of Youth and Adolescence*, 40 (9), 1132 - 1146.

Weingart, S. en Bovens, R. (2011a). *Trainersmap Halt-straf Alcohol. Handleiding en draaiboek Leertraject Halt-straf Alcohol*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Weingart, S. en Bovens, R. (2011b). *Werkmap Jongeren. Halt-straf Alcohol*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Wells, S. en Graham, K. (2003). Agression involving alcohol: relationship to drinking patterns and social context. In: *Addiction*, 98, 33 - 42.

White, H.R. (1990). The drug use-delinquency connection in adolescence. In: Weisheit, R. (Ed.), *Drugs, crime and criminal justice*, 215 - 256. Cincinnati: Anderson Publishing Co.

White, H.R. (1997). Alcohol, illicit drugs and violence. In: Stoff, D.M., Breiling, J. en Maser, J.D. (Ed.), *Handbook of antisocial behavior*, 511 - 523. New York: Wiley.

White, H.R. en Gorman, D.M. (2000). Dynamics of the drug-crime relationship. In: LaFree, G. (Ed.), *Criminal justice 2000: the nature of crime: continuity and change* (pp. 151-218). Washington, D.C.: U.S. Department of Justice.

White, H.R., Tice, P.C., Stouthamer-Loeber, M. en Loeber, R. (2002). Illegal acts committed by adolescents under the influence of alcohol and drugs. In: *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 39, 131 - 152.

White, H.R., Lee, C., Mun, E.Y. en Loeber, R. (2012). Developmental co-occurrence of alcohol use and persistent serious violent offending among African American and Caucasian young men. In: *Criminology*, 50, 391 - 426.

Zinberg, N.E. (1984). *Drug, set and setting*. Yale: University Press.

Zundert, R.M. van, Vorst, H. van der, Vermulst, A.A en Engels, R.C.M.E. (2006). Pathways to alcohol use among Dutch students in regular education and education for adolescents with behavioral problems: the role of parental alcohol use, general parenting practices, and alcohol-specific parenting practices. In: *Journal of Family Psychology*, 20, 456 - 467.

Bijlagen

Bijlage 1: Folder Halt- straf Alcohol

Hieronder staat de integrale tekst van de folder 'Halt- straf Alcohol. Naar Halt. Wat nu?' (Halt Nederland, 2013d). Deze folder is bestemd voor jongeren en ouders.¹

De politie heeft je verwezen naar Halt voor een delict waarbij alcohol een rol speelde. Dat betekent dat je een Halt- straf krijgt. In deze folder lees je hoe de Halt- straf Alcohol eruitziet en wat er van jou wordt verwacht.

Waarom naar Halt?

In Nederland mag je, als je jonger bent dan 16 jaar, geen alcohol kopen of het in de openbare ruimte bij je hebben. Ben je jonger dan 18 jaar dan mag je geen sterke drank kopen.² Alcohol is vooral bij jonge mensen slecht voor de hersenen en het lichaam. Door het gebruik van alcohol vervagen grenzen. Veel delicten worden dan ook gepleegd terwijl de dader onder invloed is. Daarom is er een speciale Halt- straf voor alcoholgebruik. Naast de normale straf volg je ook een leerprogramma (bij een instelling voor verslavingszorg) waarin jij en je ouders voorlichting krijgen over alcohol.

Jij bent zelf verantwoordelijk voor je daden. Bij Halt krijg je de kans om recht te zetten wat je verkeerd hebt gedaan. Door te leren van je fouten voorkom je dat je opnieuw in de problemen komt.

Wat doe je tijdens een Halt- straf Alcohol?

De Halt- straf Alcohol start met een brief naar je ouders. Daarna kom je samen met je ouders op gesprek. Tijdens dit gesprek bespreken jullie met de Halt- medewerker wat er is gebeurd. Ook wordt de straf bepaald. Meestal bestaat de straf uit:

- gesprekken met jou en je ouder(s)/verzorger(s)
- excuus aanbieden aan het slachtoffer
- indien van toepassing: vergoeden van de schade
- een leeropdracht (bij de verslavingszorg).
- soms krijg je ook een werkopdracht.

1. Waar in deze folder 'ouders' staat, worden ook verzorgers en begeleiders bedoeld.

2. Per 1 januari 2014 moet je minstens 18 jaar zijn om alcohol te mogen kopen of het in de openbare ruimte bij je te hebben.

Voor je ouders

U heeft een actieve rol in de Halt- straf van uw kind. Halt kijkt samen met u wat er nodig is om uw kind te laten inzien wat de gevolgen zijn van zijn/haar alcoholgebruik. Het is belangrijk dat u aanwezig bent bij de gesprekken en uw kind begeleidt bij het maken van goede afspraken voor de toekomst. Ter ondersteuning nodigt Halt u uit voor speciale ouderbijeenkomsten, samen met ouders met vergelijkbare ervaringen. Daar hoort u meer over de Halt- straf, krijgt u voorlichting over de risico's van alcoholmisbruik en tips voor het maken van afspraken met uw kind. Zo helpt u uw kind verantwoord om te gaan met alcohol. Halt ondersteunt u hierbij graag tijdelijk in uw rol van opvoeder.

Meer aan de hand?

Misschien kwam je met de politie in aanraking omdat je problemen hebt. Halt praat daarom ook met je over thuis, je school, je vrienden en je vrijetijdsbesteding. Als blijkt dat er problemen zijn, brengt Halt jou en je ouders in contact met een organisatie die kan helpen om de problemen op te lossen.

Wanneer is de straf klaar?

Halt biedt je de kans om je strafbare gedrag recht te zetten zonder dat dit langdurige gevolgen heeft. Heb je je aan alle afspraken gehouden en de opdracht(en) goed afgerond? Dan is jouw straf klaar en kom je niet in aanraking met Justitie. Zo voorkom je een justitiële aantekening. Als je toch niet naar Halt wilt nadat je bent verwezen of je afspraken niet nakomt, dan stopt Halt met jouw straf. Je zaak kan dan worden doorgestuurd naar de officier van justitie.

Privacy

Om de Halt- straf goed te kunnen uitvoeren, registreert Halt je persoonsgegevens. Ook de gegevens van je ouders en anderen die betrokken zijn bij de Halt- straf komen in onze documenten terug. Als het nodig is, deelt Halt deze gegevens met organisaties waarmee Halt samenwerkt, zoals de politie en de Raad voor de Kinderbescherming. Als dit het geval is, bespreekt Halt dat altijd eerst met jou en je ouders. Halt legt niet méér gegevens vast dan nodig is. Voor meer informatie zie privacywegwijzer.nl.

Meer informatie

Halt heeft vestigingen in het hele land en is aanwezig in alle politieregio's. Op www.halt.nl vind je meer informatie over Halt en de contactgegevens van de vestigingen.

Bijlage 2: Inhoudsbeschrijving leeropdracht

Module	Onderdeel	Verkorte inhoudsbeschrijving
<i>Informatie- bijeenkomst ouders</i>	1. Introductie	Op gemak stellen, uitleg over het programma. Vertrouwelijkheid benadrukken
	2. Kennismaking en info over het leertraject	Onderling kennismaken, open sfeer creëren, informatie over het doel en werkwijze van de bijeenkomst
	3. Informatie over alcohol	Ouders informatie geven over alcohol en alcoholgebruik via de zogenaamde Kennisquiz
	4. Toen en nu	Verskil tussen eigen alcoholgebruik als jongere en dat van hun kinderen nu duiden
	5. Informatie over puberteit	- Bewust worden van risico's alcoholgebruik bij jongeren en stoppen van alcoholgebruik danwel stimuleren van verantwoord alcoholgebruik - Puberteitinformatie om de weerbaarheid van de ouder te vergroten
	6. Motieven van gebruik en invloed ouders	- Bewust worden van risico's alcoholgebruik bij jongeren en stoppen van alcoholgebruik danwel stimuleren van verantwoord alcoholgebruik - Tips voor ouders meegeven
	7. Waarden en normen: stellingenspel	Verhelderen van waarden en normen van ouders over alcoholgebruik binnen de opvoeding
	8. Praten met een puber	Het verstrekken van handvatten in gespreksvoering
	9. Praten met een puber in de praktijk	- Weerbaarheid opvoeder vergroten - Handvatten in gespreksvoering verstrekken - Handvatten in regels stellen en begeleiden puber meegeven
	10. Evaluatie en afsluiting	- Afsluiting van de avond - Informatie over huiswerkopdracht jongere

<i>Eerste jongeren-bijeenkomst</i>	1. Introductie	Kennismaken met de trainer, informatie over de inhoud, doel en werkwijze van de bijeenkomst
	2. Kennismaking	Onderling kennismaken
	3. Dronken voelen en de afbraak van alcohol	Bewustzijn creëren over: - het verband tussen het alcoholgebruik en het feit (hoe hoog was het promillage) - de invloed van alcohol versus het onder invloed zijn van alcohol (hoe lang duurt de afbraak van alcohol) - kennis over (de afbraak van) alcohol
	4. Kennisquiz	Kennis over alcohol vergaren en de gevolgen ervan toetsen aan de hand van een interactieve Powerpointpresentatie. Mythes over alcohol wegnemen.
	5. Eigen gebruik	Rekenblad met aantallen genuttigde glazen in een normale week invullen. Zicht op de hoeveelheid gebruikte alcohol en de omstandigheden waarin gedronken wordt
	6. Drinkmomenten	Via een werkblad met GGGG-schema zicht geven op de effecten van alcoholgebruik op het gedrag. Bewustzijn creëren over de eigen invloed op het verloop van gebeurtenissen en keuzemomenten herkennen
	7. Bespreking huiswerkopdracht	Verplichte huiswerkopdrachten toelichten. Eventueel een afspraak voor een telefoongesprek maken
	8. Evaluatie en afsluiting	Vragen of er onduidelijkheden zijn en vragen naar mening over de eerste bijeenkomst
<i>Tussenfase</i>	Huiswerkopdracht	Kennis over alcohol(gebruik) vergroten en actief reflecteren op eigen alcoholgebruik
	Telefonisch contact (facultatief)	Persoonlijk gesprek tussen trainer en jongere waarin voortgang van en verheldering op het huiswerk wordt besproken. Navragen over alcoholgebruik

<i>Tweede jongeren-bijeenkomst</i>	1. Introductie	Informatie over het programma en controle huiswerkopdracht
	2. Bespreking huiswerkopdracht	Door het huiswerk te bespreken wordt: - risico/effect alcoholgebruik herhaald - inzicht in eigen keuzemomenten beoogd - inzicht in eigen alcoholgebruik gegeven
	3. Zeg ik "nee"?	Vorbereiding op rollenspel/film in onderdeel 4. In een rollenspel staan jongeren in een kring om te leren "nee" zeggen. Aspecten als groepsdruk, karakter deelnemer en stoer doen komen aan bod
	4. "Nee"-zeggen en dan?	Jongere leert via rollenspel of film dat "nee" zeggen niet altijd gemakkelijk is en krijgt handvatten om minder of niet te drinken
	5. Motieven en voor- en nadelenbalans	Via werkblad 'De Balans' worden voor- en nadelen van alcohol opgeschreven. Het doel is drieledig: - een jongere ziet de voor- en nadelen van alcohol - twijfel creëren over oorspronkelijke drinkmotivatie - reflecteren op eigen gedrag door jongere
	6. Het besluit	De jongere neemt een reëel besluit over zijn toekomstige alcoholgebruik en ziet de valkuilen, kansen en belemmeringen om dit uit te voeren
	7. Evaluatie en afsluiting	Samen met jongeren wordt de training geëvalueerd en afgesloten. Er wordt een evaluatieformulier ingevuld (drie dingen noemen die een jongere geleerd heeft, onderdelen van de training beoordelen en een totaalcijfer voor de leeropdracht).

Bron: Weingart en Bovens (2011a).

Bijlage 3: Onderzoeksprotocol

Onderzoeksprotocol Halt-straft Alcohol (HA)

Dit is het protocol dat u als Halt-medewerker moet volgen voor het onderzoek naar de effectiviteit van de HA, dat in opdracht van het Ministerie van Justitie wordt uitgevoerd. In dit protocol wordt uitgelegd wat de achtereenvolgende stappen inhouden. Aan het eind van dit protocol staan de verschillende stappen die hier beschreven worden in een stroomschema weergegeven.

De onderzoeksopzet

In de effectevaluatie wordt gekeken in hoeverre de HA bij jongeren effectief is in termen van alcoholkennis, attitude van jongeren, drinkgedrag en delictgedrag. Bij ouders gaat het om kennis en opvoedingsgerelateerde attitude.

Voor het onderzoek leggen we drie vragenlijsten (voor-, tussen- en nameting) voor aan zowel jongeren als een van hun ouders/verzorgers, in een periode van een half jaar (van het intakegesprek bij Halt tot een half jaar daarna). De jongeren en ouders/verzorgers worden opgesplitst in een experimentele groep (die de HA in het geheel volgt) en een controlegroep (die de HA, op een kort gesprek bij Halt na, niet volgt). In de volgende tabel is te zien op welk moment en hoe de vragenlijst door de Halt-medewerker wordt aangeleverd:

Type respondent	Soort vragenlijst	Moment van invullen	Hoe aan te leveren
Jongeren			
<i>Experimentele groep</i>	Voormeting	Tijdens Halt-intake	In persoon
	Tussenmeting	Tijdens eindgesprek Halt	In persoon
	Eindmeting	Een half jaar na de Halt-intake	Per post
<i>Controlegroep</i>	Voormeting	Tijdens Halt-intake	In persoon
	Tussenmeting	Zes weken na de Halt-intake	Per post
	Eindmeting	Een half jaar na de Halt-intake	Per post
Ouders/verzorgers			
<i>Experimentele groep</i>	Voormeting	Tijdens de Halt-intake	In persoon
	Tussenmeting	Tijdens eindgesprek Halt	In persoon
	Eindmeting	Een half jaar na de Halt-intake	Per post
<i>Controlegroep</i>	Voormeting	Tijdens de Halt-intake	In persoon
	Tussenmeting	Zes weken na de Halt-intake	Per post
	Eindmeting	Een half jaar na de Halt-intake	Per post

De experimentele groep moet dus twee vragenlijsten bij Halt invullen, de controlegroep één. De nameting (voor de experimentele groep) en de tussen- en eindmeting (voor de controlegroep) zullen per post worden toegestuurd. Het voorleggen (in persoon of per post) van vragenlijsten is niet het enige dat van de Halt-medewerker gevraagd wordt voor de effectmeting. We gaan hierna gedetailleerd en chronologisch in op alle handelingen.

De procedure

Vijf belangrijke opmerkingen vooraf

1. Het is belangrijk om bij ouders/verzorgers zo min mogelijk ruchtbaarheid te geven aan het gegeven dat ongeveer de helft van de jongeren (en ouders/verzorgers) de HA niet doorloopt. We willen namelijk voorkomen dat in de drie regio's gaat 'rondzingen' dat jongeren de kans hebben hun 'straf' te ontlopen. Daarom is ook besloten om ouders en jongeren geen informatiefolder over het onderzoek te verstrekken. Indien nodig (bijvoorbeeld bij protesterende ouders), kunt u de contactgegevens van een onderzoeker van Bureau Beke doorgeven: Jos Kuppens, 026-443 8619, j.kuppens@beke.nl.
2. Bureau Beke werkt nauw samen met een contactpersoon bij iedere deelnemende Halt-regio (Gelderland, Brabant en Twente). Indien je als Halt-medewerker vragen hebt, kun je die aan de contactpersoon of aan Jos Kuppens van Bureau Beke stellen.
3. Een hoge respons van jongeren en hun ouders is een belangrijke voorwaarde voor het welslagen van de effectevaluatie. In ieder geval geldt voor alle respondenten dat de voormeting direct na het **welkomstwoord** van het intakegesprek bij Halt wordt ingevuld. Alleen de jongeren en ouders/verzorgers in de experimentele groep vullen vervolgens de tussenmeting tijdens het eindgesprek bij Halt in. Voor de tussenmeting van de controlegroep en alle eindmetingen wordt van de Halt-medewerkers soms het nodige gevraagd om de respondenten aan te sporen de vragenlijst in te vullen (bijvoorbeeld: herinneringsbrief en nabellen).
4. Om een overzicht van de stand van zaken voor iedere jongere en zijn ouders/verzorgers te houden, zit op de omslag van ieder dossier een zogenaamd 'Stappenplan' geplakt. Daarop staan alle achtereenvolgende stappen die afgevinkt kunnen worden en is snel te zien in welke fase ieder dossier zich bevindt. Wanneer de datum van het intakegesprek bekend is, is het mogelijk om op het Stappenplan ook direct de data voor de vervolgstappen aan te geven.

5. Om de verdeling over de experimentele groep en de controlegroep zo objectief mogelijk te laten plaatsvinden, zal er enkel door Bureau Beke beslist worden welke jongere in welke onderzoeksgroep wordt ingedeeld. Om vergelijkbare groepen te maken, wordt daarbij een zo goed mogelijke verdeling van groeps- en solodelicten gemaakt.

Hierna volgen de stappen die **achtereenvolgens** moeten worden doorlopen voor iedere jongere en zijn of haar ouder/verzorger. Het is belangrijk om geen enkele stap over te slaan. We gaan er daarbij van uit, dat de drie de regio's de standaard-Halt-procedure volgen ten aanzien van het uitnodigen van jongeren en hun ouders/verzorgers. De stappen moeten voornamelijk door Halt-medewerkers uitgevoerd worden en in een enkel geval door de trainer van de instelling voor verslavingszorg. Dit laatste wordt apart vermeld.

Fase A: voorfase (pre-screening en toewijzing)

Stap A1: doorverwijzing vanuit politie en pre-screening

Dit verloopt voor de doorverwijzing vanuit de politie conform de bestaande procedure bij Halt. De pre-screening betreft:

- schadevergoeding betalen: normale procedure HA, jongere **niet** meenemen in het onderzoek;
- jongeren die recidiveren: normale procedure, jongere **niet** meenemen in het onderzoek;
- jongeren met meer uren (>9 uur) dan voor HA staat: extra uren **kwijtschelden** en de jongere wel meenemen in het onderzoek. Hierover geen melding doen naar jongere en ouder/verzorger.

Stap A2: jongere en ouder/verzorger uitnodigen

Dit verloopt conform de bestaande procedure bij Halt.

Stap A3: toewijzing jongeren aan controle- of experimentele groep

De contactpersoon bij Halt mailt naar Bureau Beke of het een individueel of groepsdelict betreft. Beke wijst de jongere en ouders/verzorgers binnen twee werkdagen toe aan de controle- of experimentele groep via een retourmail. Op het moment dat de jongeren en ouders op de afspraak komen, is bekend in welke onderzoeksgroep zij worden ingedeeld.

Stap A4: naam aan dossiernummer koppelen

In Excel worden door de contactpersoon bij Halt persoonsgegevens van de jongere gekoppeld aan het dossier met een uniek codenummer. Bureau Beke levert het Excelformat aan. Het gaat dan om naam jongere, leeftijd, geslacht, het delict waarvoor de jongere is doorverwezen, individueel/groepsdelict, datum gepleegd

delict, datum intakegesprek en attitude van de jongere. De uiteindelijk ingevulde Excellijst wordt aan het eind van de effectevaluatie aan Bureau Beke verstrekt, waarbij de kolom 'Naam jongere' verwijderd wordt door de contactpersoon. Voor het gemak worden in de Excelformat automatisch de data aangegeven wanneer de tussenmeting (voor de controlegroep) en de eindmeting (voor beide groepen) verzonden moeten worden.

Intermezzo: rode en groene dossiermappen

Er zijn twee soorten dossiermappen, rode en groene. De rode dossiermappen zijn voor de jongeren en ouders/verzorgers in de EXPERIMENTELE groep, de groene dossiermappen zijn voor de jongeren en ouders/verzorgers in de CONTROLEgroep. De dossiers hebben allemaal een unieke code, opgedeeld naar de onderzoeksregio's en de twee groepen. Als voorbeeld wordt de volgende code gebruikt: TE-088. Dit staat voor een dossier uit Twente, Experimentele groep, het **88-ste** dossier.

Op de mappen staat een 'Stappenplan' waarop na iedere uitgevoerde stap een aantekening gezet moet worden. Meestal is dit het plaatsen van een vinkje, maar regelmatig wordt gevraagd naar een datum van de uitgevoerde stap en een berekening van de datum van de volgende uit te voeren stap. Bijvoorbeeld: wanneer bekend is dat het intakegesprek, en dus het invullen van de voormeting, op 12 april 2012 plaatsvindt, kan op het Stappenplan al aangegeven worden dat het opsturen van de tussenmeting zes weken daarna (dus op 24 mei 2012) en de eindmeting een half jaar daarna (dus op 12 oktober 2012) moet plaatsvinden. Mochten die data in het weekend vallen, dan worden de stukken de eerste werkdag daarop verstuurd. Het is dan aan de Halt-medewerker zelf, eventueel samen met de contactpersoon van Halt, om nauwkeurig (bijvoorbeeld in Outlook of op de telefoon) bij te houden wanneer de volgende stap gezet moet worden.

Fase B: het intakegesprek bij Halt

Stap B1a: aankondiging onderzoek

Na het welkomstwoord zegt de Halt-medewerker:

*'In opdracht van het Ministerie van Veiligheid en Justitie loopt een **anoniem** onderzoek naar de Halt-*straf Alcohol*. Hiervoor vragen we u om medewerking.'*

Stap B1b: niet-verschijnen jongere en/of ouder/verzorger

Als beiden niet komen opdagen of een van de twee niet, dan moet een nieuwe afspraak met de jongere en zijn ouders gemaakt worden.

Stap B2: vragen om deel te nemen aan het onderzoek en invullen voormeting

De Halt-medewerker vraagt of de jongere en zijn ouder/verzorger willen deelnemen. Dit betekent drie keer een anonieme vragenlijst invullen.

Indien ze instemmen:

- Jongere én ouder/verzorger van zowel controle- als experimentele groep tekenen **instemmingsbrief** (in tweevoud opmaken en ondertekenen, één exemplaar voor jongere en zijn ouders/verzorgers, één exemplaar voor in het dossier).

Indien de jongere en/of de ouder/verzorger weigert, twee mogelijkheden:

1. Jongere en/of ouder/verzorger weigert deel te nemen aan het onderzoek, maar niet de HA: jongere en ouder/verzorger volgen gewoon het leerproject. Halt-medewerker vult **weigeringsformulier** in. Weigeringsformulieren in een aparte map verzamelen en aan het eind van de effectevaluatie aan Bureau Beke overhandigen.
2. Een van beiden weigert deel te nemen aan de HA: dit verloopt conform de bestaande procedure bij Halt, **geen** weigeringsformulier invullen.

Daarna vragenlijst **voormeting ouders** en **voormeting jongeren** ter invulling voorleggen aan de mensen die instemmen (zowel controle- als experimentele groep). **De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer.** Bij het invullen van de vragenlijst letten op twee zaken:

1. De jongere en zijn ouder/verzorger mogen niet overleggen tijdens het invullen van de vragenlijst.
2. De jongeren en zijn ouder/verzorger moeten de vragenlijst zo zelfstandig mogelijk invullen, zonder hulp van de Halt-medewerker. Eventuele uitleg zo summier mogelijk, zonder te sturen op antwoorden.

Stap B3: aankondiging controle- of experimentele groep

Het volgende vermelden: 'zowel u als uw kind neemt deel aan een onderzoek naar de Halt-straf Alcohol. Daarvoor worden deelnemers ingedeeld in twee groepen: een groep die de HA volgt en een groep die de HA niet volgt. Beide groepen moeten in een half jaar drie vragenlijsten invullen. U bent ingedeeld in de groep die de HA wel/niet (**keuze maken**) volgt.'

Twee zaken nog vermelden:

1. Aangeven dat de ouder/verzorger die nu aanwezig is alle vragenlijsten moet invullen;
2. **Voor de controlegroep:** met nadruk aangeven dat het niet-invullen van de metingen leidt tot het alsnog moeten volgen van een Halt-straf.

Stap B4: intakegesprek Halt met de experimentele groep (jongere en zijn ouder/verzorger) uitvoeren

Dit verloopt conform de bestaande procedure bij Halt.

Fase C: invullen vragenlijst trainer instelling verslavingszorg

Stap C1: naam jongere en zijn ouder/verzorger in de experimentele groep doorgeven aan de trainer van de instelling voor verslavingszorg

Dit verloopt conform de bestaande procedure bij Halt. Om te voorkomen dat een trainer weet of een jongere geweigerd heeft aan het onderzoek deel te nemen, moet de trainer voor alle jongeren en hun ouders/verzorgers een vragenlijst invullen.

Stap C2: invullen vragenlijst door trainers

De trainers van de jongere en de trainer van de ouder/verzorger vullen direct na afloop van de training gezamenlijk één vragenlijst per jongere en zijn ouder/verzorger in (**vragenlijst trainers**). De naam van de jongere wordt in de rechterbovenhoek van de vragenlijst gezet en naar de Halt-medewerker teruggestuurd. De Halt-medewerker kijkt of de jongere deelneemt aan het onderzoek. Indien wel: vragenlijst in dossier voegen en naam jongere van de vragenlijst scheuren (vanwege de anonimiteit). Indien niet: vragenlijst vernietigen.

Fase D: invullen tussenmeting tijdens eindgesprek Halt (E-groep)/thuis (C-groep)

Let op: de tussenmetingen voor de experimentele groep zijn niet gelijk aan die van de controlegroep, dus de vragenlijsten nauwgezet uit de dossiers halen!

Stap D1a: eindgesprek Halt (invullen vragenlijst, voor jongere en zijn ouder/verzorger experimentele groep)

Na het eindgesprek vult de jongere en zijn ouder/verzorger de tussenmetingen jongere en ouder/verzorger in (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer**).

Stap D1b: toezenden tussenmeting jongere en ouder/verzorger controle groep

Zes weken na het intakegesprek stuurt de Halt-medewerker per post de tussenmeting naar de jongere. Op de **introdactiebrief tussenmeting jongere** de datum invullen, de naam van de jongere invullen en een handtekening plaatsen. In een A4-envelop van Halt de introductiebrief, de tussenmeting (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer**) en een retourenvelop met antwoordnummer voegen. Op het Stappenplan aangeven op welke datum de tussenmeting is verzonden.

Op hetzelfde moment stuurt de Halt-medewerker per post de tussenmeting aan de ouder/verzorger die tijdens het intakegesprek de voormeting heeft ingevuld. Op de **tussenmeting ouder/verzorger** de datum invullen, de naam van de jongere invullen en een handtekening plaatsen. In een A4-envelop van Halt de introductiebrief, de tussenmeting (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van**

het juiste nummer) en een retourenvelop met antwoordnummer voegen. Op het Stappenplan aangeven op welke datum de tussenmeting is verzonden.

Stap D2a: ontvangst en verwerking tussenmeting jongere én ouder/verzorger
controlegroep per post

De retourontvangen tussenmetingen op basis van het codenummer in het desbetreffende dossier voegen. Op het Stappenplan aanvinken dat tussenmeting is ontvangen.

Stap D2b: geen ontvangst van tussenmeting jongere en/of ouder/verzorger
controlegroep per post

Een week na verzending tussenmeting per post (zie datum Stappenplan) herinnering sturen. Op de **rappelbrief tussenmeting jongere en/of de rappelbrief tussenmeting ouder/verzorger** de datum invullen, de naam van de jongere invullen en een handtekening plaatsen. In een A4-envelop van Halt de introductiebrief, de tussenmeting (De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer) en een retourenvelop met antwoordnummer voegen. Op het Stappenplan aangeven op welke datum het tweede exemplaar van de tussenmeting is verzonden.

Stap D3a: ontvangst en verwerking tussenmeting jongere én ouder/verzorger
controlegroep per post

De retourontvangen tussenmetingen op basis van het codenummer in het desbetreffende dossier voegen. Op Stappenplan aanvinken dat tussenmeting is ontvangen.

Stap D3b: wederom geen ontvangst van tussenmeting jongere en/of ouder/verzorger
controlegroep per post

Een week na verzending van het tweede exemplaar van de tussenmeting per post (zie datum Stappenplan) jongere en/of ouder/verzorger nabellen. Zonodig in een A4-envelop van Halt een tussenmeting (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer**) en een retourenvelop met antwoordnummer nasturen. Op het Stappenplan aangeven op welke datum de jongere en/of zijn ouder/verzorger is gebeld.

Stap D4a: ontvangst en verwerking tussen-meting jongere én ouder/verzorger
controlegroep per post

De retourontvangen tussenmetingen op basis van het codenummer in het desbetreffende dossier voegen. Op Stappenplan aanvinken dat tussenmeting is ontvangen.

*Stap D4b: voor de derde keer geen ontvangst van tussenmeting jongere en/of ouder/verzorger **controlegroep** per post*

Een week na de eerste belronde (zie datum Stappenplan) jongere en/of ouder/verzorger voor een tweede keer nabellen. Zonodig in een A4-envelop van Halt een tussenmeting (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer**) en een retourenvelop met antwoordnummer nasturen. Na eventuele ontvangst van de tussenmetingen(en) deze invoegen in het dossier.

Fase E: invullen eindmeting (een half jaar na het intakegesprek, per post naar alle deelnemers in beide onderzoeksgroepen)

Let op: de eindmetingen voor de experimentele groep zijn niet gelijk aan die van de controlegroep, dus de vragenlijsten nauwgezet uit de dossiers halen!

*Stap E1: toezenden eindmeting jongere en ouder/verzorger **experimentele groep en controlegroep***

De Halt-medewerker stuurt een half jaar na datum intakegesprek Halt per post de eindmeting aan de jongere en de ouder/verzorger die de voor- en tussenmeting heeft ingevuld. Op de **introductiebrief eindmeting jongere** en de **introductiebrief eindmeting ouder/verzorger** de datum invullen, de naam van de jongere invullen en een handtekening plaatsen. In een A4-envelop van Halt de introductiebrief, de eindmeting (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer**) en een retourenvelop met antwoordnummer voegen. Op het Stappenplan aangeven op welke datum de eindmeting is verzonden.

Stap E2a: ontvangst en verwerking eindmeting jongere én ouder/verzorger per post

De retourontvangen eindmeting op basis van het codenummer in het desbetreffende dossier voegen. Op Stappenplan aanvinken dat eindmeting is ontvangen.

Stap E2b: geen ontvangst van eindmeting jongere en/of ouder/verzorger per post

Een week na verzending eindmeting per post (zie datum Stappenplan) herinnering sturen. Op de **rappelbrief eindmeting jongere** en/of de **rappelbrief eindmeting ouder/verzorger** de datum invullen, de naam van de jongere invullen en een handtekening plaatsen. In een A4-envelop van Halt de introductiebrief, de eindmeting (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer**) en een retourenvelop met antwoordnummer voegen. Op Stappenplan aangeven op welke datum het tweede exemplaar van de eindmeting is verzonden.

Stap E3a: ontvangst en verwerking eindmeting jongere én ouder/verzorger per post

De retourontvangen eindmeting op basis van het codenummer in het desbetreffende dossier voegen. Op Stappenplan aanvinken dat eindmeting is ontvangen.

Stap E3b: wederom geen ontvangst van eindmeting jongere en/of ouder/verzorger per post

Een week na verzending van het tweede exemplaar van de eindmeting per post (zie datum Stappenplan) jongere en/of ouder/verzorger nabellen. Zonodig in een A4-envelop van Halt een eindmeting (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer**) en een retourenvelop met antwoordnummer nasturen. Op Stappenplan aangeven op welke datum de jongere en/of zijn ouder/verzorger is gebeld.

Stap E4a: ontvangst en verwerking eindmeting jongere én ouder/verzorger per post

De retourontvangen eindmeting op basis van het codenummer in het desbetreffende dossier voegen. Op Stappenplan aanvinken dat eindmeting is ontvangen.

Stap E4b: voor de derde keer geen ontvangst van eindmeting jongere en/of ouder/verzorger per post

Een week na de eerste belronde (zie datum Stappenplan) jongere en/of ouder/verzorger voor een tweede keer nabellen. Zonodig in een A4-envelop van Halt een eindmeting (**De meting uit de juiste map halen, vanwege het belang van het juiste nummer**) en een retourenvelop met antwoordnummer nasturen. Na eventuele ontvangst van de eindmeting(en) deze invoegen in het dossier.

Nog enkele aandachtspunten

- Lopende het onderzoek heeft u regelmatig contact met uw contactpersoon bij Halt en van Bureau Beke. Aarzel niet om hem of haar te bellen of te e-mailen als u vragen heeft.
- Elke jongere en zijn ouder/verzorger hebben een uniek dossiernummer. Dit nummer staat voorop de dossiermap en op alle vragenlijsten. Zorgt u ervoor dat alle formulieren van een jongere in de juiste dossiermap bij elkaar blijven.
- Dossiermappen die compleet zijn, worden altijd opgehaald door uw contactpersoon uit het onderzoeksteam; u hoeft deze niet op te sturen.
- Mochten ouders/verzorgers of andere personen vragen of opmerkingen hebben over het onderzoek dan kunt u hen altijd verwijzen naar uw contactpersoon uit het onderzoeksteam.
- Voor elke jongere die naar Halt verwezen wordt geldt deze procedure totdat het gewenste aantal deelnemers is bereikt. Uw contactpersoon uit het onderzoeksteam houdt u op de hoogte wanneer dit aantal is bereikt.

- Gedurende het onderzoek kan het voorkomen dat zich situaties voordoen die niet in dit protocol behandeld zijn. Wanneer zich een situatie voordoet waarin u niet weet hoe te handelen, neemt u dan contact op met uw contactpersoon van het onderzoeksteam.

Bijlage 4: Factsheets politie

In de eerste factsheet wordt nog de term Halt-afdoening Alcohol gebruikt. Deze term is gaandeweg de effectevaluatie veranderd in Halt-straf Alcohol.

Factsheet voor de politie

Effectevaluatie **Haltafdoening Alcohol**

Proceसेvaluatie uitgevoerd

Begin 2011 is de procesevaluatie van de Haltafdoening Alcohol door Bureau Beke, in opdracht van het Ministerie van Justitie, afgerond. Concreet betekent dit dat de werkprocessen bij Halt en de instellingen voor verslavingszorg landelijk zijn vastgesteld en dat alle regio's nu werken volgens één handleiding. Op basis van deze handleiding zijn de trainers van de instellingen voor verslavingszorg geïnstrueerd.

Privacy in het onderzoek

In het onderzoek maken we gebruik van gegevens die Haltbureaus en instellingen voor verslavingszorg van jongeren en hun ouders verzameld hebben. Om de privacy van jongeren en hun ouders te garanderen, maakt Bureau Beke gebruik van de liaisons voor het anoniem aanleveren van de onderzoeksgegevens. Persoonsgegevens informatie komt dus niet bij de onderzoekers terecht.

De Haltafdoening Alcohol

De Haltafdoening Alcohol is een interventie voor jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar die onder invloed van alcohol een Haltwaardig delict gepleegd hebben en kent naast de reguliere Haltprocedure een leeropdracht bij een instelling voor verslavingszorg. Ook de ouder/verzorger van de jongere wordt bij de interventie betrokken. De Haltafdoening Alcohol kent de volgende doelstellingen: meer alcoholkennis en een betere attitude ten opzichte van alcohol ontwikkelen en minder drinkgedrag en lager delictgedrag bevorderen.

De effectevaluatie van de Haltafdoening Alcohol

Vanaf maart 2012 zal de effectevaluatie van start gaan in de regio's Gelderland, Oost-Brabant en Twente. Het doel van de effectevaluatie is om te kijken of de Haltafdoening Alcohol daadwerkelijk aan de hiervoor beschreven doelstellingen voldoet.

Voor het onderzoek zullen we zowel de jongeren als hun ouders in een periode van een half jaar drie vragenlijsten (een voormeting, tussenmeting en eindmeting) voorleggen. We voorzien dat de laatste vragenlijsten op het laatst in het voorjaar van 2013 aan de jongeren die als laatste meedoen in het onderzoek worden voorgelegd.

In het belang van het onderzoek vragen wij van u als verwijzer om uw huidige werkwijze te continueren. Hoe hoger de instroom van jongeren richting Halt is, hoe eerder het onderzoek afgerond kan worden.

Controle- en experimentele groep

In de effectevaluatie wordt gebruikgemaakt van experimentele groepen (jongeren en hun ouders die de Haltafdoening Alcohol aangeboden krijgen) en controlegroepen (jongeren en hun ouders die geen Haltafdoening Alcohol aangeboden krijgen). De politie verwijst alle jongeren door naar Halt. Bij Halt wordt de ene helft van de jongeren en hun ouders ingedeeld in de experimentele groep en de andere helft in de controlegroep. De jongeren en hun ouders moeten tekenen voor deelname aan het onderzoek en gedurende een periode van zes maanden drie vragenlijsten invullen.

Bureau Beke

www.beke.nl

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:
Bureau Beke, Jos Kuppens, Telefoon: 026 443 86 19, email: j.kuppens@beke.nl

Effectevaluatie Haltstraf Alcohol

2^e Factsheet voor de politie

Controle- en experimentele groep

In de effectevaluatie wordt gebruikgemaakt van experimentele groepen (jongeren die de Haltstraf Alcohol aangeboden krijgen) en controlegroepen (jongeren en hun ouders/verzorgers die geen Haltstraf Alcohol aangeboden krijgen). De politie verwijst alle jongeren door naar Halt, maar bij Halt wordt de helft van de jongeren en hun ouders/verzorgers ingedeeld in de controlegroep. Dit betekent dat zij moeten tekenen voor deelname aan het onderzoek en gedurende een periode van zes maanden drie vragenlijsten moeten invullen. Doen ze dit niet, dan volgt alsnog een reguliere Haltstraf.

De Haltstraf Alcohol

De Haltstraf Alcohol is een interventie voor jongeren in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar die onder invloed van alcohol een Haltwaardig delict gepleegd hebben. In een aantal regio's kent de Haltstraf naast de reguliere Haltprocedure een leertraject, uitgevoerd door een instelling voor verslavingszorg. Ook de ouder/verzorger van de jongere wordt bij de interventie betrokken. De Haltstraf Alcohol kent de volgende vier doelstellingen:

- het ontwikkelen van meer kennis over de effecten van alcohol;
- het ontwikkelen van een betere attitude ten opzichte van alcohol;
- het bevorderen van minder drinkgedrag;
- het bevorderen van minder delictgedrag.

De effectevaluatie: het benodigde aantal jongeren en hun ouders is bijna binnen

Sinds maart 2012 loopt de effectevaluatie in de regio's Gelderland, Oost-Brabant en Twente. Het doel van de effectevaluatie is om te kijken of de Haltstraf Alcohol daadwerkelijk aan de hiervoor beschreven doelstellingen voldoet. Tot op heden hebben al bijna 400 jongeren en hun ouders aangegeven mee te willen werken aan het onderzoek. Dit is een mooi resultaat, maar we hebben nog enkele tientallen jongeren en ouders nodig om de kritische grens in deelnemers te halen.

We hopen daarom op uw medewerking, door jongeren die onder de Haltcriteria vallen naar Halt door te sturen.

Privacy in het onderzoek

In het onderzoek maken we gebruik van gegevens die Haltbureaus en instellingen voor verslavingszorg van jongeren en hun ouders verzameld hebben.

Om de privacy van de jongeren en hun ouders te garanderen, maakt Bureau Beke gebruik van vaste contactpersonen bij Halt voor het anoniem aanleveren van onderzoeksgegevens. Persoonsgevoelige informatie komt dus niet bij de onderzoekers terecht.

Bureau Beke

 Trimbos
instituut

De eindrapportage: nog even geduld

Voor het onderzoek krijgen zowel de jongeren als hun ouders in een periode van een half jaar drie vragenlijsten (een voormeting, tussenmeting en eindmeting) voorgelegd. Als zich voor de zomer nog een aantal jongeren en hun ouders aanmelden, dan vullen zij eind 2013 de laatste vragenlijst in. Na het verwerken en analyseren van de vragenlijsten volgt de rapportage in het voorjaar van 2014.

Halt en de vernieuwde Drank- en Horecawet

Per 1 januari 2013 mag een jongere onder de zestien jaar geen alcohol in zijn bezit hebben op basis van de vernieuwde Drank- en Horecawet. Hier kan zowel door de politie als door BOA's op toegezien worden. Per 1 januari 2014 zal naar verwachting de strafbare leeftijd opgetrokken worden naar achttien jaar. De Tweede Kamer heeft aangegeven de Haltstraf Alcohol als een zinvol alternatief te zien voor een geldboete. Ook al zijn de resultaten van de effectevaluatie nog niet bekend, toch lijkt er geen enkel bezwaar de strafbepaling van het bezit van alcohol reeds nu al toe te voegen aan de handhavingsarrangementen in de diverse regio's, zo mogelijk in samenwerking met gemeentelijk toezicht.

Voor meer informatie over het onderzoek kunt u contact opnemen met:

Bureau Beke, Jos Kuppens
Telefoon: 026 - 443 86 19
Email: j.kuppens@beke.nl
www.beke.nl

Voor meer informatie over de vernieuwde Drank- en Horecawet kunt u contact opnemen met:

Trimbos-instituut, Rob Bovens
Telefoon: 030 - 297 11 00
Email: rbovens@trimbos.nl
www.trimbos.nl

Bijlage 5: Factsheet trainers

In de deze factsheet wordt nog de term Halt-afdoening Alcohol gebruikt. Deze term is gaandeweg de effectevaluatie veranderd in Halt-straf Alcohol.

Factsheet voor trainers van de instellingen voor verslavingszorg

Effectevaluatie Haltafdoening Alcohol

Proceesevaluatie uitgevoerd

Begin 2011 is de proceesevaluatie van de Haltafdoening Alcohol door Bureau Beke, in opdracht van het Ministerie van Justitie, afgerond. Concreet betekent dit dat de werkprocessen bij Halt en de instellingen voor verslavingszorg landelijk zijn vastgesteld en dat alle regio's nu werken volgens één handleiding. Op basis van deze handleiding zijn de trainers van de instellingen voor verslavingszorg geïnstrueerd.

Privacy in het onderzoek

In het onderzoek maken we gebruik van gegevens die Haltbureaus en instellingen voor verslavingszorg van jongeren en hun ouders verzameld hebben. Om de privacy van jongeren en hun ouders te garanderen, maakt Bureau Beke gebruik van de liaisons voor het anoniem aanleveren van de onderzoeksgegevens. Persoonsgevoelige informatie komt dus niet bij de onderzoekers terecht. Concreet betekent dit dat de naam van de jongere die u op de vragenlijst invult, er door de Haltmedewerker af zal worden geknipt voordat de vragenlijst in het dossier wordt gevoegd.

De Haltafdoening Alcohol

De Haltafdoening Alcohol is een interventie voor jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar die onder invloed van alcohol een Haltwaardig delict gepleegd hebben en kent naast de reguliere Haltprocedure een leeropdracht bij een instelling voor verslavingszorg. Ook de ouder van de jongere wordt bij de interventie betrokken. De Haltafdoening Alcohol kent de volgende doelstellingen: meer alcoholkennis en een betere attitude ten opzichte van alcohol ontwikkelen en minder drinkgedrag en lager delictgedrag bevorderen.

De effectevaluatie van de Haltafdoening Alcohol

Vanaf maart 2012 zal de effectevaluatie van start gaan in de regio's Gelderland, Oost-Brabant en Twente. Het doel van de effectevaluatie is om te kijken of de Haltafdoening Alcohol daadwerkelijk aan de hiervoor beschreven doelstellingen voldoet.

Voor het onderzoek zullen we zowel de jongeren als hun ouders in een periode van een half jaar drie vragenlijsten (een voormeting, tussenmeting en eindmeting) voorleggen. We voorzien dat de laatste vragenlijsten in het voorjaar van 2013 aan de jongeren worden voorgelegd.

In het onderzoek vragen we ook u als trainer om medewerking. Per jongere moet u een vragenlijst invullen die Bureau Beke aan u zal verstrekken. Deze vragenlijst moet u naar de u bekende Haltmedewerker sturen, waarna deze de vragenlijst in het onderzoeks dossier zal toevoegen.

Controle- en experimentele groep

In de effectevaluatie wordt gebruikgemaakt van experimentele groepen (jongeren en hun ouders die de Haltafdoening Alcohol aangeboden krijgen) en controlegroepen (jongeren en hun ouders die geen Haltafdoening Alcohol aangeboden krijgen). De politie verwijst alle jongeren door naar Halt, maar bij Halt wordt de helft van de jongeren en hun ouders ingedeeld in de controlegroep. Dit betekent dat zij moeten tekenen voor deelname aan het onderzoek en gedurende een periode van zes maanden drie vragenlijsten moeten invullen. Doen ze dit niet, dan volgt alsnog een reguliere Haltafdoening.

Als trainer zult u dus geen jongeren uit de controlegroep tegenkomen. Wel kan het zijn, dat jongeren geweigerd hebben om deel te nemen aan het onderzoek en daarom toch de Haltafdoening Alcohol doorlopen.

Zowel de trainer van de jongere als de trainer van de ouders moet de vragenlijst invullen.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:
Bureau Beke, Jos Kuppens, Telefoon: 026 443 86 19, email: j.kuppens@beke.nl

Bureau **Beke**
www.beke.nl

Bijlage 6: Inhoud brieven aan jongeren en ouders trainers

De jongeren en ouders in de experimentele groep hebben de voor- en tussenmeting bij het intake- en eindgesprek bij Halt ingevuld. Ongeveer zes maanden na het intakegesprek is de eindmeting door een Halt-medewerker toegestuurd. De jongeren en ouders in de controlegroep hebben alleen de voormeting bij de start van het intakegesprek bij Halt ingevuld, waarna het intakegesprek is gestaakt. Deze jongeren en ouders zijn de tussen- en eindmeting toegestuurd. Hieronder staan de aan jongeren en ouders gestuurde brieven. Deze zijn bewust op Halt-papier geprint.

Verzoek tot het invullen van de tussenmeting door jongeren in de controlegroep

Ongeveer zes weken geleden ben je bij Halt geweest en heb je een anonieme vragenlijst ingevuld voor het onderzoek naar de Halt-straf Alcohol. Er is toen aangegeven dat je nog een tweede en derde vragenlijst moet invullen.

Hierbij ontvang je de tweede vragenlijst. Het is de bedoeling dat je deze invult en binnen een week in de retourenvelop terugstuurt naar Halt. Als je de vragenlijst niet invult, kan er alsnog een Halt-straf volgen.

Ik wil je alvast hartelijk danken voor de medewerking.

Verzoek tot het invullen van de tussenmeting door ouders in de controlegroep

Ongeveer zes weken geleden bent u bij Halt geweest en heeft u een anonieme vragenlijst ingevuld voor het onderzoek naar de Halt-straf Alcohol. Er is toen aangegeven dat u nog een tweede en derde vragenlijst moet invullen.

Hierbij ontvangt u de tweede vragenlijst. Het is de bedoeling dat u deze invult en binnen een week in de retourenvelop terugstuurt naar Halt. Misschien ten overvloede wil ik u nog melden dat het niet-invullen van de vragenlijsten alsnog kan leiden tot een Halt-straf. Het zou fijn zijn als u uw kind hiervan nogmaals op de hoogte zou willen stellen.

Ten slotte wil ik u alvast hartelijk danken voor de medewerking.

Verzoek tot het invullen van de eindmeting door jongeren in de controlegroep

Ongeveer een half jaar geleden ben je bij Halt geweest en heb je een anonieme vragenlijst ingevuld voor het onderzoek naar de Halt-straft Alcohol. Daarna heb je thuis een tweede vragenlijst ontvangen en ingevuld. Er is toen aangegeven dat je nog een derde vragenlijst moet invullen.

Hierbij ontvang je deze derde vragenlijst. Het is de bedoeling dat je deze invult en binnen een week in de retourenvelop terug stuurt naar Halt. Als je de vragenlijst niet invult, kan er alsnog een Halt-straft volgen.

Jouw ouders hebben ook een derde vragenlijst ontvangen of zullen deze nog ontvangen. Het zou fijn zijn als je jouw ouder die de vragenlijst tot nu toe heeft ingevuld meldt dat het noodzakelijk is de derde en laatste vragenlijst weer in te vullen.

Ten slotte wil ik je hartelijk danken voor de medewerking aan het onderzoek.

Verzoek tot het invullen van de eindmeting door ouders in de controlegroep

Ongeveer een half jaar geleden bent u bij Halt geweest en heeft u een anonieme vragenlijst ingevuld voor het onderzoek naar de Halt-straft Alcohol. Daarna heeft u thuis een tweede vragenlijst ontvangen en ingevuld. Er is toen aangegeven dat u nog een derde vragenlijst moet invullen.

Hierbij ontvangt u deze derde vragenlijst. Het is de bedoeling dat u deze invult en binnen een week in de retourenvelop terug stuurt naar Halt.

Uw kind heeft ook een derde vragenlijst ontvangen of zal deze nog ontvangen. Het zou fijn zijn als u uw kind meldt dat het noodzakelijk is de derde en laatste vragenlijst weer in te vullen.

Ten slotte wil ik u hartelijk danken voor de medewerking aan het onderzoek.

Verzoek tot het invullen van de eindmeting door jongeren in de experimentele groep

Ongeveer een half jaar geleden ben je bij Halt geweest en heb je een anonieme vragenlijst ingevuld voor het onderzoek naar de Halt-straft Alcohol. Daarna heb je na het eindgesprek bij Halt een tweede vragenlijst ingevuld. Er is toen aangegeven dat je nog een derde vragenlijst moet invullen.

Hierbij ontvang je deze derde vragenlijst. Het is de bedoeling dat je deze invult en binnen een week in de retourenvelop terugstuurt naar Halt.

Jouw ouders hebben ook een derde vragenlijst ontvangen of zullen deze nog ontvangen. Het zou fijn zijn als je jouw ouder die de vragenlijst tot nu toe heeft ingevuld meldt dat het noodzakelijk is de derde en laatste vragenlijst weer in te vullen.

Ten slotte wil ik je hartelijk danken voor de medewerking aan het onderzoek.

Verzoek tot het invullen van de eindmeting door ouders in de experimentele groep

Ongeveer een half jaar geleden bent u bij Halt geweest en heeft u een anonieme vragenlijst ingevuld voor het onderzoek naar de Halt-straf Alcohol. Daarna heeft u na het eindgesprek bij Halt een tweede vragenlijst ingevuld. Er is toen aangegeven dat u nog een derde vragenlijst moet invullen.

Hierbij ontvangt u deze derde vragenlijst. Het is de bedoeling dat u deze invult en binnen een week in de retourenvelop terug stuurt naar Halt.

Uw kind heeft ook een derde vragenlijst ontvangen of zal deze nog ontvangen. Het zou fijn zijn als u uw kind meldt dat het noodzakelijk is de derde en laatste vragenlijst weer in te vullen.

Ten slotte wil ik u hartelijk danken voor de medewerking aan het onderzoek.

Bijlage 7: Weigeringsformulier

2088468398

code: -

Weigeringsformulier Haltonderzoek

1. Datum intakegesprek ^{dag} - ^{maand} - **2012**
2. Geslacht jongere man vrouw
3. Geboortedatum jongere ^{dag} - ^{maand} - ^{jaar}
4. Datum van het gepleegde feit ^{dag} - ^{maand} - **2012**
5. Voor het plegen van welk feit is de jongere doorverwezen naar Halt?
- vernieling vuurwerkovertradingen
 graffiti/bekladding mishandeling
 winkeldiefstal schoolverzuim
 overige vermogensdelicten openbare dronkenschap
 helling APV-feit
 baldadigheid
- Anders, namelijk:
____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____
6. Wie zijn bij het intake gesprek aanwezig?
- vader/verzorger
 moeder/verzorgster
 beide ouders/verzorgers
- Anders, namelijk:
____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____
7. Heeft deze jongere eerder met een Halt-afdoening te maken gehad?
- nee
 ja, een reguliere Halt-afdoening
 ja, een Halt-afdoening alcohol
8. Wat is uw eerste indruk van het gedrag en de houding van deze jongere?
- positief
 neutraal
 negatief

Bijlage 8: Voor- tussen- en eindmeting

Als voorbeeld zijn de voor-, tussen- en eindmetingen van jongeren in de experimentele groep opgenomen. Dit zijn de meest uitgebreide vragenlijsten.

2407455669 code -

Vragenlijst jongeren Haltonderzoek voormeting

Je hebt aangegeven te willen meewerken aan ons onderzoek naar de Haltafdoening Alcohol. In verband daarmee gaan wij je drie vragenlijsten voorleggen. Dit is de eerste vragenlijst. De vragenlijst is anoniem, dat wil zeggen dat wat je invult geheim blijft en niemand weet dat jij dat hebt ingevuld. Daarom hoef je ook niet je naam of adres in te vullen. Je ouders of verzorgers krijgen je antwoorden ook niet te zien. Het is de bedoeling dat je alles heel eerlijk invult. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Je moet het antwoord kiezen dat het beste bij jou past. Het is belangrijk dat je alle vragen zo goed mogelijk beantwoordt, ook als je niet helemaal zeker bent of als je de vraag raar vindt.

Deze vragenlijst wordt met een computer ingelezen. Daarom vragen we je op een paar dingen te letten:

- Gebruik voor het invullen alleen een zwarte of blauwe balpen.
- Kleur de rondjes voor je antwoord in (dus NIET omcirkelen!).
- Gebruik bij de vakjes waar je iets in moet vullen alleen letters en cijfers
- Zet niet meer dan één letter of cijfer in elk vakje
- Als je ruimte te kort komt, stop je met schrijven

Succes met het invullen van de lijst

Algemene vragen

1. Ben je een jongen of een meisje? Jongen Meisje
2. Hoe oud ben je? jaar
3. Bij wie woon je de meeste dagen van de week?
- Bij mijn ouders
- Ongeveer de helft van de tijd bij mijn moeder en de andere helft van de tijd bij mijn vader
- Bij mijn moeder en haar partner
- Bij mijn vader en zijn partner
- Bij mijn moeder alleen
- Bij mijn vader alleen
- Bij anderen (bijvoorbeeld pleegouders, andere familie, internaat)
- Ik woon op mezelf
- Anders, namelijk
____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____	____
4. Welk soort onderwijs volg je ?
- Geen
- Basisonderwijs
- Praktijkonderwijs
- VMBO theoretische leerweg
- VMBO overig (gemengde leerweg, kaderberoepsgerichte leerweg of basisberoepsgerichte leerweg)
- MBO (ROC, AOC)
- HAVO/VWO
- HBO/Universiteit
- Speciaal onderwijs
- Ander soort onderwijs

Vragen over alcoholgebruik

Onder alcoholgebruik verstaan we het nuttigen van alcoholhoudende dranken zoals bier, wijn, likeur en sterke drank, maar ook mixdrankjes (bijvoorbeeld mojito of bacardi-cola) of shotjes (bijvoorbeeld Flûgel). We vragen je naar 'glazen alcohol'. Dit staat voor één glas (bijvoorbeeld bier, wijn, likeur, sterke drank of mixdrank), maar ook voor één shotje. Let op: een gewoon blikje bier (33 cl) komt op 1,5 glas alcohol en een halfliterblik bier is dan 2,5 glas. Een normale fles sterke drank (bijvoorbeeld 0,7 liter wodka of bacardi) staat voor 14 glazen alcohol.

5. Hoe oud was je, toen je voor het eerst alcohol dronk?

jaar

6. Hoeveel van de vier **doordeweekse** dagen (dus van maandag tot en met donderdag) drink je meestal alcohol?

- 4 dagen
 3 dagen
 2 dagen
 1 dag
 Ik drink nooit op doordeweekse dagen

Ga naar vraag 8 als je nooit op doordeweekse dagen drinkt

7. Als je op een **doordeweekse** dag drinkt hoeveel alcohol (in glazen) drink je dan meestal per dag?

ongeveer glazen

8. Op hoeveel van de drie **weekenddagen** drink je meestal alcohol?

- 3 dagen
 2 dagen
 1 dag
 Ik drink nooit op weekenddagen

Ga naar vraag 10 als je nooit op weekenddagen drinkt

9. Als je op een **weekenddag** drinkt hoeveel alcohol (in glazen) drink je dan meestal per dag?

ongeveer glazen

10. Heb je **de laatste maand** alcohol gedronken? Zo ja, hoeveel glazen was dit gemiddeld **per week**?

- Nee, ik heb de laatste maand geen alcohol gedronken
 Ja, de laatste maand dronk ik gemiddeld...
 - 1 tot 5 glazen per week
 - 6 tot 10 glazen per week
 - 11 tot 20 glazen per week
 - meer dan 20 glazen per week

11. Hoe vaak ben je **de laatste maand** dronken geweest? *Vul '0' in als je de laatste maand niet dronken bent geweest.*

keer in de laatste maand

12. Denk je dat je meer of minder alcohol drinkt dan de meeste anderen van jouw leeftijd?

- Veel meer
 Iets meer
 Ongeveer even veel
 Minder
 Veel minder

7808455669

13. Ben je van plan om binnenkort meer of minder alcohol te gaan drinken dan je nu doet?

- Veel meer
- Iets meer
- Ongeveer even veel
- Minder
- Veel minder

Kennis over alcohol

14. Wat zijn volgens jou de effecten op de gezondheid voor jongeren in vergelijking met volwassenen?

- Alcoholgebruik door jongeren is
- even schadelijk
 - schadelijker
 - minder schadelijk
 - weet niet

15. Wanneer ben je een zware drinker?

- Als je minstens 20 glazen alcohol per week drinkt
- Als je minstens 1 keer per week 6 glazen alcohol of meer drinkt
- Als je minstens 3 keer per week 6 glazen alcohol of meer drinkt
- Als je elke dag alcohol drinkt

16. Stelling: mannen breken alcohol sneller af dan vrouwen. Dit is...

- waar
- niet waar

17. Stelling: van alcohol word je minder moe, alcohol is dus...

- een opwekkend middel
- een verdovend middel
- een opwekkend en verdovend middel
- geen van deze antwoorden, omdat alcohol geen drug is

18. Wat wordt sneller in het lichaam opgenomen

- Alcohol in bier
- Alcohol in sterke drank
- Alcohol wordt altijd even snel opgenomen

19. Waar in het lichaam wordt de meeste alcohol opgenomen?

- De longen
- De maag
- De darmen

20. Een kater is een vorm van alcoholvergiftiging. Dit is ...

- waar
- niet waar

21. Wat doet alcohol met de nachtrust?

- Alcohol ontspant en zorgt ervoor dat je beter in slaap komt
- Alcohol zorgt ervoor dat je onrustiger slaapt
- Door alcohol krijg je onvoldoende diepe slaap
- Alle bovenstaande antwoorden zijn juist

22. Stelling: een anti-katerpil werkt. Dit is...

- waar
- niet waar

Eigen houding tegenover alcoholgebruik

23. Kruis in onderstaand lijstje aan in hoeverre jij het met de stellingen eens bent.

	Helemaal eens	Een beetje eens	Niet eens / niet oneens	Een beetje oneens	Helemaal oneens
a. Als mijn vrienden geen alcohol zouden drinken, dan zou ik dat ook niet doen	☐	☐	☐	☐	☐
b. Alcohol drinken, is slecht voor je gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐
c. Ik ben gezelliger als ik alcohol gedronken heb	☐	☐	☐	☐	☐
d. Als ik meer geld te besteden had, zou ik ook meer alcohol drinken	☐	☐	☐	☐	☐
e. Niemand bepaalt hoeveel alcohol ik drink; dit besluit ik zelf	☐	☐	☐	☐	☐
f. Mensen die geen alcohol drinken, zijn saai	☐	☐	☐	☐	☐
g. Je hoort erbij wanneer je alcohol drinkt	☐	☐	☐	☐	☐
h. Mijn ouders/verzorgers weten wanneer ik alcohol drink	☐	☐	☐	☐	☐
i. Mijn ouders/verzorgers weten hoeveel alcohol ik drink	☐	☐	☐	☐	☐
j. Het is in mijn omgeving heel normaal om veel alcohol te drinken	☐	☐	☐	☐	☐
k. Ik zou minder alcohol drinken, als er een groter aanbod was van alcoholvrije drankjes	☐	☐	☐	☐	☐
l. Eigenlijk zou ik liever minder of geen alcohol drinken, maar ik vind het lastig daarvoor uit te komen	☐	☐	☐	☐	☐

24. Wat vind je van je eigen alcoholgebruik?

- Prima, niks aan veranderen
 Wel oké, soms denk ik wel dat ik wat minder moet gaan drinken
 Slecht, ik vind dat ik er wat aan moet veranderen

Houding van jouw ouders-verzorgers tegenover alcoholgebruik

25. Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je alcohol drinkt?

- Ze vinden het goed
 Ze vinden dat ik minder alcohol zou moeten drinken
 Ze raden het af
 Ze verbieden het
 Ze weten het niet
 Ze zeggen er niets van

26. Heb je de afgelopen maand met jouw ouders/verzorgers over alcoholgebruik en de gevolgen ervan gepraat?

- Ja
 Nee

3807455664

30. Wat waren voor jou de redenen om dit te doen?
Je mag meer dan één antwoord geven

- Uit verveling
- Voor de kick
- Het was heel gemakkelijk te doen
- Vanwege het geld
- Woede/boosheid
- Ik was onder invloed van alcohol
- Ik was onder invloed van drugs
- Iedereen (de groep) deed het
- Om aandacht te krijgen
- Stoer willen doen voor vrienden
- Om tegendraads te zijn
- Anders, namelijk

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

31. Wat vind je ervan, dat je een Haltadoening Alcohol krijgt voor het feit dat je gepleegd hebt?

- Ik vind het terecht dat ik een Haltadoening Alcohol krijg
- Ik vind het onterecht dat ik een Haltadoening Alcohol krijg
- Het maakt mij niet uit dat ik een Haltadoening Alcohol krijg

32. Hoe reageerden je ouders/verzorgers dat je was opgepakt door de politie?

- Woest
- Boos
- Verdrietig
- Onverschillig
- Anders, namelijk

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

33. Heb je met je ouders/verzorgers over het voorval gesproken?

- Ja
- Nee

34. Heb je straf gekregen van je ouders/verzorgers?
Je mag meer dan één antwoord geven.

- nee, geen straf *Ga bij geen straf naar vraag 36*
- ja, omgang met bepaalde vrienden of vriendinnen verboden
- ja, verbod om uit te gaan
- ja, geen/minder zakgeld
- ja, ik moest op mijn kamer blijven
- ja, een andere straf namelijk

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

0124362749

3. Als je op een **doordeweekse** dag drinkt hoeveel alcohol (in glazen) drink je dan meestal per dag?

ongeveer glazen

4. Op hoeveel van de drie **weekenddagen** drink je meestal alcohol?

- 3 dagen
 2 dagen
 1 dag
 Ik drink nooit op weekenddagen
Ga naar vraag 6 als je nooit op weekenddagen drinkt

5. Als je op een **weekenddag** drinkt hoeveel alcohol (in glazen) drink je dan meestal per dag?

Ongeveer glazen

6. Heb je **de laatste maand** alcohol gedronken? Zo ja, hoeveel glazen was dit gemiddeld **per week**?

- Nee, ik heb de laatste maand geen alcohol gedronken
 Ja, de laatste maand dronk ik gemiddeld...
 1 tot 5 glazen per week
 6 tot 10 glazen per week
 11 tot 20 glazen per week
 meer dan 20 glazen per week

7. Hoe vaak ben je **de laatste maand** dronken geweest? *Vul '0' in als je de laatste maand niet dronken bent geweest.*

keer in de laatste maand

8. Denk je dat je meer of minder alcohol drinkt dan de meeste anderen van jouw leeftijd?

- Veel meer
 Iets meer
 Ongeveer even veel
 Minder
 Veel minder

9. Ben je van plan om binnenkort meer of minder alcohol te gaan drinken dan je nu doet?

- Veel meer
 Iets meer
 Ongeveer even veel
 Minder
 Veel minder

10. Ben je door de **Halt**afdoening Alcohol (dus de gesprekken bij Halt en de leeropdrachtbijeenkomsten) meer of minder alcohol gaan drinken dan je daarvoor deed?

- Veel meer
 Iets meer
 Ongeveer even veel
 Minder
 Veel minder

11. Wat vind je van je eigen alcoholgebruik?

- Prima, niks aan veranderen
 Wel oké, soms denk ik wel dat ik wat minder moet gaan drinken
 Slecht, ik vind dat ik er wat aan moet veranderen

Kennis over alcohol

12. Wat zijn volgens jou de effecten van alcohol op de gezondheid voor jongeren in vergelijking met volwassenen?
- Alcoholgebruik door jongeren is
- even schadelijk
 - schadelijker
 - minder schadelijk
 - weet niet
13. Wanneer ben je een zware drinker?
- Als je minstens 20 glazen alcohol per week drinkt
 - Als je minstens 1 keer per week 6 glazen alcohol of meer drinkt
 - Als je minstens 3 keer per week 6 glazen alcohol of meer drinkt
 - Als je elke dag alcohol drinkt
14. Stelling: mannen breken alcohol sneller af dan vrouwen. Dit is...
- waar
 - niet waar
15. Stelling: van alcohol word je minder moe, alcohol is dus...
- een opwekkend middel
 - een verdovend middel
 - een opwekkend en verdovend middel
 - geen van deze antwoorden, omdat alcohol geen drug is
16. Wat wordt sneller in het lichaam opgenomen?
- Alcohol in bier
 - Alcohol in sterke drank
 - Alcohol wordt altijd even snel opgenomen
17. Waar in het lichaam wordt de meeste alcohol opgenomen?
- De longen
 - De maag
 - De darmen
18. Een kater is een vorm van alcoholvergiftiging. Dit is ...
- waar
 - niet waar
19. Wat doet alcohol met de nachtrust?
- Alcohol ontspant en zorgt ervoor dat je beter in slaap komt
 - Alcohol zorgt ervoor dat je onrustiger slaapt
 - Door alcohol krijg je onvoldoende diepe slaap
 - Alle bovenstaande antwoorden zijn juist
20. Stelling: een anti-katerpil werkt. Dit is...
- waar
 - niet waar
21. Is jouw alcoholkennis de laatste tijd beter geworden of juist slechter?
- Veel beter
 - Iets beter
 - Ongeveer gelijk gebleven
 - Iets slechter
 - Veel slechter

Eigen houding ten opzichte van alcoholgebruik

22. Kruis in onderstaand lijstje aan in hoeverre jij het met de stellingen eens bent.

	Helemaal eens	Een beetje eens	Niet eens / niet oneens	Een beetje oneens	Helemaal oneens
a. Als mijn vrienden geen alcohol zouden drinken, dan zou ik dat ook niet doen	☐	☐	☐	☐	☐
b. Alcohol drinken, is slecht voor je gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐
c. Ik ben gezelliger als ik alcohol gedronken heb	☐	☐	☐	☐	☐
d. Als ik meer geld te besteden had, zou ik ook meer alcohol drinken	☐	☐	☐	☐	☐
e. Niemand bepaalt hoeveel alcohol ik drink; dit besluit ik zelf	☐	☐	☐	☐	☐
f. Mensen die geen alcohol drinken, zijn saai	☐	☐	☐	☐	☐
g. Je hoort erbij wanneer je alcohol drinkt	☐	☐	☐	☐	☐
h. Mijn ouders/verzorgers weten wanneer ik alcohol drink	☐	☐	☐	☐	☐
i. Mijn ouders/verzorgers weten hoeveel alcohol ik drink	☐	☐	☐	☐	☐
j. Het is in mijn omgeving heel normaal om veel alcohol te drinken	☐	☐	☐	☐	☐
k. Ik zou minder alcohol drinken, als er een groter aanbod was van alcoholvrije drankjes	☐	☐	☐	☐	☐
l. Eigenlijk zou ik liever minder of geen alcohol drinken, maar ik vind het lastig daarvoor uit te komen	☐	☐	☐	☐	☐

	Zeer veel invloed	Veel invloed	Redelijk veel invloed	Een beetje invloed	Geen invloed
23. Kruis in het onderstaande lijstje aan hoeveel invloed sommige mensen/omstandigheden op jouw alcoholgebruik hebben					
a. Ouders/verzorgers	☐	☐	☐	☐	☐
b. Vrienden	☐	☐	☐	☐	☐
c. Jouw financiële situatie	☐	☐	☐	☐	☐
d. Jouw gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐
e. Jouw schoolprestaties	☐	☐	☐	☐	☐
f. Jouw sportprestaties	☐	☐	☐	☐	☐

24. Is jouw houding tegenover je eigen alcoholgebruik de laatste tijd anders dan daarvoor?

- Ja, ik let **meer** op de hoeveelheid alcohol die ik drink
 Ja, ik let **minder** op de hoeveelheid alcohol die ik drink
 Nee, mijn houding is hetzelfde gebleven

Houding van jouw ouders/verzorgers ten opzichte van alcoholgebruik

25. Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je alcohol drinkt?

- Ze vinden het goed
 Ze vinden dat ik minder alcohol zou moeten drinken
 Ze raden het af
 Ze verbieden het
 Ze weten het niet
 Ze zeggen er niets van

26. Heb je **de afgelopen maand** met jouw ouders/verzorgers over alcoholgebruik en de gevolgen ervan gepraat?

- Ja
 Nee

27. Heb je afspraken met jouw ouders/verzorgers gemaakt over jouw alcoholgebruik?

- Ja, in ieder geval geen alcoholgebruik onder de 16 jaar
 Ja, ik mag niet dronken worden
 Ja, andere afspraken
 Nee

28. De volgende vraag gaat over de regels over het drinken van alcohol die bij jou thuis gelden. Misschien is er thuis niet uitgebreid over gesproken, maar probeer toch te bedenken wat je ouders/verzorgers ervan zouden vinden.

	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Misschien	Waarschijnlijk wel	Zeker wel
a. Ik mag thuis een glas alcohol drinken als mijn vader of moeder thuis is.	☐	☐	☐	☐	☐
b. Ik mag thuis een glas alcohol drinken als mijn vader en moeder niet thuis zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
c. Ik mag thuis meerdere glazen alcohol drinken als mijn vader of moeder thuis is.	☐	☐	☐	☐	☐
d. Ik mag thuis meerdere glazen alcohol drinken als mijn vader en moeder niet thuis zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
e. Ik mag buitenshuis zoveel alcohol drinken als ik wil.	☐	☐	☐	☐	☐
<hr/>					
f. Ik mag op een feestje alcohol drinken met mijn vrienden.	☐	☐	☐	☐	☐
g. Ik mag aangeschoten thuiskomen.	☐	☐	☐	☐	☐
h. Ik mag tijdens het uitgaan met vrienden aangeschoten worden.	☐	☐	☐	☐	☐
i. Ik mag in het weekend alcohol drinken.	☐	☐	☐	☐	☐
j. Ik mag door de week alcohol drinken.	☐	☐	☐	☐	☐

29. Is de houding van jouw ouders/verzorgers ten opzichte van jouw alcoholgebruik de laatste tijd anders?

- Ja, zij letten **meer** op de hoeveelheid alcohol die ik drink
 Ja, zij letten **minder** op de hoeveelheid alcohol die ik drink
 Nee, die is hetzelfde gebleven

4611362744

40. Van welke onderdelen van de leeropdrachtbijeenkomsten heb je het meeste geleerd?

	Heel veel van geleerd	Veel van geleerd	Niet veel/niet weinig van geleerd	Weinig van geleerd	Heel weinig van geleerd
module 1					
<i>Introductie</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Kennismaking</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Dronken voelen en de afbraak van alcohol</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Kennisquiz</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<hr/>					
<i>Eigen gebruik</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Drinkmomenten</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Bespreking huiswerkopdracht</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Evaluatie en afsluiting</i>	☐	☐	☐	☐	☐
module 2					
<i>Huiswerkopdracht</i>	☐	☐	☐	☐	☐
module 3					
<i>Introductie</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Bespreking huiswerkopdracht</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Zeg ik "nee" ?</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>"Nee" zeggen en dan?</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<hr/>					
<i>Motieven en voor- en nadelenbalans</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Het besluit</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Evaluatie en afsluiting</i>	☐	☐	☐	☐	☐

41. Denk je dat je na de **Haltadoening Alcohol** nog eens met de politie in aanraking komt?

- Ja, zeker wel
 Ja, waarschijnlijk wel
 Nee, waarschijnlijk niet
 Nee, zeker niet
 Weet ik niet

Dank je wel voor je medewerking

Over ongeveer vier maanden benaderen we je voor de derde en laatste vragenlijst.

2719469806

3. Als je op een **doordeweekse** dag drinkt hoeveel alcohol (in glazen) drink je dan meestal per dag?

ongeveer glazen

4. Op hoeveel van de drie **weekenddagen** drink je meestal alcohol?

- 3 dagen
 2 dagen
 1 dag
 Ik drink nooit op weekenddagen
Ga naar vraag 6 als je nooit op weekenddagen drinkt

5. Als je op een **weekenddag** drinkt hoeveel alcohol (in glazen) drink je dan meestal per dag?

Ongeveer glazen

6. Heb je **de laatste maand** alcohol gedronken? Zo ja, hoeveel glazen was dit gemiddeld **per week**?

- Nee, ik heb de laatste maand geen alcohol gedronken
 Ja, de laatste maand dronk ik gemiddeld...
 1 tot 5 glazen per week
 6 tot 10 glazen per week
 11 tot 20 glazen per week
 meer dan 20 glazen per week

7. Hoe vaak ben je **de laatste maand** dronken geweest? *Vul '0' in als je de laatste maand niet dronken bent geweest.*

keer in de laatste maand

8. Denk je dat je meer of minder alcohol drinkt dan de meeste anderen van jouw leeftijd?

- Veel meer
 Iets meer
 Ongeveer evenveel
 Minder
 Veel minder

9. Ben je van plan om binnenkort meer of minder alcohol te gaan drinken dan je nu doet?

- Veel meer
 Iets meer
 Ongeveer evenveel
 Minder
 Veel minder

10. Ben je door de **Halt**afdoening Alcohol (dus de gesprekken bij Halt en de leeropdrachtbijeenkomsten) meer of minder alcohol gaan drinken dan je daarvoor deed?

- Veel meer
 Iets meer
 Ongeveer evenveel
 Minder
 Veel minder

11. Wat vind je van je eigen alcoholgebruik?

- Prima, niks aan veranderen
 Wel oké, soms denk ik wel dat ik wat minder moet gaan drinken
 Slecht, ik vind dat ik er wat aan moet veranderen

Kennis over alcohol

12. Wat zijn volgens jou de effecten van alcohol op de gezondheid voor jongeren in vergelijking met volwassenen?
- Alcoholgebruik door jongeren is
- even schadelijk
 - schadelijker
 - minder schadelijk
 - weet niet
13. Wanneer ben je een zware drinker?
- Als je minstens 20 glazen alcohol per week drinkt
 - Als je minstens 1 keer per week 6 glazen alcohol of meer drinkt
 - Als je minstens 3 keer per week 6 glazen alcohol of meer drinkt
 - Als je elke dag alcohol drinkt
14. Stelling: mannen breken alcohol sneller af dan vrouwen. Dit is...
- waar
 - niet waar
15. Stelling: van alcohol word je minder moe, alcohol is dus...
- een opwekkend middel
 - een verdovend middel
 - een opwekkend en verdovend middel
 - geen van deze antwoorden, omdat alcohol geen drug is
16. Wat wordt sneller in het lichaam opgenomen?
- Alcohol in bier
 - Alcohol in sterke drank
 - Alcohol wordt altijd even snel opgenomen
17. Waar in het lichaam wordt de meeste alcohol opgenomen?
- De longen
 - De maag
 - De darmen
18. Een kater is een vorm van alcoholvergiftiging. Dit is ...
- waar
 - niet waar
19. Wat doet alcohol met de nachtrust?
- Alcohol ontspant en zorgt ervoor dat je beter in slaap komt
 - Alcohol zorgt ervoor dat je onrustiger slaapt
 - Door alcohol krijg je onvoldoende diepe slaap
 - Alle bovenstaande antwoorden zijn juist
20. Stelling: een anti-katerpil werkt. Dit is...
- waar
 - niet waar
21. Is jouw alcoholkennis het afgelopen half jaar beter geworden of juist slechter?
- Veel beter
 - Iets beter
 - Ongeveer gelijk gebleven
 - Iets slechter
 - Veel slechter

Eigen houding ten opzichte van alcoholgebruik

22. Kruis in onderstaand lijstje aan in hoeverre jij het met de stellingen eens bent.

	Helemaal eens	Een beetje eens	Niet eens / niet oneens	Een beetje oneens	Helemaal oneens
a. Als mijn vrienden geen alcohol zouden drinken, dan zou ik dat ook niet doen	☐	☐	☐	☐	☐
b. Alcohol drinken, is slecht voor je gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐
c. Ik ben gezelliger als ik alcohol gedronken heb	☐	☐	☐	☐	☐
d. Als ik meer geld te besteden had, zou ik ook meer alcohol drinken	☐	☐	☐	☐	☐
e. Niemand bepaalt hoeveel alcohol ik drink; dit besluit ik zelf	☐	☐	☐	☐	☐
f. Mensen die geen alcohol drinken, zijn saai	☐	☐	☐	☐	☐
g. Je hoort erbij wanneer je alcohol drinkt	☐	☐	☐	☐	☐
h. Mijn ouders/verzorgers weten wanneer ik alcohol drink	☐	☐	☐	☐	☐
i. Mijn ouders/verzorgers weten hoeveel alcohol ik drink	☐	☐	☐	☐	☐
j. Het is in mijn omgeving heel normaal om veel alcohol te drinken	☐	☐	☐	☐	☐
k. Ik zou minder alcohol drinken, als er een groter aanbod was van alcoholvrije drankjes	☐	☐	☐	☐	☐
l. Eigenlijk zou ik liever minder of geen alcohol drinken, maar ik vind het lastig daarvoor uit te komen	☐	☐	☐	☐	☐

23. Kruis in het onderstaande lijstje aan hoeveel invloed sommige mensen/omstandigheden op jouw alcoholgebruik hebben	Zeer veel invloed	Veel invloed	Redelijk veel invloed	Een beetje invloed	Geen invloed
a. Ouders/verzorgers	☐	☐	☐	☐	☐
b. Vrienden	☐	☐	☐	☐	☐
c. Jouw financiële situatie	☐	☐	☐	☐	☐
d. Jouw gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐
e. Jouw schoolprestaties	☐	☐	☐	☐	☐
f. Jouw sportprestaties	☐	☐	☐	☐	☐

24. Is jouw houding tegenover je eigen alcoholgebruik nu anders dan een half jaar geleden?

- Ja, ik let meer op de hoeveelheid alcohol die ik drink
 Ja, ik let minder op de hoeveelheid alcohol die ik drink
 Nee, mijn houding is hetzelfde gebleven

Houding van jouw ouders/verzorgers ten opzichte van alcoholgebruik

25. Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je alcohol drinkt?

- Ze vinden het goed
 Ze vinden dat ik minder alcohol zou moeten drinken
 Ze raden het af
 Ze verbieden het
 Ze weten het niet
 Ze zeggen er niets van

26. Heb je **de afgelopen maand** met jouw ouders/verzorgers over alcoholgebruik en de gevolgen ervan gepraat?

- Ja
 Nee

27. Heb je afspraken met jouw ouders/verzorgers gemaakt over jouw alcoholgebruik?

- Ja, in ieder geval geen alcoholgebruik onder de 16 jaar
 Ja, ik mag niet dronken worden
 Ja, andere afspraken
 Nee

28. De volgende vraag gaat over de regels over het drinken van alcohol die bij jou thuis gelden. Misschien is er thuis niet uitgebreid over gesproken, maar probeer toch te bedenken wat je ouders/verzorgers ervan zouden vinden.

	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Misschien	Waarschijnlijk wel	Zeker wel
a. Ik mag thuis een glas alcohol drinken als mijn vader of moeder thuis is.	☐	☐	☐	☐	☐
b. Ik mag thuis een glas alcohol drinken als mijn vader of moeder niet thuis zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
c. Ik mag thuis meerdere glazen alcohol drinken als mijn vader of moeder thuis is.	☐	☐	☐	☐	☐
d. Ik mag thuis meerdere glazen alcohol drinken als mijn vader en moeder niet thuis zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
e. Ik mag buitenshuis zoveel alcohol drinken als ik wil.	☐	☐	☐	☐	☐
<hr/>					
f. Ik mag op een feestje alcohol drinken met mijn vrienden.	☐	☐	☐	☐	☐
g. Ik mag aangeschoten thuiskomen.	☐	☐	☐	☐	☐
h. Ik mag tijdens het uitgaan met vrienden aangeschoten worden.	☐	☐	☐	☐	☐
i. Ik mag in het weekend alcohol drinken.	☐	☐	☐	☐	☐
j. Ik mag door de week alcohol drinken.	☐	☐	☐	☐	☐

29. Is de houding van jouw ouders/verzorgers ten opzichte van jouw alcoholgebruik nu anders dan een half jaar geleden?

- Ja, zij letten **meer** op de hoeveelheid alcohol die ik drink
 Ja, zij letten **minder** op de hoeveelheid alcohol die ik drink
 Nee, die is hetzelfde gebleven

1088469804

	Helemaal eens	Een beetje eens	Niet eens / niet oneens	Een beetje oneens	Helemaal oneens
33. Kruis hieronder aan in hoeverre je het eens of oneens bent met de volgende stellingen					
a. De Haltafdoening Alcohol laat mij zien dat ik fout bezig ben.	☐	☐	☐	☐	☐
b. De Haltafdoening Alcohol is een lachertje.	☐	☐	☐	☐	☐
c. Dankzij de Haltafdoening Alcohol word ik geen crimineel.	☐	☐	☐	☐	☐
d. Ze kunnen de Haltafdoening Alcohol beter opheffen, het helpt toch niet.	☐	☐	☐	☐	☐
<hr/>					
e. Door de Haltafdoening Alcohol zal ik stoppen met het plegen van delicten.	☐	☐	☐	☐	☐
f. De Haltafdoening Alcohol is heel zwaar.	☐	☐	☐	☐	☐
g. De Haltafdoening Alcohol is heel vervelend.	☐	☐	☐	☐	☐
h. Ik heb niets nieuws gehoord tijdens de Haltafdoening Alcohol.	☐	☐	☐	☐	☐

Tot slot

34. Je hebt een half jaar geleden iets gedaan, waarvoor je bent doorverwezen naar Halt. Ben je sindsdien weer in aanraking met de politie geweest?

- Ja
- Nee

35. Denk je dat je **na de Haltafdoening Alcohol** nog eens met de politie in aanraking komt?

- Ja, zeker wel
- Ja, waarschijnlijk wel
- Nee, waarschijnlijk niet
- Nee, zeker niet
- Weet ik niet

Dank je wel voor je medewerking

Bijlage 9: Herkomst vragen in metingen

De achtergrond van de vragen in de metingen ligt bij diverse, in de tabel genoemde bronnen. Als voorbeeld is de voormeting van jongeren genomen, omdat deze meting de basis voor de overige metingen vormt. Dezelfde bronnen zijn voor de metingen van ouders gebruikt. De extra opgenomen vragen in tussen- en eindmetingen, zowel van jongeren als van ouders, zijn zelfgeconstrueerd en hebben voornamelijk betrekking op de inhoud van het Halt- en het leerstrafttraject en op ervaringen/inzichten op het gebied van kennis, attitude, drinkgedrag en delictgedrag.

Bron	Vraagnummer(s)
Vragenlijst effectmeting Halt (Ferwerda et al., 2006)	1, 2, 29 tot en met 38
Lokale en Nationale Monitor Jeugdgezondheid van de GGD en (thuis) zorginstellingen (https://www.monitorgezondheid.nl/jeugdindicatoren.aspx)	12, 13 en 26
Kobus, E., Meines, S. en Rikxoort, R. van. (2011). Alcohol en opvoeding. Zwolle: Hogeschool Windesheim.	23, 24 en 25
Verdurmen, J., Monshouwer, K., Dorsselaer, S. van, Vermeulen, E., Lokman, S. en Vollebergh, W. (2012). Vragenlijst Peilstationsonderzoek 2011. Utrecht: Trimbosinstituut.	3, 4, 6 tot en met 11 en 26
Miedema, M. (2010). Alcoholmatigingsproject Jeugd in de Achterhoek: Evaluatie van een community-interventie: perceptie van ouders op het alcoholgebruik van tieners. Wageningen: Universiteit Wageningen.	14, 27 en 28
http://www.jellinek.nl/informatie_en_advies/test_je_kennis	15 tot en met 22
Vet, R. en Eijnden, R. van den (2007). Het gebruik van alcohol door jongeren en de rol van ouders: resultaten van twee metingen. Rotterdam: IVO	29
Zelfgeconstrueerde vraag	5

Bijlage 10: Analyse ontbrekende vragenlijsten

De uitkomsten van de analyse van ontbrekende vragenlijsten staan weergegeven in onderstaande tabel. Ter verduidelijking: daar waar een kruis staat, is de betreffende vragenlijst aanwezig. Een lege cel betekent dus een ontbrekende vragenlijst.

	Voor- meting jongere	Tussen- meting jongere	Eind- meting jongere	Voor- meting ouder	Tussen- meting ouder	Eind- meting ouder	N dossiers
Experimenteel	x	x	x	x	x	x	149
	x	x		x	x		15
	x		x	x		x	8
	x			x			6
	x	x		x	x	x	5
	x	x	x	x	x		3
	x	x	x				2
	x	x	x	x		x	2
	x		x	x	x	x	1
	x	x	x		x	x	1
	x			x	x		1
						x	1
Controle	x	x	x	x	x	x	194
	x	x	x	x		x	2
	x	x		x	x		3
	x	x		x	x	x	1
	x	x	x	x	x		1

■ = Dossiers niet in analyses meegenomen

Bijlage 11: Missinganalyse

Als er vragenlijsten met daarin ontbrekende antwoorden voorkomen, is imputatie een optie. Er moet dan sprake zijn van *random missings*, waarbij random afhankelijk kan zijn van de waarde op de wel bekende covariaten. Als er besloten wordt tot imputatie dan heeft het opvullen met het gemiddelde (eventueel naar subgroep) niet de voorkeur. Er ontstaat dan te weinig variatie waardoor eerder significante verschillen ontstaan. Het heeft de voorkeur om te kiezen voor een multiple regressie-imputatie, bijvoorbeeld *switching regression* (Van Buuren et al., 1999; Van Buuren, 2012). Per individu worden dan alle in andere ingevulde vragenlijsten bekende gegevens gebruikt om de ontbrekende waarde te schatten.

Voor de toelichting op de missings wordt onderscheid gemaakt tussen missings op individuele vragen, enquêtevragen die kennelijk problemen bij het beantwoorden opleverden en missings op constructen. Aan het eind van deze analyse wordt dieper ingegaan op de eventuele noodzaak van imputatie.

1 De missings op individuele vragen

Voor de missings op individuele vragen zijn alle dossiers, zowel experimentele als controledossiers, bij elkaar genomen.

Missings (N)	Voor meting jongere (n=393)	Tussen meting jongere (n=376)	Eind meting jongere (n=357)	Voor meting ouder (n=390)	Tussen meting ouder (n=373)	Eind meting ouder (n=357)
0	316	237	214	318	308	271
1	52	78	99	45	48	55
2	15	28	24	12	7	15
3	2	12	9	3	1	2
4	2	5	3	1	1	7
5	1	1	1	1	1	0
6-10	1	7	1	1	1	4
11-20	2	4	0	0	0	3
21 en meer	1 (missing = 42)	4 (max n missing = 52)	6 (max n missing = 38)	9 (max n missing = 60)	6 (max n missing = 32)	2 (max n missing = 41)

Om daarnaast een indicatie van het niet-invullen van vragen te geven, is specifiek per dossier gekeken naar de oorzaak als er twaalf of meer missings per dossier voorkomen. Het gaat dan in totaal om 32 van de 395 dossiers.¹

Dossier	Soort vragenlijst	Missings n	Opmerking
GE043	Alle jongerenmetingen	72	Jongere heeft kruisjes naast de vragen gezet en vragen doorgestreept
GE001	Voor- en tussenmeting jongere	68	Jongere heeft veel vragen overgeslagen, geeft aan normaal niet te drinken
GC069 en TC029	Voormeting ouder	60	Vraag 20 t/m 27 overgeslagen
BE098	Jongere tussen- en eindmeting	44	Eindmeting vraag 22 t/m 29 en tussenmeting vraag 6 en 8 t/m 11 overgeslagen
TE071	Tussenmetingen ouder en jongere	44	Ouder: vraag 8 t/m 22 overgeslagen. Jongere: enkele paar items overgeslagen
GE049 en BE076	Voormeting jongere	42	Vragen 23 t/m 29 overgeslagen
TC028	Eindmetingen jongere en ouder	41	Jongere: vraag 3 t/m 20 overgeslagen Ouder: eerste pagina overgeslagen
TE002 en 018	Eindmeting ouder	41	Vraag 8 t/m 20 overgeslagen
BE081, TE040 en GE046	Tussenmeting jongere	38	Vraag 22 t/m 29 overgeslagen
GC011/035 GE021/073 TC031	Voormeting ouder	33	Vraag 6 t/m 19 overgeslagen
BE013/015/061/062 en GE008	Tussenmeting ouder	32	Vraag 8 t/m 22 overgeslagen
BC030	Eindmeting jongere	28	Vraag 3 t/m 20 overgeslagen
BE078	Voormeting ouder	25	Vraag 6 t/m 19 overgeslagen
GE056	Tussenmeting jongere	21	Vragen over leeropdracht overgeslagen
GE042	Voor- en tussenmeting jongere	18	Aantal kennis- en drinkvragen overgeslagen.
TC008	Tussenmeting jongere	15	Laatste pagina overgeslagen

1. In de tabel worden totalen vanaf twaalf missings beschreven; negen, tien en elf missings komen niet voor.

GE074	Tussenmeting jongere	14	Vragen over de leeropdracht niet ingevuld
BC026	Eindmeting ouder	12	Laatste pagina overgeslagen
BC055	Eindmeting ouder	12	Alcoholregels thuis en eigen alcoholgebruik niet ingevuld

2 Kennelijk problematische enquêtevragen

In de tussen- en eindmeting van de jongeren zitten twee attitudevragen die zeer veel missings hebben opgeleverd. Het gaat om de volgende vragen:

- Vraag 24 tussenmeting: Is jouw houding tegenover je eigen alcoholgebruik de laatste tijd anders dan daarvoor? N missings = 59.
- Vraag 24 eindmeting: 24. Is jouw houding tegenover je eigen alcoholgebruik nu anders dan een half jaar geleden? N missings = 76.

Waarschijnlijk komt het door de positie van de vraag (helemaal onderaan de pagina) dat deze door beduidend minder jongeren is ingevuld, want bij vragen als 'Is de houding van jouw ouders/verzorgers ten opzichte van jouw alcoholgebruik nu anders dan een half jaar geleden?' en 'Is jouw alcoholkennis het afgelopen half jaar beter geworden of juist slechter?' komen niet dermate veel missings voor.

3 Missings op constructen

Voor de variabelen kennis, attitude, drinkgedrag, recidive en betrokkenheid ouders zijn op basis van meerdere vragen in de metingen variabelen geconstrueerd. De wijze van variabelenconstructie staat in hoofdstuk 5 vermeld. Het volgende overzicht geeft het aantal en het percentage missings op de geconstrueerde variabelen per soort meting:

Groep	Geconstrueerde variabele	Voormeting		Tussenmeting		Eindmeting	
		missings <i>n</i>	missings %	missings <i>n</i>	missings %	missings <i>n</i>	missings %
Jongeren	Kennis	0	0,0	0	0	2	0,6
	Attitude	14	3,6	14	3,7	12	3,3
	Drinkgedrag	11	2,8	17	4,5	nvt	nvt
	Recidive	3	0,8	2	0,5	4	1,1
Ouders	Kennis	6	1,6	6	1,6	3	0,9
	Attitude	16	4,2	26	7,0	18	5,0
	Betrokkenheid	10	2,6	10	2,7	5	1,4

Conclusie over de noodzaak tot het imputeren van missings op individuele vragen

Uit de analyse op de missings zijn de volgende zaken te herleiden:

- Op dossierniveau komen soms veel, tot 72 missings voor, maar het aantal dossiers met twaalf of meer missings blijft beperkt tot 32. Dit is ongeveer acht procent van de dossiers.
- Er lijkt sprake van een systematische missing op twee attitudevragen: vraag 24 in de tussen- en eindmeting van jongeren. Het lijkt geen structurele missing vanwege bijvoorbeeld tegenzin om de enquête in te vullen, omdat soortgelijke vragen over kennis en drinkgedrag wel voldoende zijn ingevuld. Hoewel deze vragen minder goed of niet te gebruiken zijn in de effectevaluatie, kan een verandering in attitude ook over de geconstrueerde variabele 'attitude' in de voor-, tussen- en eindmeting meegenomen worden.
- Het percentage missings op de geconstrueerde variabelen bedraagt maximaal zeven procent. Voor imputatie is een kritische ondergrens van tien procent missings gesteld.

Op basis van deze constatering is besloten om de missings niet te imputeren.

Bijlage 12: Woonsituatie naar onderzoeksgroep

<i>Woonsituatie</i>	Controlegroep		Experimentele groep	
	n	%	n	%
Bij beide ouders	139	69,2	131	70,1
Afwisselend bij vader en moeder	15	7,5	18	9,6
Bij de moeder en haar partner	13	6,5	17	9,1
Alleen bij de moeder	19	9,5	15	8,0
Anders (bijvoorbeeld pleegouders)	15	7,5	6	3,2

Bijlage 13: Drinkgedrag naar onderzoeksgroep

	Controlegroep		Experimentele groep	
	n	%	n	%
<i>Aantal doordeweekse dagen (ma t/m do) waarop alcohol gedronken wordt</i>				
0	182	91,5	164	89,1
1	16	8,0	17	9,2
2	1	0,5	3	1,6
<i>Aantal weekenddagen (vrij t/m zo) waarop alcohol gedronken wordt</i>				
0	49	24,4	42	23,3
1	97	48,3	93	51,7
2	52	25,9	43	23,9
3	3	1,5	2	1,1
Aantal doordeweekse glazen (in n)	0,21		0,29	
Aantal weekendglazen (in n)	4,74		4,10	
<i>Laatste maand alcohol gedronken</i>				
Ja	154	77,0	137	74,1
Nee	46	23,0	48	25,9
<i>Drinkgedrag in verhouding tot anderen. Ik drink...</i>				
Veel meer	1	0,5	2	1,1
Iets meer	17	8,5	18	9,7
Ongeveer even veel	87	43,3	75	40,5
Minder	64	31,8	60	32,4
Veel minder	32	15,9	30	16,2
<i>Plan over meer of minder toekomstig drinkgedrag</i>				
Veel meer	1	0,5	0	0,0
Iets meer	5	2,5	2	1,1
Ongeveer even veel	106	53,0	88	47,6
Minder	46	23,0	57	30,8
Veel minder	42	21,0	38	20,5

Alle optredende verschillen zijn niet-significant.

Bijlage 14: Variabelenconstructie

In deze bijlage staan de diverse geconstrueerde variabelen uitgewerkt, zowel voor de jongeren als de ouders.

Kennis jongeren

De geconstrueerde variabele alcoholkennis van jongeren is samengesteld uit de negen themavragen ‘kennis over alcohol’, die iedere keer op dezelfde wijze in de voor-, tussen- en eindmeting aan jongeren zijn gesteld.¹ Ieder juist gegeven antwoord wordt gewaardeerd met een punt, een fout antwoord is nul punten. Als een jongere een kennisvraag niet heeft ingevuld, is dit ontbrekend antwoord gewaardeerd met nul punten. Jongeren kunnen dus op het kennisniveau een score van minimaal 0 punten en maximaal 9 punten behalen. Daarnaast is aan jongeren in de tussen- en eindmeting gevraagd naar een eigen oordeel over hun kennisontwikkeling (‘is jouw kennis over alcohol de laatste tijd beter geworden of juist slechter?’). De ontwikkeling in alcoholkennis van jongeren is via deze twee sporen geanalyseerd.

Attitude van jongeren ten opzichte van alcoholgebruik

Allereerst is een factoranalyse over de items in de voormeting met betrekking tot de attitude van de jongere ten opzichte van alcoholgebruik gedaan (in de voormeting jongeren zijn dit vragen 23a t/m 23f). Dit leidde tot drie factoren, waarvan een factor bestaat uit de twee items over de kennis van ouders over hoeveel en hoe vaak een kind drinkt (‘mijn ouders weten wanneer/hoeveel alcohol ik drink’, beide met ladingen rond 0,87). Mogelijk zeggen deze items iets over hoe open de jongere ten opzichte van de ouders is ten aanzien van het alcoholgebruik, maar zeggen ze minder over de attitude ten opzichte van dit alcoholgebruik zelf. Daarom zijn deze twee items bij een tweede factoranalyse weggelaten.

De attitude van jongeren ten opzichte van alcoholgebruik is samengesteld uit meerdere stellingen die in de drie metingen onder de kop ‘eigen houding ten opzichte van alcoholgebruik’ zijn voorgelegd.² Deze stellingen zijn aan een tweede factoranalyse onderworpen en resulteren uiteindelijk in twee factoren. De eerste factor ziet alcoholgebruik als een positief sociaal verschijnsel (‘gezellig meedoen’) terwijl de tweede factor alcoholgebruik vanwege de groepsdruk benadrukt. Ook over de corresponderende vragen in de tussen- en eindmeting zijn factoranalyses uitgevoerd. Die leverden in eerste instantie een factor meer op, maar de structuur was globaal gezien gelijk (een factor met 5 items werd ‘gesplitst’ in een factor

1. Zie bijlage 8 voor de kennisvragen.

2. Zie voor de stellingen bijlage 8.

van 3 en een factor van 2 items). Van de kleinste factor laadde bovendien een item redelijk hoog op beide factoren (.498 en .463). Daarom werd de factoranalyse voor de tussen- en eindmeting opnieuw uitgevoerd met de voorgedefinieerde twee factoren. De resultaten waren vergelijkbaar, zij het dat een item op zowel factor 1 (negatief) als op factor 2 (positief) laadde. Het betreft het item 'Alcohol drinken is slecht voor je gezondheid'. Op factor 2 was de lading in de nulmeting ,597, maar in de tussen- en eindmeting was de lading relatief laag (respectievelijk ,165 en ,253). In de eindmeting was de lading op factor 2 negatief (-,288). Uiteindelijk is ook dit item uit de variabelenconstructie gelaten.

Items factor 1 ('gezellig meedoen')	Lading voor-meting	Rang voor-meting	Lading tussen-meting	Rang tussen-meting	Lading eind-meting	Rang eind-meting
Mensen die geen alcohol drinken, zijn saai	,749	1	,717	1	,751	1
Als ik meer geld te besteden had, zou ik ook meer alcohol drinken	,663	2	,630	4	,651	3
Je hoort erbij wanneer je alcohol drinkt	,657	3	,680	3	,668	2
Ik ben gezelliger als ik alcohol heb gedronken	,592	4	,684	2	,583	5
Het is in mijn omgeving heel normaal om veel alcohol te drinken	,580	5	,620	5	,626	4

Items factor 2 ('groepsdruk')	Lading voor-meting	Rang voor-meting	Lading tussen-meting	Rang tussen-meting	Lading eind-meting	Rang eind-meting
Eigenlijk zou ik liever minder of geen alcohol drinken, maar ik vind het lastig daarvoor uit te komen	,700	1	,644	1	,654	1
Ik zou minder alcohol drinken als er een groter aanbod was van alcohol-vrije drankjes	,665	2	,617	2	,651	2
Als mijn vrienden geen alcohol zouden drinken, dan zou ik dat ook niet doen	,628	3	,578	3	,569	3
Niemand bepaalt hoeveel alcohol ik drink; dit besluit ik zelf	-,432	4	-,451	4	-,501	4

Als we naar de inhoud van de items kijken, lijkt factor 1 er een te zijn waarin alcoholgebruik als een positief sociaal verschijnsel wordt gezien ('gezellig meedoen met

de anderen’) terwijl in factor 2 de sociale druk tot uiting komt (‘de groep bepaalt meer dan ikzelf hoeveel ik drink’).

Drinkgedrag van jongeren

Het drinkgedrag van jongeren is op twee wijzen geoperationaliseerd, via het aantal genuttigde glazen alcohol per week en via type drinker (niet-drinker, drinker en zware drinker). Het aantal genuttigde glazen alcohol per week is een aan jongeren gestelde vraag in de drie metingen. De aantallen zijn niet in absolute zin gevraagd, maar in klassen (nul glazen, een tot vijf glazen, et cetera). Voor het type drinker zijn vier items gebruikt (aantal dagen alcohol in het weekend en door de week en aantal glazen alcohol in het weekend en door de week). Op basis van de aantallen zijn de jongeren als volgt ingedeeld:

- niet-drinker: iemand die aangeeft geen alcohol te drinken;
- drinker: iemand die een keer per week maximaal vijf glazen alcohol nuttigt;
- zware drinker: iemand die een keer per week zes glazen alcohol of meer drinkt.³

Recidive van jongeren

Door jongeren gepleegde recidive is als een drieluik uitgewerkt. Ten eerste gaat het om eerder gepleegde feiten. Dit item is geconstrueerd via de vraag in de voormeting of jongeren al eerder zijn opgepakt door de politie. Ten tweede gaat het om de aan de Halt-straf Alcohol gerelateerde recidive. Hiervoor is in de eindmeting aan jongeren gevraagd of zij in de periode van een half jaar na de Halt-straf weer in aanraking zijn geweest met de politie. Deze eventuele recidive is ook op naamsniveau van de jongeren teruggezocht in de politie- en de AuraH-registratie. Ten derde gaat het om de perceptie van toekomstig delictgedrag van jongeren. Deze is vormgegeven door de vraag in de tussen- en eindmeting of jongeren na de Halt-straf Alcohol (voor de experimentele groep) of in de toekomst (voor de controlegroep) nog eens met de politie in aanraking komen.

3. Niet alle vier variabelen hoeven bekend te zijn om conclusies over het alcoholgebruik te trekken. Als de vraag naar alcoholgebruik door de week niet is beantwoord, kan een jongere bijvoorbeeld toch ingedeeld worden als zware drinker als hij op een of meer van de weekenddagen meer dan zes glazen drinkt. De definitie van zware drinker wordt door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikt. De verdere indeling (niet-drinker en drinker) is zelf opgesteld, omdat deze bij het CBS ontbreekt. In het Peilstationsonderzoek scholieren (Verdurmen et al., 2012) wordt het volgende gevraagd: hoeveel scholieren drinken wel eens vijf glazen of meer bij één gelegenheid (‘bingedrinken’)? Omdat ook het drinkgedrag van ouders in het onderzoek wordt betrokken, is niet deze, op scholieren gerichte definitie gebruikt.

Kennis ouders

De kennis van ouders is op dezelfde wijze geconstrueerd als die van de jongeren omdat dezelfde negen items zijn voorgelegd. Ouders kunnen dus op deze items nul tot negen punten scoren. Verder is ook aan ouders in de tussen- en eindmeting gevraagd naar een eigen oordeel over hun kennisontwikkeling ('is uw kennis over alcohol de laatste tijd beter geworden of juist slechter?').

Attitude ouders

De attitude van ouders ten opzichte van alcoholgebruik is samengesteld uit meerdere stellingen die enerzijds voortkomt uit het vragenlijstthema 'houding ten opzichte van alcoholgebruik' (in de drie metingen voorgelegd) en anderzijds uit een vraag aan de ouders of hun attitude de laatste tijd veranderd is (in tussen- en eindmeting). De stellingen weerspiegelen een algemene visie van ouders op het alcoholgebruik van jongeren en gaan niet specifiek over het eigen kind. De vraag of de attitude van ouders ten opzichte van het alcoholgebruik van het kind veranderd is, gaat wel specifiek over het eigen kind.

De algemene attitude-items zijn aan een factoranalyse onderworpen. Uiteindelijk resulteert dit in twee factoren. Allereerst is een factoranalyse over de items in de voormeting met betrekking tot de attitude van ouders ten opzichte van alcoholgebruik gedaan (in de voormeting ouders zijn dit vragen 11a t/m 11l). Dit leidt zowel in de voor-, tussen als eindmeting tot vijf factoren. Vervolgens is inhoudelijk gekeken naar de items en besloten om items 'als je kind eenmaal veel alcohol drinkt, is het als ouder erg moeilijk daar nog iets aan te veranderen' en 'als ouders drinken, zullen kinderen ook gaan drinken' niet mee te nemen, omdat deze items betrekking hebben op drinkgedrag in relatie tot opvoeding. Ook 'de aandacht van de media voor overmatig alcoholgebruik van jongeren is overdreven' is niet meegenomen, omdat de directe link met ouderlijke attitude lijkt te ontbreken. Vervolgens is gekeken of de items op vier en drie factoren laden, maar dit levert in de voor-, tussen- en eindmetingen onsamenhangende patronen over de factoren op. Het beeld wordt pas consistent als nog twee items niet mee worden genomen ('het is als ouder belangrijk te weten hoeveel alcohol je kind drinkt' en 'als ouders drinken, zullen kinderen ook gaan drinken'). Uiteindelijk is het item 'als een veertienjarige meer dan één keer per maand alcohol drinkt, is dat zeker te vaak' ook verwijderd, omdat deze op beide factoren laadt. Er resteren dus zeven van de twaalf items die op twee factoren laden. Het aantal items per factor is laag, maar net acceptabel.

Items factor 1 (‘alcohol niet zo problematisch’)	Lading voor- meting	Rang voor- meting	Lading tussen- meting	Rang tussen- meting	Lading eind- meting	Rang eind- meting
Het is een probleem als jongeren veel alcohol drinken	-,558	3	-,583	3	-,662	2
Ik vind het vreemd als ik een twaalfjarige jongere een mixdrankje met alcohol zie drinken	-,495	4	-,540	4	-,459	4
vijftienjarige jongeren mogen tijdens het uitgaan vijf glazen alcohol per avond drinken	,567	2	,662	1	,758	1
Pas als jongeren zoveel alcohol drinken dat ze er aangeschoten of dronken van worden, is het schadelijk voor hen	,706	1	,624	2	,647	3

Items factor 2 (‘ouders hebben invloed’)	Lading voor- meting	Rang voor- meting	Lading tussen- meting	Rang tussen- meting	Lading eind- meting	Rang eind- meting
Ik geloof dat je als ouder kunt voorkomen dat je kind veel alcohol gaat drinken	,724	2	,758	3	,679	3
Ouders kunnen het drinkgedrag van hun kinderen beperken door duidelijke afspraken over alcohol-gebruik te maken	,784	1	,803	1	,832	1
Door met kinderen over alcohol-gebruik en de gevolgen te praten, zullen zij verstandiger met alcohol omgaan	,723	3	,801	2	,823	2

De eerste factor geeft een indicatie voor de mate waarin ouders het alcoholgebruik van jongeren problematisch achten. De tweede factor geeft weer in hoeverre ouders van mening zijn dat ze invloed op het alcoholgebruik van jongeren hebben.

Voor deze factoren is vervolgens Cronbach’s Alpha berekend. Voor de eerste factor zijn die voor respectievelijk de voor- tussen- en nameting 0,36, 0,36 en 0,47. Voor de tweede factor waren ze, in dezelfde volgorde, 0,63, 0,69 en 0,67.

Op de specifieke vraag naar een veranderende houding van het alcoholgebruik van het eigen kind hebben ouders kunnen aangeven dat ze meer of minder op het alcoholgebruik hebben gelet of dat de houding hetzelfde is gebleven.⁴

Betrokkenheid ouders

Voor de constructie van een variabele die de betrokkenheid van ouders weergeeft, zijn de volgende items gebruikt:

- het al dan niet meegaan van een ouder met het intakegesprek bij Halt. Het meegaan van de ouder tijdens het eindgesprek is niet meegenomen, omdat de jongeren in de controlegroep dit eindgesprek niet hebben gevoerd.
- het item ‘denkt u dat u zicht heeft op het alcoholgebruik van uw kind?’ Volledig zicht krijgt 1 punt, tamelijk 0,5 punt en geen zicht 0 punten.
- het al dan niet weten of het kind de afgelopen maand gedronken heeft. Niet weten is 0 punten, weten is 1 punt.
- al dan niet weten hoeveel glazen alcohol het kind de afgelopen maand gedronken heeft. Niet weten, is 0 punten, weten is 1 punt.
- het item ‘heeft u de afgelopen maand met uw kind over alcoholgebruik en de gevolgen ervan gepraat?’ Nee is 0 punten, ja is 1 punt.
- het item ‘heeft u afspraken met uw kind gemaakt over zijn/haar alcoholgebruik?’ Nee is 0 punten, een van de drie keer ja is 1 punt.

Vervolgens is de nieuw geconstrueerde variabele ‘betrokkenheid ouders’ gedichotomiseerd, waarbij de mediaan, de middelste waarde, als grens tussen meer betrokkenheid en minder betrokkenheid van ouders fungeert. Dit betekent dat de helft van de ouders uit de voormeting is getypeerd als minder betrokken en de helft als meer betrokken. Op basis van deze uitgangssituatie wordt vervolgens gekeken naar de ontwikkeling in betrokkenheid vanuit de voormeting richting de tussen- en eindmeting.

4. Het aantal ouders dat aangeeft dat de houding hetzelfde is gebleven is dermate laag dat deze samengevoegd zijn met de ‘minder’-categorie.

Bijlage 15: Tabellen analyses tabel 5.1

Optredende significanties zijn als volgt weergegeven:

* voor niveau $p < 0,05$, ** voor niveau $p < 0,01$

In de tabellen komen afrondingsverschillen voor, waardoor percentages niet altijd tot honderd procent optellen.

Kennis jongeren

Tabel 1 – gemiddelde score in kennisniveau jongeren naar soort meting en onderzoeksgroep

Vergeleken metingen per onderzoeksgroep	Gemiddelde kenniscore		
	Voormeting	Tussenmeting	Eindmeting
Controlegroep	3,67	3,60	3,65
Experimentele groep	3,76	3,74	3,68

Tabel 2 – korte- en middellangetermijnontwikkeling kenniscore jongeren

Vergeleken metingen per onderzoeksgroep	Kortetermijnontwikkeling	Middellangetermijnontwikkeling
Controlegroep	-0,07	-0,03
Experimentele groep	-0,03	-0,08

Tabel 3 – eigen oordeel jongeren over ontwikkeling alcoholkennis (in n en %)

	Is jouw kennis over alcohol de laatste tijd beter geworden of juist slechter?	Controlegroep		Experimentele groep	
		n	%	n	%
Tussenmeting**	Veel beter	16	8,0	36**	20,5
	Iets beter	57	28,5	97**	55,1
	Ongeveer gelijk gebleven	127	63,5	43	24,4
	Iets slechter	0	0,0	0	0,0
	Veel slechter	0	0,0	0	0,0
	Totaal	200	100,0	176	100,0
Eindmeting**	Veel beter	24	12,4	26	15,7
	Iets beter	65	33,5	83**	50,0
	Ongeveer gelijk gebleven	105**	54,1	56	33,7
	Iets slechter	0	0,0	1	0,6
	Veel slechter	0	0,0	0	0,0
	Totaal	194	100,0	166	100,0

Attitude van jongeren ten aanzien van alcoholgebruik

Tabel 4 – korte- en middellangetermijntwikkeling attitude alcoholgebruik vanwege 'gezellig meedoen'

Vergeleken metingen per onderzoeksgroep	Kortetermijntwikkeling	Middellangetermijntwikkeling
Controlegroep	-0,03	-0,06
Experimentele groep	0,03	0,07

Tabel 5 – korte- en middellangetermijntwikkeling attitude alcoholgebruik vanwege groepsdruk

Vergeleken metingen per onderzoeksgroep	Kortetermijntwikkeling	Middellangetermijntwikkeling
Controlegroep	0,08	0,00
Experimentele groep	-0,08	-0,00

Drinkgedrag van jongeren

Tabel 6 – aantal glazen per week, opgedeeld naar onderzoekspopulatie (in n en %)

Aantal glazen per week	Totale populatie		Controlegroep		Experimentele groep	
	n	%	n	%	n	%
0	94	24,8	46	23,5	48	26,2
1 tot 5	166	43,8	88	44,8	78	42,7
6 tot 10	87	23,0	46	23,5	41	22,4
11 of meer	32	8,4	16	8,2	16	8,7
Totaal	379	100,0	196	100,0	183	100,0

Tabel 7 – korte- en middellangetermijntwikkeling in drinkgedrag (in n en %)

	Ontwikkeling in drinkgedrag	Controlegroep		Experimentele groep	
		n	%	n	%
Korte termijn	Minder gaan drinken	37	19,4	41	24,0
	Even veel	112	58,6	94	55,0
	Meer gaan drinken	42	22,0	36	21,1
	Totaal	191	100,0	171	100,0
Middellange termijn	Minder gaan drinken	27	14,4	30	18,6
	Even veel	106	56,4	86	53,4
	Meer gaan drinken	55	29,3	45	28,0
	Totaal	188	100,0	161	100,0

Tabel 8 – korte- en middellangetermijnontwikkeling in type drinker (in n en %)

	Ontwikkeling in drinkgedrag	Controlegroep		Experimentele groep	
		n	%	n	%
Korte termijn	Lichter type	55*	28,8	34	20,1
	Gelijk type	101	52,9	96	56,8
	Zwaarder type	35	18,3	39	23,1
	Totaal	191	100,0	169	100,0
Middellange termijn	Lichter type	27	14,7	22	14,4
	Gelijk type	126	68,5	106	69,3
	Zwaarder type	31	16,8	25	16,3
	Totaal	184	100,0	153	100,0

Tabel 9 – korte- en middellangetermijnontwikkeling in toekomstig drinkgedrag (in n en %)

	Van plan om drinkgedrag te veranderen	Controlegroep		Experimentele groep	
		n	%	n	%
Korte termijn	Veel meer drinken	0	0,0	1	0,6
	Iets meer drinken	9	4,5	3	1,7
	Ongeveer even veel drinken	150	75,4	126	72,8
	Minder drinken	26	13,1	28	16,2
	Veel minder drinken	14	7,0	15	8,7
	Totaal	199	100,0	173	100,0
Middellange termijn	Veel meer drinken	0	0,0	3	1,9
	Iets meer drinken	4	2,1	4	2,5
	Ongeveer even veel drinken	161	83,4	135	84,4
	Minder drinken	18	9,3	13	8,1
	Veel minder drinken	10	5,2	5	3,1
	Totaal	193	100,0	160	100,0

Recidive van jongeren

Tabel 10 – eerder gepleegde feiten

Eerder opgepakt door de politie	Controlegroep		Experimentele groep	
	n	%	n	%
Ja	24	11,9	32	17,1
Nee	177	88,1	155	82,9
Totaal	201	100,0	187	100,0

Tabel 11 – recidive na Halt-straft Alcohol

Laatste half jaar weer in aanraking met politie	Controlegroep		Experimentele groep	
	n	%	n	%
Ja	33	16,4	33	17,7
Nee	178	88,6	155	8,3
Totaal	201	100,0	186	100,0

Tabel 12 – toekomstig delictgedrag

In de toekomst weer in aanraking met de politie	Controlegroep		Experimentele groep	
	n	%	n	%
(Waarschijnlijk) wel	15	7,6	12	7,3
Weet ik niet	51	25,9	34	20,6
(Waarschijnlijk) niet	67	34,0	71	43,0
Zeker niet	64	32,5	48	29,1
Totaal	197	100,0	165	100,0

Kennis ouders

Tabel 13 – gemiddelde score in kennisniveau ouders naar soort meting en onderzoeksgroep

Vergeleken metingen per onderzoeksgroep	Gemiddelde kennisscore		
	Voormeting	Tussenmeting	Eindmeting
Controlegroep	3,95	4,32	4,11
Experimentele groep	4,21	4,51	4,32

Tabel 14 – gemiddelde score in kennisniveau jongeren naar soort meting en onderzoeksgroep

Vergeleken metingen per onderzoeksgroep	Kortetermijnontwikkeling	Middellangetermijnontwikkeling
Controlegroep	0,36	0,18
Experimentele groep	0,26	0,06

Tabel 15 – eigen oordeel ouders over ontwikkeling alcoholkennis (in n en %)

	Is uw kennis over alcohol de laatste tijd beter geworden of juist slechter?	Controlegroep		Experimentele groep	
		n	%	n	%
Tussenmeting*	Veel beter	8	4,0	12*	7,1
	lets beter	52	26,1	65*	38,7
	Ongeveer gelijk gebleven	137	68,9	90	53,6
	lets of veel slechter	2	1,0	1	0,6
	Totaal	199	100,0	168	100,0
Eindmeting**	Veel beter	16	8,2	8	4,9
	lets beter	40	20,4	42	26,0
	Ongeveer gelijk gebleven	138	70,4	110	67,9
	lets of veel slechter	2	1,0	2	1,2
	Totaal	196	100,0	162	100,0

Attitude van ouders ten aanzien van alcoholgebruik jongeren

Tabel 16 – korte- en middellangetermijntwikkeling attitude alcoholgebruik jongeren is een probleem

Vergeleken metingen per onderzoeksgroep	Kortetermijntwikkeling	Middellangetermijntwikkeling
Controlegroep	-0,00	-0,06
Experimentele groep	0,00	0,07

Tabel 17 – korte- en middellangetermijntwikkeling attitude invloed op alcoholgebruik jongeren

Vergeleken metingen per onderzoeksgroep	Kortetermijntwikkeling	Middellangetermijntwikkeling
Controlegroep	0,02	-0,08
Experimentele groep	-0,03	0,09

Tabel 18 – korte- en middellangetermijnontwikkeling attitude letten op alcoholgebruik kind (in n en %)

	Is uw houding veranderd?	Controlegroep		Experimentele groep	
		n	%	n	%
Korte termijn	Ja, ik let meer op alcoholgebruik	86	43,2	71	42,0
	Ja, ik let minder op alcoholgebruik	4	2,0	1	0,6
	Nee, is hetzelfde gebleven	109	54,8	97	57,4
	Totaal	199	100,0	169	100,0
Middellange termijn	Ja, ik let meer op alcoholgebruik	88	46,1	77	46,7
	Ja, ik let minder op alcoholgebruik	5	2,6	2	1,2
	Nee, is hetzelfde gebleven	98	51,3	86	52,1
	Totaal	191	100,0	165	100,0

Betrokkenheid ouders

Tabel 19 – verdeling minder- en meer betrokken ouders bij start onderzoek (in n en %)

Betrokkenheid ouders	Controlegroep		Experimentele groep	
	n	%	n	%
Minder betrokken	119	60,7	97	54,2
Meer betrokken	77	39,3	82	45,8
Totaal	196	100,0	179	100,0

Tabel 20 – korte- en middellangetermijnontwikkeling betrokkenheid ouders (in n en %)

	Verandering betrokkenheid	Controlegroep		Experimentele groep	
		n	%	n	%
Korte termijn	Van meer naar minder	27	44,3	14	27,5
	Van minder naar meer	34	55,7	37	72,5
	Totaal	61	100,0	51	100,0
Middellange termijn	Van meer naar minder	31	55,4	24	44,4
	Van minder naar meer	25	44,6	30	55,6
	Totaal	56	100,0	54	100,0

Bijlage 16: tabellen analyses paragraaf 5.2

Tabel 1 – optredende significante verschillen tussen deelvariabelen en achtergrondvariabelen

Doel	Deelvariabele	Achtergrondvariabele	Duiding verschil	Sig.
Kennis jongeren	Kennisscore	Opleiding	Havo en hoger meer kennis	*
	Eigen oordeel ontwikkeling	Leeftijd	Leeftijd neemt af naarmate jongeren oordelen dat de kennis (veel) beter is geworden	**
Attitude jongeren	Drinken: gezellig meedoen	Leeftijd	Vooral voor zestien- en zeventienjarigen belangrijk	*
		Type drinker	Vooral voor zware drinkers belangrijk	**
	Drinken: groepsdruk	Leeftijd	Groepsdruk neemt af naarmate leeftijd toeneemt	**
		Type drinker	Groepsdruk minder onder zware drinkers	**
Drinkgedrag jongeren	Aantal genuttigde glazen per week	Leeftijd	Aantal glazen neemt toe met leeftijdstoename, vooral verschil twaalf tot en met vijftien versus zestien tot achttien	**
		Leeftijd	Zestien- en zeventienjarigen in de experimentele groep drinken minder dan in de controlegroep	*
		Geslacht	Meisjes drinken vaker niet en minder vaak zes of meer glazen alcohol per week	**
	Type drinker	Leeftijd	Leeftijd van zware drinkers ligt hoger	**
		Geslacht	Meisjes zijn vaker niet-drinker, jongens vaker zware drinker	**
		Opleiding	Vooral mbo'ers zijn bovenmatig zware drinkers, vmbo'ers juist vaker niet-drinkers	**

* = significantie op niveau $p < 0,05$ ** = significantie op niveau $p < 0,01$

Doel	Deelvariabele	Achtergrond-variabele	Duiding verschil	Sig.
Delictgedrag jongeren	Eerdere recidive	Leeftijd	Eerdere recidivisten zijn ouder	**
		Geslacht	Meer jongens dan meisjes	**
		Type drinker	Relatief meer zware drinkers	**
	Recidive na Halt-straft	Geslacht	Relatief meer jongens dan meisjes	**
		Opleiding	Laag vmbo-niveau over-, havo of hoger ondervetegenwoordigd, ook binnen controlegroep	**/*
	Perceptie toekomstige recidive	Geslacht	Relatief meer meisjes geven aan waarschijnlijk of zeker niet meer te zullen recidiveren	**
Attitude ouders	Alcoholgebruik van jongeren is probleem	Leeftijd	Minder problematisch bij toenemende leeftijd jongere, ook binnen experimentele groep alleen	*/**
		Type drinker	Minder problematisch bij zwaar drinkende jongere	**
	Invloed op alcoholgebruik van jongeren	Leeftijd	Gevoel van minder invloed bij toenemende leeftijd jongere	**
		Opleiding	Theoretische opleidingen jongeren (vmbo-t, havo of hoger) oververtegenwoordigd	**
	Letten op alcoholgebruik van eigen kind	Soort feit	Er wordt meer gelet op jongere die overtreding dan wel misdrijf begaan heeft	*
Betrokkenheid ouders	Betrokkenheid van ouders	Leeftijd	Leeftijd jongere lager bij meer betrokken ouders	**
			Theoretische opleidingen jongeren (vmbo-t, havo of hoger) oververtegenwoordigd bij meer betrokken ouders	**
			Niet-drinkende jongeren oververtegenwoordigd onder meer betrokken ouders, (zware) drinkers onder minder betrokken ouders	**

* = significantie op niveau $p < 0,05$ ** = significantie op niveau $p < 0,01$

Multivariate analyse

De multivariate analyse is vanwege de aard van de afhankelijke variabelen uitgevoerd door middel van ordinale regressie. De subjectieve kennis toename of –afname is zodanig gecodeerd, dat een lage score een toename en een hoge score een afname in subjectieve kennis weergeeft. De vraag luidde: ‘Is jouw alcoholkennis het afgelopen half jaar beter geworden of juist slechter?’, met de volgende antwoordcategorieën:

1. Veel beter,
2. Iets beter
3. Ongeveer gelijk gebleven
4. Iets slechter
5. veel slechter

Een negatieve Beta duidt dus op een positieve bijdrage van die variabele aan de kennisontwikkeling.

Tabel 2 – multivariate analyse met afhankelijke variabele ‘Is jouw alcoholkennis het afgelopen half jaar beter geworden of juist slechter?’

Variabelen	Beta	Standard Error	Significantie
(Constant)	4,62	1,99	0,02
Leeftijd (lineaire variabele)	0,38	0,12	0,00
Groep (controle tov experimenteel)	0,69	0,22	0,00
Soort feit (overtreding/misdrijf tov APV)	-0,60	0,25	0,02
Soort delict (individueel tov groep)	0,41	0,22	0,07
Onder invloed (niet tov wel)	0,38	0,25	0,13
Geslacht (vrouw tov man)	0,30	0,25	0,23
Opleiding (vmbo overig tov havo of hoger)	-0,36	0,31	0,25
Opleiding (mbo tov havo of hoger)	-0,21	0,33	0,53
Opleiding (anders tov havo of hoger)	-0,19	0,42	0,66
Opleiding (vmbo theoretisch tov havo of hoger)	-0,01	0,30	0,98
Betrokkenheid ouders (lineaire variabele)	0,06	0,10	0,55
Eerder opgepakt door politie (nee tov ja)	-0,13	0,32	0,68

R^2 (Nagelkerke) = 0,12

Goodness of Fit = 0,39

Bijlage 17: tabellen analyses paragraaf 5.3

Optredende significanties zijn als volgt weergegeven:

* voor niveau $p < 0,05$, ** voor niveau $p < 0,01$

In de tabellen komen afrondingsverschillen voor, waardoor percentages niet altijd tot honderd procent optellen.

Al dan niet straffen en drinkgedrag

Tabel 1 – al dan niet straffen door ouders straf en type drinker (in n en %)

	Type drinker			Totaal
	Niet-drinker	Drinker	Zware drinker	
<i>Geen straf**</i>				
Straf gekregen	58 (34,1%)	67 (39,4%)	45 (26,5%)	170 (100,0%)
Geen straf gekregen	30 (14,8%)	94 (46,3%)	79 (38,9%)	203 (100,0%)
<i>Uitgaansverbod*</i>				
Geen uitgaansverbod gekregen	61 (20,8%)	129 (44,0%)	103 (35,2%)	293 (100,0)
Uitgaansverbod gekregen	27 (33,7%)	32 (40,0%)	21 (26,3%)	80 (100,0)

Betrokkenheid van ouders en drinkgedrag/al dan niet straffen

Tabel 2 – betrokkenheid ouders en type drinker (in n en %)

	Type drinker			Totaal
	Niet-drinker	Drinker	Zware drinker	
<i>Betrokkenheid**</i>				
Minder betrokken	31 (14,8%)	99 (47,1%)	80 (38,1%)	210 (100,0%)
Meer betrokken	55 (36,2%)	58 (38,2%)	39 (25,6%)	152 (100,0%)

Tabel 3 – betrokkenheid ouders en ouders zelf gedronken (in n en %)

	Zelf gedronken		Totaal
	Ja	Nee	
<i>Betrokkenheid*</i>			
Minder betrokken	147 (73,1%)	54 (26,9%)	201 (100,0%)
Meer betrokken	124 (83,2%)	25 (16,8%)	149 (100,0%)

Tabel 4 – betrokkenheid ouders en het niet opleggen van een straf (in n en %)

	Geen straf opgelegd		
	Geen straf	Straf	Totaal
<i>Betrokkenheid**</i>			
Minder betrokken	133 (61,6%)	83 (38,4%)	216 (100,0%)
Meer betrokken	73 (45,9%)	86 (54,1%)	159 (100,0%)

Tabel 5 – betrokkenheid ouders en het opleggen van een uitgaansverbod (in n en %)

	Uitgaansverbod als straf		
	Ja	Nee	Totaal
<i>Betrokkenheid**</i>			
Minder betrokken	36 (16,7%)	180 (83,3%)	216 (100,0%)
Meer betrokken	45 (28,3%)	114 (71,7%)	159 (100,0%)

Tabel 6 – betrokkenheid ouders en verbieden van alcoholgebruik kind (in n en %)

	Verbieden van alcoholgebruik kind		
	Ja	Nee	Totaal
<i>Betrokkenheid**</i>			
Minder betrokken	24 (11,2%)	191 (88,8%)	215 (100,0%)
Meer betrokken	42 (26,6%)	116 (73,4%)	158 (100,0%)

Tabel 7 – betrokkenheid ouders en het niets zeggen van het alcoholgebruik (in n en %)

	Niets zeggen over het alcoholgebruik		
	Ja	Nee	Totaal
<i>Betrokkenheid**</i>			
Minder betrokken	94 (43,7%)	121 (56,3%)	215 (100,0%)
Meer betrokken	44 (27,8%)	114 (72,2%)	158 (100,0%)

Tabel 8 – betrokkenheid ouders en het groepsdruk/drinken om gezelligheid jongeren (in means)

	Groepsdruk*	Drinken om gezelligheid**
<i>Betrokkenheid</i>		
Minder betrokken	-0,11	0,16
Meer betrokken	0,10	-0,23

Tabel 9 – attitude ouders en het al dan niet geven van straf (in means)

	Uitgaansverbod opgelegd*		Geen straf opgelegd**	
	<i>Ja</i>	<i>Nee</i>	<i>Ja</i>	<i>Nee</i>
<i>Attitude ouders</i>				
Ouders hebben invloed op alcoholgebruik jongeren	0,24	-0,07	0,18	-0,14

1928124793

3. Kunt u aangeven in hoeverre u de onderstaande trainersaspecten belangrijk vindt?

	☐ Zeer belangrijk	☐ Belangrijk	☐ Niet belangrijk/niet onbelangrijk	☐ Onbelangrijk	☐ Zeer onbelangrijk
Duidelijk zijn richting de jongeren	☐	☐	☐	☐	☐
Van tevoren aangeven wat jongeren kunnen verwachten	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis en informatie op een toegankelijke manier kunnen overbrengen	☐	☐	☐	☐	☐
Een gezellige sfeer tijdens de bijeenkomsten creëren	☐	☐	☐	☐	☐
<hr/>					
Jongeren confronteren met wat ze fout doen	☐	☐	☐	☐	☐
Alert zijn op drugsgebruik	☐	☐	☐	☐	☐
Met weerstand kunnen omgaan	☐	☐	☐	☐	☐
Jongeren bij de les kunnen houden	☐	☐	☐	☐	☐
<hr/>					
Een rollenspel kunnen uitvoeren	☐	☐	☐	☐	☐
Meer weten dan de te behandelen stof alleen	☐	☐	☐	☐	☐
Het blind kennen en beheersen van de te behandelen stof	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnen aansluiten bij de belevingswereld van de jongeren	☐	☐	☐	☐	☐
<hr/>					
4. Wat is uw algemene indruk van het gedrag van de jongere tijdens de leeropdracht?	☐ Positief ☐ Neutraal ☐ Negatief				
5. Wat is uw indruk van de deelname van de jongere tijdens de leeropdracht?	☐ Actief ☐ Neutraal ☐ Passief				
6. Wat is uw algemene indruk van het houding van de jongere tijdens de leeropdracht?	☐ Ongeïnteresseerd ☐ Neutraal ☐ Geïnteresseerd				
7. Was de jongere altijd "bij de les" tijdens de leeropdracht?	☐ Ja, altijd ☐ Ja, maar slechts gedeeltelijk ☐ Nee, zelden				
8. Had de jongere zijn huiswerk gemaakt?	☐ Ja, alles ☐ Ja, maar slechts gedeeltelijk ☐ Nee, het huiswerk was niet gemaakt				

8548124798

9. Stond de jongere open voor de mening van anderen?
- Ja, altijd
 Soms wel, soms niet
 Nee, zelden tot nooit
10. Was de jongere bepalend voor de sfeer tijdens de leeropdracht?
- Ja, in positieve zin
 Ja, in negatieve zin
 Nee
11. Hoe stond de jongere tegenover de lesstof?
- Hij/zij stond er altijd open voor
 Hij/zij stond er soms open voor, soms niet
 Hij/zij stond er niet open voor
12. Was de jongere in staat om de lesstof te begrijpen?
- Ja, altijd
 Nee, soms niet
 Nee, amper tot geheel niet

**Deel 2: Vragen over de informatiebijeenkomst ouder/verzorger
 alleen voor de trainer van de ouder/verzorger**

13. Heeft u de informatiebijeenkomst met een co-trainer gegeven?
- Ja
 Nee
14. Kunt u aangeven in hoeverre u de onderstaande trainersaspecten belangrijk vindt?
	Zeer belangrijk	Belangrijk	Niet belangrijk/niet onbelangrijk	Onbelangrijk	Zeer onbelangrijk
Duidelijk zijn richting de ouder/verzorger	☐	☐	☐	☐	☐
Van tevoren aangeven wat ouder/verzorger kan verwachten	☐	☐	☐	☐	☐
Kennis en informatie op een toegankelijke manier kunnen overbrengen	☐	☐	☐	☐	☐
Een gezellige sfeer tijdens de bijeenkomst creëren	☐	☐	☐	☐	☐
Ouders/verzorgers confronteren met wat ze fout doen	☐	☐	☐	☐	☐
Met weerstand kunnen omgaan	☐	☐	☐	☐	☐
Ouders/verzorgers bij de les kunnen houden	☐	☐	☐	☐	☐
Een rollenspel kunnen uitvoeren	☐	☐	☐	☐	☐
Meer weten dan de te behandelen stof alleen	☐	☐	☐	☐	☐
Het blind kennen en beheersen van de te behandelen stof	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnen aansluiten bij de belevingswereld van de ouders/verzorgers	☐	☐	☐	☐	☐

0696124794

15. Wat is uw algemene indruk van het **gedrag** van de ouder/verzorger tijdens de informatiebijeenkomst?

- Positief
- Neutraal
- Negatief

16. Wat is uw indruk van de **deelname** van de ouder/verzorger tijdens de informatiebijeenkomst?

- Actief
- Neutraal
- Passief

17. Wat is uw algemene indruk van het **houding** van de ouder/verzorger tijdens de informatiebijeenkomst?

- Ongeïnteresseerd
- Neutraal
- Geïnteresseerd

18. Was de ouder/verzorger altijd "bij de les" tijdens de informatiebijeenkomst?

- Ja, altijd
- Ja, maar slechts gedeeltelijk
- Nee, zelden

19. Stond de ouder/verzorger open voor de mening van anderen?

- Ja, altijd
- Soms wel, soms niet
- Nee, zelden tot nooit

20. Was de ouder/verzorger bepalend voor de sfeer tijdens de informatiebijeenkomst?

- Ja, in positieve zin
- Ja, in negatieve zin
- Nee

21. Hoe stond de ouder/verzorger tegenover de te behandelen onderwerpen?

- Hij/zij stond er altijd open voor
- Hij/zij stond er soms open voor, soms niet
- Hij/zij stond er niet open voor

22. Was de ouder/verzorger in staat om de lesstof te begrijpen?

- Ja, altijd
- Nee, soms niet
- Nee, amper tot geheel niet

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?

Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgen problemen

Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Uitstel van behandeling?

Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnis en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang: Een verbintenis voor het leven?

Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig

Een profiel van straatrovers en straatrovers in Almere

Back on Track?

Een evaluatieonderzoek naar de onthemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?

Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen

Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt

Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring

Kwetsbaar beroep

Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging

Ervaringen met nieuwe vormen van cameratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank

Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven door meisjes van 12-18 jaar

Wapenfeiten

Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen

Snelle jongens

Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid

2012

De schade hersteld?

Een onderzoek naar herstellbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen

Onder Controle?

Een procesevaluatie van de gedragsinterventie 'Korte Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen'

Planmatig en flexibel

Procesevaluatie gedragsinterventie CoVa+

Oosterse Teelt

Vietnamezen in de hennepeteelt

Dierenwelzijn in het vizier

De aard en omvang van dierenwelzijnszaken en de stand van zaken van de handhaving van de regelgeving op dat gebied in Nederland

2013

Over Leven na de moord

De gevolgen van moord en doodslag voor de nabestaanden van de slachtoffers en de ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland

Met scherp schieten

Een onderzoek naar een aantal veiligheidsrisico's met betrekking tot de schietsport in Nederland

Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland

Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen en aanpak anno 2013

Het warme bad en de koude douche

Een onderzoek naar misstanden in nieuwe religieuze bewegingen en de toereikendheid van het instrumentarium voor recht en zorg

2014

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders binnen het voetbal

Gelegenheidsordeverstoorders?

Analyse van rondom grootschalige rellen aangehouden verdachten

Ondergaan of ondernemen

Ontwikkelingen in de aard en aanpak van afpersing van het bedrijfsleven

Raak geschoten?

Een onderzoek naar de werking van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal

Een Wisseling van de wacht

Een verkennend onderzoek naar de opkomst van een nieuw type veelpleger

Voor meer informatie over uitgaven in deze reeks: www.beke.nl.

In een aantal regio's in ons land wordt gewerkt met de Halt-straft Alcohol voor jongeren tussen twaalf en achttien jaar. Deze interventie besteedt aandacht aan de relatie tussen alcohol en gepleegde strafbare feiten. De Halt-straft Alcohol richt zich niet alleen op jongeren die onder invloed of in bezit van alcohol een strafbaar feit hebben gepleegd, maar ook op hun ouders.

Bij de Halt-straft Alcohol werken Halt en instellingen voor verslavingszorg samen. Naast het Halt-traject wordt een leerstraft van in totaal zes uur gegeven aan de jongeren. Voor de ouders is er een informatiebijeenkomst van tweeënhalf uur. Met de Halt-straft Alcohol worden meer alcoholkennis onder jongeren, een betere attitude ten aanzien van alcoholgebruik en minder drink- en delictgedrag beoogd. Voor ouders gaat het om het verbeteren van alcoholkennis, een betere attitude ten aanzien van het alcoholgebruik van hun kind en het vergroten van de betrokkenheid bij hun kind.

In opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie (WODC) heeft Bureau Beke een onderzoek naar de effecten van de Halt-straft Alcohol uitgevoerd. Deze effectevaluatie is het resultaat van een onderzoeksofzet waarbij gebruik is gemaakt van een experimentele groep en een controlegroep. Dit houdt in dat de experimentele groep de Halt-straft Alcohol in het geheel doorlopen heeft en de interventie aan de controlegroep onthouden is.

De uitkomsten van de effectevaluatie geven zicht op de effecten van de Halt-straft Alcohol ten aanzien van de vooraf gestelde doelen voor zowel de korte (zes weken) als middellange (zes maanden) termijn.

ISBN 978-90-75116-97-7

9 789075 116977 >

www.beke.nl